

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

**Fakulta agrobiologie,
potravinových a přírodních zdrojů**

Revitalizace historické krajinné úpravy v Ratibořicích

Diplomová práce

Bc. Aneta Švarcová
Krajinářská architektura

Ing. Miroslav Kunt, Ph.D.

© 2024 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „ Revitalizace historické krajinné úpravy v Ratibořicích " jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 21. 4. 2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Miroslavu Kuntovi, Ph.D., pod jehož vedením práce vznikla, za cenné rady, připomínky a také velice vstřícný přístup. Děkuji také Janu Hendrychovi, Ph.D., ASLA za cenné rady a připomínky v oblastech památek zahradního umění, dále pak Ing. Jiřímu Brychtovi za věcné připomínky k technickým řešením a také Ing. Kubovi z SOA Zámorsk za obětavé hledání archiválií.

Nemohu zapomenout na poděkování za nekonečnou podporu od své rodiny a přátel.

Revitalizace historické krajinné úpravy v Ratibořicích

Souhrn

Diplomová práce se zabývala revitalizací vybrané části Ratibořic u České Skalice – dnes zvaného Babiččina údolí. Práce shromáždila sled významných událostí, které ovlivnily vznik tohoto rozsáhlého krajinářského díla. Ratibořice v minulosti prošly dvěma významnými proměnami. Nejprve byly formovány po vzoru baroka a následně o století později přetvořeny ve stylu klasicismu a přírodně-krajinářského parku. Diplomová práce tuto tematiku prohloubila a také přidala srovnání s jinými místy, která vznikla ve stejném období. Teorie se také věnuje Náchodskému panství, jelikož mu Ratibořice historicky náležely. Objasnění významu místa vedlo k vytvoření koncepce návrhu tak, aby co nejvíce ctil ráz celého údolí a vycházel z původní historické podoby.

Stěžejní část analytické kapitoly vyšla z materiálů Státního oblastního archivu v Zámrsku. Staré dobové mapy sloužily jako klíčový podklad pro vypracování studie revitalizace části této lokality. Tyto materiály napomohly k vytvoření předpokladu zaniklých parkových pruhledů. Dále posloužily k formování solitérních skupin stromů v loukách a také k objevu a rekonstrukci starých zapomenutých cest a pěšin. Do celkové kompozice byly zapojeny i drobné architektonické prvky typické pro krajinářský park. I zde jako důležitý podklad posloužily archivní zdroje. Zajímavostí je, že některá historická fakta byla objevena i na základě současných tištěných materiálů jako jsou „Báchorky z České Skalice a okolí“ a také z vypravování pamětníků doby dávno zašlé. Takovým příkladem se stala cesta zvaná zakázaná, jejíž existence se na základě starých map a terénního průzkumu potvrdila. V práci byla také zmíněna hypotéza týkající se směrování pruhledů na tvrz *Koldovka*.

Diplomová práce poukázala na význam Ratibořic v kontextu krajinářské architektury. Závěrem byly také nastíněny příležitosti pro další rozvoj této lokality v mezioborovém propojení.

Klíčová slova: Ratibořice, Babiččino údolí, revitalizace

Revitalization of the historic landscape in Ratibořice

Summary

The diploma thesis dealt with the revitalization of a selected part of Ratibořice near Česká Skalice - today called Babiččina údolí. The thesis gathered a sequence of significant events that influenced the creation of this extensive landscape work. Ratibořice has undergone two significant transformations in the past. First, they were shaped along the lines of the Baroque style and then, a century later, they were transformed into the Classical style and a nature-landscape park. The thesis has deepened this theme and has also added comparisons with other places that were created in the same period. The theory also focuses on the Náchod estate, as Ratibořice historically belonged to it. The clarification of the significance of the site led to the development of a design concept that respects the character of the whole valley as much as possible and is based on the original historical form.

The main part of the analytical chapter is based on materials from the State Regional Archive in Zámorsk. Old period maps served as a key basis for the study of the revitalisation of part of the site. These materials helped to establish the assumption of the extinct park vistas. They also served to form solitary groups of trees in the meadows and to discover and reconstruct old forgotten paths and footpaths. Small architectural elements typical of a landscaped park were also incorporated into the overall composition. Here again, archival sources served as an important basis. Interestingly, some historical facts were also discovered on the basis of contemporary printed materials such as „Báchorky z České Skalice a okolí“ (Fables from Česká Skalice and its surroundings) and also from the accounts of witnesses of a long-gone era. One such example is the forbidden road, the existence of which has been confirmed on the basis of old maps and field research. The hypothesis concerning the routing of the views to the Koldovka fortress was also mentioned in the thesis.

The thesis showed the importance of Ratibořice in the context of landscape architecture. Finally, opportunities for further development of the site in an interdisciplinary connection were also outlined.

Keywords: Ratibořice, Babiččino údolí, revitalisation

OBSAH

1	ÚVOD	8	5.2.2	Řezopohled A-A'	77
2	CÍLE PRÁCE	9	5.2.3	Ha-ha příkop a průhled k zámecké terase	78
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE	10	5.2.4	Lávka pro pěší mezi bažantnicí a zámeckou zahradou	80
3.1	Krajina	11	5.2.5	Cesta zvaná Zakázanka	82
3.2	Úpravy krajiny v dobách osvícenství a romantismu	12	5.2.6	Řešení cest a prvků v parku	86
3.2.1	Stowe a Rousham	15	5.3	Sortiment výsadeb a osazovací plány dřevin	88
3.2.2	Bad Muskau	16	5.3.1	Cílový stav soliterních výsadeb	92
3.2.3	Česká kulturní krajina v 18. a 19. století	17	5.4	Model	93
3.3	Náchodské panství	19	5.5	Ekonomické zhodnocení	94
3.4	Zámek Ratibořice a Babiččino údolí	21	6	DISKUZE	96
4	ZHODNOCENÍ PODKLADOVÝCH ÚDAJŮ	26	7	ZÁVĚR	98
4.1	Lokalizace Ratibořic a stručná charakteristika území	27	8	LITERATURA	99
4.2	Přírodní poměry	30	9	SEZNAM GRAFICKÝCH PŘÍLOH	102
4.2.1	Národní přírodní památka Babiččino údolí	30			
4.2.2	Vegetace	32			
4.2.3	Hydrologické poměry	34			
4.2.4	Geomorfologie a pedologie	36			
4.3	Historická analýza	38			
4.4	Fotodokumentace	44			
4.5	Územní plán Česká Skalice	52			
4.6	Majetkoprávní vztahy a řešené území	53			
4.7	Dendrologický průzkum a návrh kácení	54			
5	VLASTNÍ PROJEKT	70			
5.1	Koncept	72			
5.2	Studie	74			
5.2.1	Situace navrhovaných výsadeb	76			

1

ÚVOD

Krajina je neopomenutelné bohatství v životě člověka. Člověk vtiskává místu identitu, je spoluvůrcem jeho jedinečnosti – ducha místa – genia loci (Schulz 1979). Kulturní krajina se stala svědkem mnohých událostí a je spojena s význačnými osobnostmi své doby. Ratibořice jsou jednou z takových krajin, která v člověku probouzí jeho národní cítění a kde lze vnímat krásu „české přírody“. Takto jsou Ratibořice známé snad již ze školních lavic, kde je probíráno dílo spisovatelky Boženy Němcové. Ta Ratibořice vzpomíná v knize Babička i v mnohých ze svých básní. Jejich význam má však více rovin než pouze tu nejčastěji předkládanou literární. Především se jedná o krajinu, za jejímž vznikem stály trendy aristokratické společnosti 19. století. Přírodně-krajinářský park, který zde vznikl, se formoval za obdobných společensko-historických podmínek jako významná krajinářská díla na Kačině či v Lednicko-valtickém areálu (Konečný 2010).

Národní přírodní památka Babiččino údolí má velikost něco málo přes 333 ha. Zhruba v tomto rozsahu byla vytvořena zdejší komponovaná krajina. Úprava byla zasazena do malebného údolí, které lemují lesní kulisy a do jehož dna se zařezává řeka Úpa. Do zdejších luk byly rozmístěny solitérní dřeviny v rozvolněných skupinách, rondelech i samostatně. Celá kompozice je nakonec dotvořena klasicistní architekturou (Wirth 1961; Mühlstein 1996).

Péče o krajinu hrála vždy v životě člověka zásadní roli, ať už si to uvědomujeme či nikoliv. Pokud tedy bylo vytvořeno takové dílo jako v Ratibořicích, je nutné zajistit náležitou péči, a to pro zachování jak přírodních, tak i kulturních hodnot místa. Kulturní dědictví v krajině nezahrnuje pouze hmotné statky, ale je také odrazem dovedností a zkušeností předešlých generací, které nám mohou sloužit jako inspirace nebo být podkladem pro různé přístupy k obhospodařování, obnově, či revitalizaci krajiny. Z toho plyne, jak neopomenutelný význam hraje péče o krajinu (Goodchild 2008).

2 CÍLE PRÁCE

Práce si stanovuje za cíl vytvořit studii revitalizace dobové krajinné úpravy Ratibořic - Babiččina údolí. Návrh se bude opírat o historické prameny odkazující na Ratibořice potažmo Náchodské panství a zároveň respektovat dobové a současné principy tvorby krajiny a zahrad.

Teoretická část bude navazovat na předchozí bakalářskou práci a prohlubovat historické souvislosti řešeného místa a širšího kontextu krajinářských parků u nás a ve světě. Na základě důkladné analýzy historických podkladů (map a jiných dostupných archiválií), průzkumu současného stavu a potenciálu lokality vznikne studie revitalizace vybrané části parku v Ratibořicích - Babiččině údolí.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 Krajina

Krajina je definována v mnoha rovinách a dostupné zdroje nabízí celou řadu jejich výkladů. V kontextu diplomové práce je však třeba se zaměřit spíše na kulturní krajinu, která nese mimo důležitých přírodně-ekologických hodnot i hodnoty kulturní potažmo historické. S tímto úzce souvisí i možné přístupy, jak o krajinu pečovat a chránit ji jelikož jde o neopomenutelné bohatství v životě člověka. Člověk vtiskává místu identitu, je spoluvůrcem jeho jedinečnosti – ducha místa – *genia loci* (Schulz 1979).

„Krajina jako prostor, ... se kterým se člověk identifikuje, rozumí mu a naplňuje jej významy. Je fenoménem, jenž sledujeme od nejstarších údobí dějin.“ (Hendrych 2005)

Každá krajina je přírodní prostor, který vymezují specifické fyzicko-geografické podmínky na stanovišti. Člověk do ní uměle implementoval prvky, které jí dávají konkrétní charakter a dělají z ní krajinu kulturní - sídla, domy, stavební díla, cesty, osy, ohniska, atd. Historická krajina je pak krajina, kterou utvářely soudobé aspekty kulturního a společenského vývoje. Velmi často se váže k architektonické památce, či historicky význačné osobnosti nebo události. Historická krajina je nositelem svědectví o činnosti předchozích generací. (Hendrych 2005)

Krajina, jak již bylo zmíněno, má mnoho forem - nekultivovaná krajina (přírodní a přírodě blízká), kulturní krajina produkční, krajina urbanizovaná nebo industriální, zahrady, parky a okrasně obhospodařovaná krajina. To vše tvoří kulturní dědictví, které bude opět v nějaké formě předáno dalším generacím. Kulturní dědictví v krajině nezahrnuje pouze hmotné statky, ale je také odrazem dovedností a zkušeností předešlých generací, které nám mohou sloužit jako inspirace nebo podklad pro různé přístupy k obhospodařování, obnově, či revitalizaci krajiny. Z toho plyne, jak neopomenutelný význam hraje péče o krajinu (Goodchild 2008).

Zdařilé příklady péče o krajinu u nás jsou vidět na obrázcích 1-3, kde je demonstrována revitalizace obory Obelisk a obnova krajiny kočárových koní v Kladrubech nad Labem od ateliéru Krejčířkovi.

Správná péče a ochrana kulturní krajiny vyžaduje zpracování detailního plánu, který by se v ideálním případě stal součástí územně plánovací dokumentace. Hendrych (2005) dokonce uvádí, že by se krajinový plán mohl postavit na úroveň územního plánu. (Hendrych 2005)

Památková péče má v České republice mnohaletou tradici. V oblasti ochrany krajiny, která nese historickou hodnotu, hrají důležitou roli mezinárodní úmluvy, které vstoupily do našeho právního řádu. Problematiku konzervace a restaurování památek poprvé řeší Athénská charta z roku 1931. Z tohoto mezinárodního kongresu povstaly organizace jako jsou ICOM a UNESCO (ICOMOS 2011). Česká republika je signatářem řady dokumentů UNESCO. Na principy Athénské charty plynule navazuje Benátská charta, která problematiku prohlubuje. O něco později pak byla doplněna ještě o Florentskou chartu.

Florentská charta se zabývá problematikou historických zahrad. Vnímá historickou zahradu jako nedílnou součást architektury a váže se k místu svého vzniku. Jakékoliv restaurování takovýchto zahrad by nemělo být zahájeno bez odborného průzkumu, ze kterého plyne studie. Analýza vyžaduje také zhodnocení všech dostupných dokumentů týkajících se dané zahrady a obdobných zahrad. Měl by být zajištěn také vědecký charakter návrhu. Historická zahrada je kulturním dědictvím a vyžaduje maximum trvalé péče, která se řídí jejím charakterem a je zajištěna kvalifikovanými osobami.

Benátská charta hovoří o významu památek v lidském životě následovně. *„Památky jako nositelé duchovního poselství minulosti představují v současném životě národů živé svědectví jejich staletých tradic. Lidé si stále více uvědomují jednotu všelidských hodnot, a proto považují památky za své společné dědictví. Uznávají svou společnou odpovědnost za jejich zachování a považují za svou povinnost předat je budoucím generacím v plné bohatosti jejich autenticity.“* (ICOMOS 2011)

Obr. 1: Revitalizace Obory Obelisk (zdroj: landezine-award.com)

Obr. 2: Revitalizace Obory Obelisk (zdroj: landezine-award.com)

Obr. 3: Obnova krajiny kočárových koní (zdroj: atelierkrejcirikovi.cz)

3.2 Úpravy krajiny v dobách osvícenství a romantismu

Osvícenecké myšlení spadá již do poloviny 17. století a trvá zhruba do konce 19. století (Williamson 1995). Osvícenství je intelektuální směr, který se zrodil v Anglii a Nizozemí a měl významný vliv na evropské myšlení. Podstatou Osvícenství je svoboda jednotlivce, návrat k přírodě a upřednostňování vlastních prostředků člověka jako jsou racionalismus, logika a humanismus (Molnar 2011). Ideje romantismu se zrodily o něco později zhruba v druhé polovině 18. století a přetrvávaly cca do roku 1830. Romantické smýšlení přineslo převrat v tom, jak lidé smýšlí o společnosti i individualitě a jejich provázanosti (Rogers 2007). Nástup romantismu a končící éra osvícenství je obdobím, které se zřetelně odrazilo v tvorbě zahrad a krajinných parků (Hendrych 2005).

Věk romantismu byl obdobím dynamických proměn politického systému. Došlo ke svržení absolutistických forem vlády a postupně byl narušen i dosavadní šlechtický monopol. Tento rozsáhlý obrat směrem k demokracii byl doprovázen zrodem vlasteneckých hnutí a uvědomění individuality jednotlivých národů v Evropě. Došlo k vzestupu střední třídy a současně docházelo také k postupnému růstu respektu vůči obyčejnému člověku. Tyto radikální proměny systému tehdejší společnosti s sebou nesly i zásadní změny v hospodářství. Umění bylo v té době chápáno jako znak civilizace, jelikož reflektovalo klíčové ideje 18. století. Hudba, literatura, drama, malířství, sochařství, architektura a konečně i zahradní architektura již nevycházely striktně jen z královských, knížecích a vévodských dvorů. (Rogers 2007)

Zásadní pokrok tehdy zaznamenala i věda. Na řadu přišly nové technologie, které byly mimo jiné impulsem pro rozmach různých přístupů k tvorbě zahradního umění Evropy (Spadafora 1990).

Zhruba od poloviny 17. století mnoho zahrad (především západoevropských) přejímalo italsko-francouzsko-nizozemský formální a vysoce reprezentativní zahradní styl. Tento směr tvorby zahrad využíval dlouhé centrální osy, formální partery, často lemované stříhanými lesíky. Ve stejné době však Rusko

a Anglie hledaly způsoby, jak využít zahrady nejen pro účely reprezentace, ale také k zemědělské produkci. Vznikly tak zcela kontrastní přístupy k tvorbě zahrad. V Evropě se uplatňovaly až tři alternativní zahradní směry – geometrický, produktivní introspektivní. Tyto směry se mezi sebou prolínají a každý z nich nabízí ještě širokou škálu dalších forem zahrad. (Mowl 2013)

Francouzské baroko je prakticky synonymem architektury Ludvíka XIV. (Hopkins 2014). Francouzské formální zahrady jsou tedy spojovány s obdobím absolutistické monarchie ve Francii (1614 – 1789) a to v první řadě díky dvěma pozoruhodným dílům navrženým architektem André Le Nôtre (1613-1700) – prvním z jeho nejvýznamnějších děl je Vaux-le-Vicomte (1656-61) pro Nicolase Fouqueta a druhým jsou zahrady ve Versailles (1661-1715) vytvořené pro Ludvíka XIV. viz. obr. 4 a 5. Velkolepé až imperiální zahrady tohoto typu však lze nalézt po celé kontinentální Evropě i na Britských ostrovech. (Charlesworth M. 2013; Hopkins 2014)

Zahrady francouzského typu jsou charakteristické svým velkým měřítkem a monumentalitou. Palác obvykle stojí v prostřední části zahrady. Od něho vybíhají do zahrady tzv. *avenues* (Hopkins 2014). V bezprostřední blízkosti paláce se nachází stříhané partery. Formální parter protínají štěrkové cesty. Barevnost parteru zajišťují květiny. V některých případech je parter vysypán barevnými písky. Důraz je kladen na dokonalost a přesnost kompozice, jejíž nedílnou součástí je i náročná údržba. V parterech a kolem nich se nacházejí bazény, sochy, balustrády a nízké kamenné zidky. Trysky fontán byly často nastavené tak, aby vystřikovaná voda utvářela určitý obrazec například pomyslnou bránu, či ve Versailles typické *Fleur-de-lis*. Pravidelný a většinou obdéný rámeček kompozice zahrady dotváří v zadních partiích stříhané živé ploty a lesíky zvané *bosquets*. Osy zahrady často pronikaly do okolních lesů, které se využívaly pro lov. Do zahrady se většinou nedalo nahlížet zvenčí. Šlo o uzavřený celek působící i přes svou velikost uzavřeně. (Charlesworth M. 2013)

Osobitý zahradní styl vznikl také v Nizozemsku. Utváření nizozemských zahrad napomohly specifické topografické poměry. Zahrady měly zřetelně menší měřítko

než barokní zahrady Francie a Británie. Holandský typ zahrad byl symetrický a přímočarý. Zahrady byly uzavřené kanály, zdmi, živými ploty atd. Vyskytovaly se spíše partery než sady a boskety. Nizozemské zahradnictví bylo na velmi vysoké úrovni. Od poloviny 18. století začaly přejímat Nizozemské zahrady spíše rozvolněný přístup k tvorbě zahrad, který postupně přicházel z Velké Británie. (Charlesworth M. 2013)

Obr. 4: Palác a zahrady Versailles, rok 1700 (zdroj: en.wikipedia.org)

Obr. 5: Versailles v roce 1668, namaloval Pierre Patel (zdroj: en.wikipedia.org)

Zahrady v období baroka jsou charakteristické osou propojující dům a parter se zemědělskou půdou a okolní krajinou. Tento princip ilustruje Stephen Switzer (1682-1745) na zámku Wentworth ve Spojeném Království. Staré plány zahrady ve Wentworth vyobrazují velké lesní plochy, které jsou uspořádány do geometrických tvarů. Celá koncepce je protnutá avenue - pravidelně uspořádanou cestní sítí většinou doprovázenou alejovou výsadbou. Avenue dodávají zahradě řád a strukturu. Stephen Switzer je spjat se směry *Extensive-, Forest-, Rural-Gardening*. Ačkoliv se styl jeho zahrad zdá být odvozený od monumentálních zahrad popisovaných výše, ve svém díle *Ichographica Rustica* upozaduje velké a rozsáhlé partery nákladné na údržbu. Ty jsou nahrazeny lesy, které přináší majiteli užitek. Switzerova převratná myšlenka byla tehdy jedním z prvních impulzů k novému přístupu v tvorbě zahrad. Podobné principy ve stejné době popisují ještě Joseph Addison (1672-1719) nebo o něco později William Shenston (1714-1763) a Philip Southcot (1697-1758). Tito krajináři se zasloužili o rozvoj tzv. *okrasné hospodářství - Ornamented Farm* nebo *Ferme Ornée*. (Hendrych et al. 2011; Charlesworth 2013)

Dle ideálu okrasného hospodářství byla krajina koncipována jako estetický prvek, který přináší hospodářské zisky. Produkční krajina se tak stala v podstatě okrasnou zahradou, jak ilustruje například panství v The Leasowes od W. Shentona (obr. 6). Kultivovaná krajina zde zahrnovala celou farmu, aniž by zemědělské plochy přišly o svou produkční funkci. Shenston našel rovnováhu mezi koncepčností i poetičností zahrady. Nejvyšší body využil jako klíčová vyhlídková místa. Cesty mezi poli jsou okrášleny stříhanými ploty či alejemi. Údolími se vinou potůčky.

Jednotlivé prvky okrasného hospodářství jsou umělecky zpracovány – Vergiliův háj jako oslava poezie, zříceniny převorství či uměle vytvořený rybník. (Hendrych et al. 2011; Charlesworth 2013) Thomas Whately v roce 1770 v čáti knihy *Observation on Modern Gardening* shrnuje principy okrasného statku do tří bodů: hospodářsky využívaná půda, okrašlování podle technik užívaných v zahradnictví a probuzení niterných myšlenek a pocitů. (Hendrych et al. 2011)

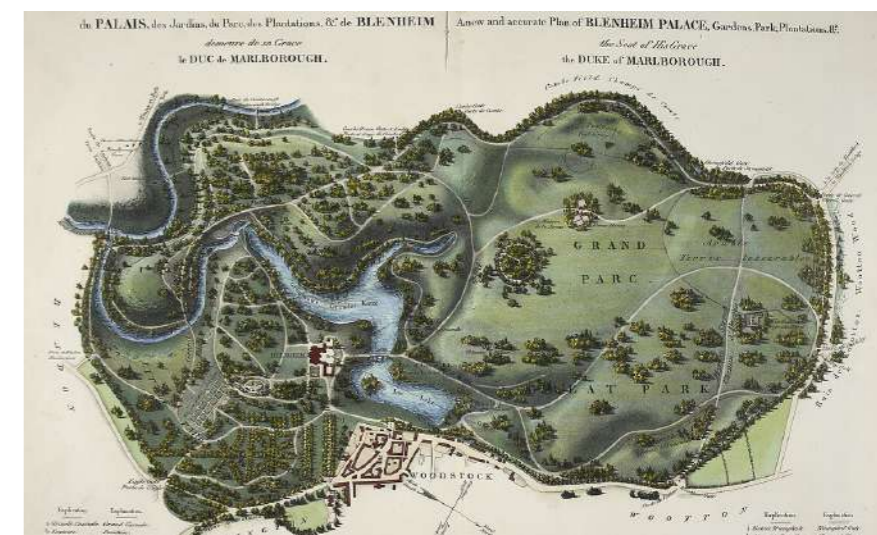
Obr. 6: The Leasowes park v roce 1811 (zdroj: renopenrose.getarchive.net)

Krajinné zahrady vznikly přibližně na konci 30. let 18. století v Anglii. Tento nastupující styl byl již úplným opakem pravidelných forem zahrad popisovaných v kontextu Versailles. Kompozici lze představit na myšlenkách Williama Kenta (1685 – 1748): „... to lay out, and work without level and line“ (Jacques 2016). Vytyčování zahrady se řídilo topografií terénu a její tvorba odrážela podmínky přímo na stanovišti. Krajinné parky a zahrady působí jako dílo čisté, překrásné přírody, která se neustále mění a vyvíjí – dílo není nikdy hotovo. Jakákoliv „umělost“ je zde popírána. Zahrada působí přirozenějším dojmem než její barokní formální předchůdkyně. Takto koncipované zahrady svou nenásilnou formou spojovaly člověka s přírodou a umožňovaly mu proniknout do hlubších vrstev duchovní podstaty či snad prožívat spojení s vlastním vnitřním já. (Charlesworth M. 2013)

Básník a krajinář William Shenstone (1714-1763) zmínil termín krajinářství v souvislosti se zahradním uměním ve své eseji *Unconnected Thoughts on Gardening*. Zahradní tvorbu lze rozdělit dle Shenstona na tři druhy: *Kitchen-gardening – Parterre-gardening – landskip* nebo-li *picturesque-gardening*. Těžiště třetího jmenovaného druhu, *lanskip*, tkví v pohledech na krásné, vznešené a rozmanité scenérie. Pojem *lanskip* – krajina byl poprvé použit již v 17. století v malířství (Lasdun 1992). Shenston, ačkoliv sám malířem nebyl, zastával názor, že zahradní design úzce souvisí s malířskou praxí.

Zahrady by se tedy měly navrhovat „malebným“ způsobem, jež v člověku navozuje příjemné pocity. (Charlesworth M. 2013)

Krajinné zahrady se během 18. století rozrostly do okolní krajiny tak, aby zaujímaly velké plochy kultivované půdy, což bylo výhodné po ekonomické stránce. Zahnutí krajiny do parku totiž slibovalo hospodářské výnosy. Tyto areály známé jako krajinářské parky měly rozlohu až stovek akrů, jak je vidět na obrázku 7 a 8. (Williamson 1995; Hedrych 2005; Hendrych et al. 2011; Charlesworth M. 2013)

Obr. 7: Blenheim 1835 (zdroj: alamy.com)

Obr. 8: Blenheim Palace (zdroj: www.dailymail.co.uk)

Stromy v těchto parcích byly vysazovány jako lem při úplném okraji rozsáhlé úpravy, čímž kompozici opticky uzavřely. Vysázeny byly do velkých, či menších skupin a nebo jako solitéry. Les znamenal pro majitele parku kapitálovou investici. Finanční návratnost nabízely také louky, které se rozkládaly mezi skupinami stromů (obr. 9). Nanich bylo možné pást hospodářská zvířata. Konvence tehdy povolovaly chov jelenů pro lov a pastvu ovcí ve spojení s idealizovaným světem Arkádie. (Williamson 1995; Hedrych 2005; Hendrych et al. 2011; Charlesworth M. 2013)

Obr. 9: Skupiny stromů (zdroj: i.pinimg.com)

Z praktického hlediska umožnil vytvořit dosud nevídanou podobu zahrady ha-ha příkop neboli zapuštěná zeď (obr. 10). Tento charakteristický druh příkopu se nacházel zpravidla na okraji vlastní zahrady přímo užívané jejím majitelem a okolními pastvinami. Ha-ha příkop zabraňoval přístupu pasoucím se zvířatům do zahrady. Při pohledu ze sídla a jeho přilehlých partií však nebránil výhledu jako tomu je u běžného plotu či zdi. Původ tohoto vynálezu je zatím nejasný, nicméně zajistil svým tvůrcům nový rozměr práce s průhledy skrze park a okolní krajinu. (Williamson 1995; Hedrych 2005; Hendrych et al. 2011; Charlesworth M. 2013)

V Británii v době objevení ha-ha příkopu se také četně využívala bašťová zeď, jež podpírala terasu. Zeď však vcelku narušovala kontinuitu zahrady. Její pozůstatky lze nalézt v parcích Stowe, Bramham Park a Duncombe Park (Charlesworth M. 2013).

Obr. 10: Ha-ha příkop (zdroj: nationaltrust.org.uk)

Jemné a vznešené křivky krajinářských parků doplňovala stylová architektura. Velmi oblíbené byly klasicistní prvky inspirované Palladiánskou architekturou v Itálii, gotické stavby nebo exotické (čínské, turecké, či příležitostně i indické) pavilony (obr. 11, 12). Hojně se do parků zapojovala i venkovská stavení. (Williamson 1995; Hedrych 2005; Hendrych et al. 2011; Charlesworth M. 2013)

Obr. 11: Chrám svornosti a vítězství (zdroj: static.independent.co.uk)

Obr. 12: Grand Bridge - Blenheim Palace (zdroj: paulgerald.com)

Koncem 17. a v průběhu 18. století dominovaly Evropě introdukované rostliny ze zahraničí, zejména pak ze Severní Ameriky. Dovoz rostlin výrazně usnadnila kolonizace a její výsledek měl radikální vliv na vzhled zahrad. Dalším faktorem bylo otevření nových obchodních stezek, po kterých se do Evropy dostávaly rostliny z východu.

Důraz byl kladen také na správné způsoby výsadby. Objevovaly se různé příručky s pokyny k výsadbě a správnému uspořádání zahrady - John Ray - *Flora* (1665), John Evelyn - *Sylva* (1664). Veškerá výsadba se tehdy musela provádět ručně. Základní zahradnické pomůcky zůstaly vcelku stejné, nicméně bylo nutné zapěstovat rostliny ze zahraničí, které měly často odlišné stanovištní požadavky. Došlo tak k velkému nárůstu skleníků a oranžerií, které často plnily společenskou a reprezentativní funkci. Šířilo se také povědomí o klimatických a půdních podmínkách. Pěstované rostliny se těšily zájmu vědy a botaniky.

Sadovnictví na kontinentální Evropě zprvu dominovala Versailles. Ludvík XIV. nechal dovést vzrostlé stromy z královských lesů ze severu Francie. Tyto stromy sloužily k osázení alejí, bosketů a hájů ve Versailles. Impozantní květinové záhony čítající 96 tisíc květin a 2 milióny rostlin v květináčích se nacházely ve Velkém Trianonu. Pro nejvzácnější vonné květiny byl zřízen Cabinet des Parfums. Všechny výsadby musely působit velkolepě a velmi reprezentativně.

Tento grandiózní způsob sadovnictví se však liší od pozdějšího mnohem více osvíceneckého trendu. Ve Francii přišel na scénu se J. J. Rousseau, který mimo svých známých osvíceneckých názorů prosazoval také přirozený vzhled zahrad. Pěstoval divoké rostliny nasbírané především ve francouzských koloniích. Vliv romantismu vnášel do zahrad v Evropě mnohdy melancholickou atmosféru. Ve Francii v Oise toto evokují výsadby cypřišů, úzkokorunných topolů a tují. Neopomenutelný je také vliv Nizozemí. Nacházelo se zde totiž velké množství školek, které dodávaly stromy do celé Evropy. (Symes 2013)

Evropské školky byly zpočátku zásobovány rostlinami z oblastí Severní Ameriky a Středního východu. Později v 18. století se objevily nové zdroje z Číny, Austrálie, Indie, Jižní Afriky a Jižní Ameriky. Východoindická společnost odeslala do Evropy několik stovek taxonů, mezi nimiž byly například druhy grévie, ibišku nebo fíku. Na podnět biskupa Henryho Comptona odešel John Banister (asi 1650-1692) jako anglický ministr do Západní Indie a následně do Virginie. Svou misijní cestu spojil se sběrem rostlin a následně poslal několik vzorků do Chelsea Physic Garden a do Oxfordské botanické zahrady. Mezi nejpozoruhodnější rostliny patřily magnolie viržinská - *Magnolia virginiana* - první magnolie spatřená v Evropě, ambroň západní - *Liquidambar styraciflua*, dub šarlatový - *Quercus coccinea*, dub červený - *Quercus rubra*, jedle balzámová - *Abies balsamea* a dřezovec trojtrnný - *Gleditsia triacanthos*. Tyto novinky v sortimentu zahrad vzbudily velký zájem díky své schopnosti prosperovat v britském klimatu.

Mark Catesby (1642-1749) byl dalším přírodovědcem, který se vydal studovat faunu a floru do Nové světa. Navštívil Virginii, Jamajku, Karolínu a Bahamy. Zpět do Británie se vrátil s ještě pozoruhodnějšími objevy než Banister - sazaník květnatý *Calycanthus floridus*, katalpa trubačovitá - *Catalpa bignonioides*, vistárie křovitá - *Wisteria frutescens*.

Největší impulz k transatlantickému obchodu s rostlinami podnítilo spojení mezi Johnem Bartramem (1699-1777) v Pennsylvánii a Peterem Colinsonem (1694-1768) v Londýně. Toto obchodní partnerství trvalo téměř 40 let a bylo odpovědné za introdukci minimálně 200 nových amerických druhů a také bezpočet semen a rostlin.

Své obchodování nesoustřeďovali pouze po jedné linii. Do Británie byly zavlečeny také rostliny z Evropy jako jsou třeba cedr a cypřiš, kterým se ale na ostrovech ne vždy dařilo. Dále pak nechyběly ani rostliny z Ruska (např. rebarbora), Norimberku, Gibraltaru nebo Persie.

Jako další příklady zvláště oblíbených introdukovaných dřevin během 18. století lze uvést: *Salix babylonica* - oficiálně dovezená z Číny roku 1730; *Camellia japonica* - dovezená z Číny roku 1739; *Ginkgo biloba* - dovezená z Číny roku 1750; *Populus nigra* var. *italica* - dovezen z Itálie roku 1758; *Rhododendron ponticum* - dovezen z Turecka roku 1763; *Buddleja globosa* - dovezena z Jižní Ameriky roku 1774; *Dicksonia antarctica* - dovezena z Austrálie roku 1786; *Araucaria araucana* - dovezena z Chile roku 1796. (Symes 2013)

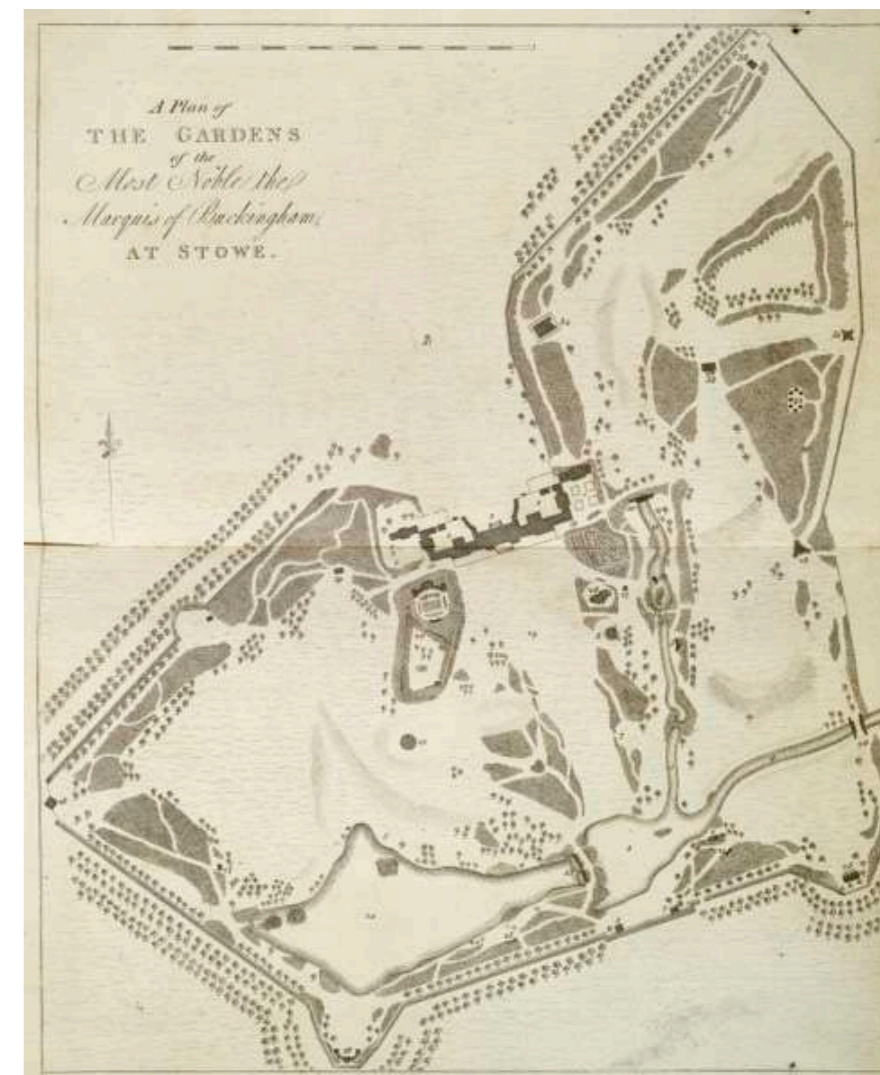
3.2.1 Stowe a Rousham

Ve 30. letech 17. století, kdy se prosadila móda krajinných parků, nelze opomenout dílo Williama Kenta a Lancelota Browna. Je však třeba připomenout, že od této doby se sami majitelé pozemků stávali nadšenými krajináři a ne vždy přivolávali na pomoc profesionály. (Gibbon 1977; National Trust 2024)

V roce 1697 se pátým majitelem Stowe stal Richard Temple. O něco později byl jmenován vikomtem Cobhamem. Sám Temple byl vášnivým designérem krajiny. V tomto období probíhaly první zahradní úpravy Stowe. Tehdy však ještě ve formálním stylu s využitím alejí a přesně formovaných jezírek. Temple rád spolupracoval s nejmódnějšími mysliteli té doby a chtěl, aby ho všichni, kdo navštívili jeho panství, vnímali jako tvůrce trendů. Mezi takové osobnosti patřili James Gibbs, William Kent a Lancelot „Capability“ Brown - budoucí tvůrci převratných úprav zahrad ve Stowe. (Gibbon 1977; National Trust 2024)

William Kent, původně malíř vystudovaný v Itálii, přišel do Stowe v roce 1730, aby navrhl a přestavěl některé budovy. Kentův pobyt v Itálii byl promítnut do architektury v Palladianském stylu, který je ve Stowe velmi patrný. (Gibbon 1977; Aldington 2020; National Trust 2024) Nezasloužil se však pouze o architekturu. Z jeho působení ve Stowe vzešly také

parkové úpravy, z nichž lze vzpomenout především údolní část parku zvanou Elysian Fields, kterou vytvořil východně od hlavní osy celkového plánu jižního průhledu od budovy. Ve svém návrhu pracoval s hloubkou malebného údolí, kterou umocnil hustými stromovými kulisami po okraji. V nejnižším bodě se nachází jezero a potok vyvěrající z grotty. Kompozice využívající hloubku prostoru s vodní plochou a stromovým lemem (viz obr. 13) byla přenesena i do některých krajinných parků v Čechách (Kačina, Veltrusy, atd.) (Hendrych 2005). Kent jako malíř dokázal velmi dobře pracovat s trojrozměrnou kompozicí. Svě zahrady tvořil jako scénu, která se neustále mění divákovi před očima podle toho, do kterých míst parku zrovna vstupuje. Ve Stowe senachází také mnoho krajinných dominant, které se postupně odkrývají a opět mizí za zelenou kulisu. (Hendrych 2005)

Obr. 13: Stowe v roce 1797 (zdroj: ribapix.com)

Kentův pobyt v Itálii byl promítnut do architektury v Palladianském stylu, který je ve Stowe velmi patrný. (Gibbon 1977; National Trust 2024) Vzhled komponovaného parku, ve Stowe doplnil drobnou architekturou - lasturový mostu; chrám slavných osobností Británie (British Worthies), inspirovaný Palladianskou architekturou a chrám starověkých ctností (obr. 14), postavený podle Sibylina templu u Tivoli. (Hendrych 2005)

Obr. 14: Chrám starověké ctnosti (zdroj: nationaltrust.org.uk)

Podobným způsobem jako na zahradách Stowe pracoval Kent i v Rousham. Zde opět navázal na původně formální prostředí, ze kterého komponoval rozvolněný park. Kompozici parku napasoval do přirozeného reliéfu terénu a vytvořil krajinné scénérie za pomoci stromových skupin a solitér. Cestní síť vinoucí se parkem nabízí nespočet měnicích se obrazů krajiny. Zahrada je stejně jako ve Stowe dozdobena architekturou a plastikami jako jsou například horní a dolní kaskády, oktogonální bazén, studená lázeň, sochy Venuše a Kupidů, Bridgemanův amfiteátr, socha Apolla, pyramida, chrám ozvěn a mnohé další. (Hendrych 2005)

V Rousham pod vedením Williama Kenta pracoval Lancelot Brown nazývaný Capability Brown. Působil jako hlavní zahradník ve Stowe 1741-1750 a od roku 1742 také jako úředník stavebního úřadu, což mu umožnilo proniknout hlouběji do architektury (Gibbon 1977). Ve Stowe se mu povedlo dokončit odstranění zbývajícího formálního uspořádání, čímž celou kompozici „změkčil“ (National Trust 2024).

V obdobném duchu je laděno mnoho míst v Anglii. Brown dokázal využít všechny možnosti daného prostoru pro zdánlivě jednoduchou, avšak okouzující kompozici, která vyzdvihne genius loci místa. (Hendrych 2005; Bending 2013)

Stowe a Rousham nejsou jediné parky, kde lze obdivovat práci krajinářů Kenta a Browna. William Kent pracoval také na parcích Claremont a Chiswick. Mezi práce Lancelota Browna pak patří ještě Chatsworth nebo Petworth a mnohé další. Principy tvorby těchto dvou převratných krajinářů 18. století převzaly další generace zahradních architektů. (Hendrych 2005; Bending 2013; Dümpelmann 2013)

3.2.2 Bad Muskau

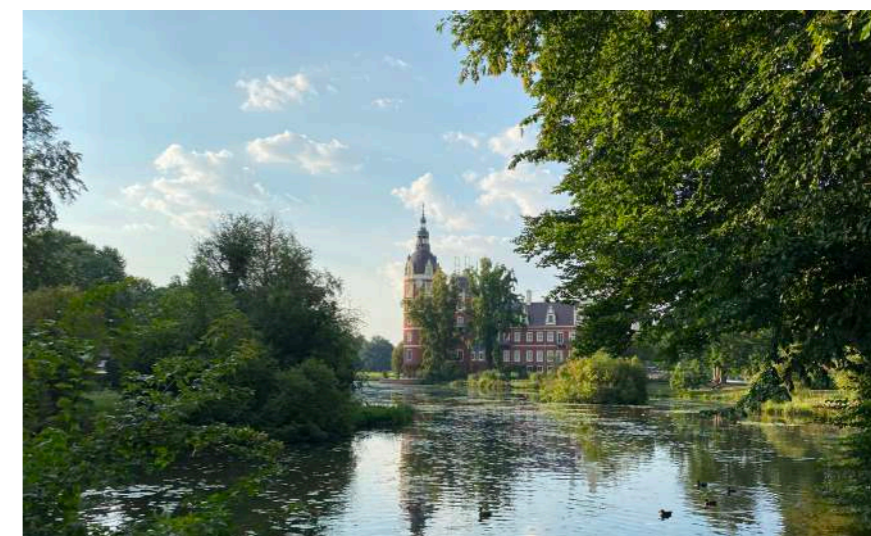
Zakladatelem jednoho z nejvýznamnějších krajinných parků na kontinentální Evropě byl hrabě Hermann Pückler von Muskau (UNESCO 2024). Pückler, liberální aristokrat inspirovaný Rousseauovými spisy, usiloval o zlepšení života svých nájemců. Podporoval místní průmysl a do své krajiny začlenil stávající město Muskau, čímž umožnil přístup veřejnosti do svého parku. Park však primárně nevznikl pro blaho veřejného zájmu. Tato honosná úprava krajiny o celkové rozloze 348 ha se stala památkou rodinné cti a příkladem pro aristokracii, jak snoubit krásné s užitečným. Jeho tvorbu významně ovlivnily cesty po Holandsku, Anglii a Irsku, kde prozkoumal mnoho venkovských sídel i Londýnských parků. (Panning 2007)

V Pücklerově krajinářské tvorbě se prolíná několik vlivů. Rozhodující byly jeho cesty do Anglie a romantické tendence té doby. Důraz však kladl i na přírodní a klimatické podmínky údolní nivy Nisy, v jejímž okolí rozsáhlý park vznikl. Park byl založen mezi lety 1815 – 1844 a byl harmonicky začleněn do místního města, údolní nivy navázané na zemědělskou krajinu. Kompozice úzce rezonuje s přirozeností říčního údolí. Důležitým aspektem uspořádání parkových úprav je vizuální vazba mezi Novým zámekem a vybranými vyhlídkami podél říčních teras (obr. 15 a 16). (Panning 2007; UNESCO 2024)

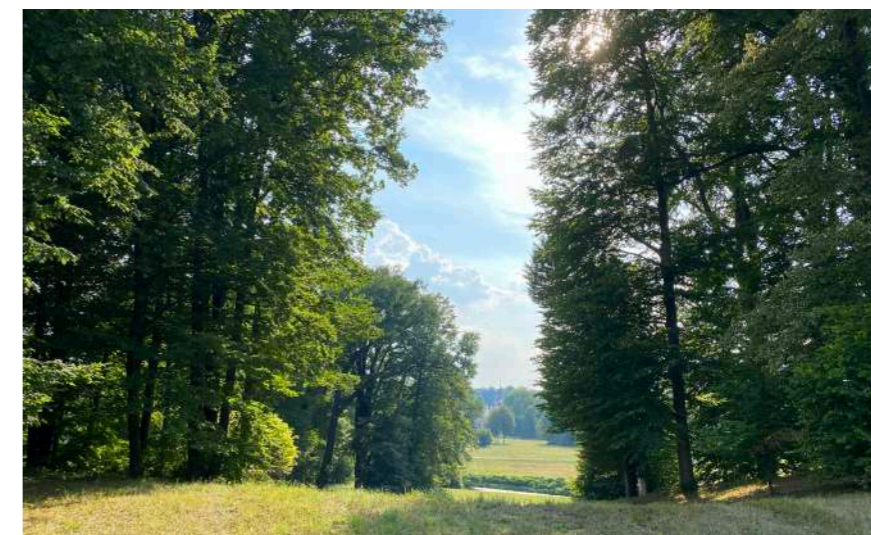
V roce 1845 byl Pückler nucen panství prodat, a tak na jeho doporučení pracoval na velkolepých úpravách krajiny Pücklerův žák Eduard Petzold.

Všechny další kroky v rozvoji parku pokračovaly velmi citlivě a v přímém souladu s Pücklerovým záměrem.

Hrabě Pückler i jeho žák Petzold významně přispěli k rozvoji zahradního umění a stali se tak inspirací pro soudobé krajináře. Své zásady a doporučení Pückler sepsal do knihy *Andeutungen über Landschaftsgärtnerei* z roku 1834. (Panning 2007; Aldington 2020; Dümpelmann 2013)

Obr. 15: Nový zámek v Mužákově (zdroj: archiv autorky)

Obr. 16: Průhled směrem k zámku (zdroj: archiv autorky)

3.2.3 Česká kulturní krajina v 18. a 19. století

Krajina a produkční půda na našem území podlehly Krajině a produkční půda na našem území podlehly soudobým vlivům především Anglie, které se šířily napříč kontinentální Evropou. Mnohá panství na území Čech aplikovala předobraz výše rozebíraného okrasného statku. Dle Hendrycha (2005) je možné pozorovat značný vliv sousedního Německa. Vzorem pro tvorbu kulturní krajiny panství na našem území se staly úpravy ve Wörlitz nebo doporučení hraběte Pücklera shrnuté ve spisu *Andeutungen über Landschaftsgärtnerie* a aplikované na panství v Muskau. (Hendrych 2007)

Kuks

Před nástupem tendencí přicházejících z Anglie existovaly na území Čech významné krajinné enklávy, které již tehdy dokázaly provázat hospodářsky obdělávanou krajinu a esteticky komponované panství. Jednalo se o celky značně inspirované Itálií, jež byly významným zdrojem zemědělské a hospodářské produkce. V kontextu úprav krajiny 18. století proto nelze opomenout hospitál Kuks a jeho přidruženou kulturně a esteticky upravenou krajinu (Hendrych 2005).

Hospitál Kuks (obr. 17) založil hrabě Špork na počátku 18. století. Jedinečnost tohoto areálu je mnohorozměrná, od špičkové stavební a umělecké realizace především G. B. Alliprandiho a M. B. Brauna až po zdravotní a sociální aktivity (Kolda 2021).

Centrum barokního komplexu byl hospitál s kostelem Nejsvětější Trojice, zámek a knihovnou zvanou Dům filozofů. Krajina okolí Kuksu byla formována do zemědělských a lesních enkláv. Dle předlohy Anglie, Francie a Německa rozmístil Špork několik lesních poustev. Lesní partie byly velmi oblíbené jako honitby, z toho důvodu se udržovaly skoro až parkově. Pozornost se ale orientovala i k zemědělsky obhospodařovaným oblastem u obcí Kuks, Choustníkovo Hradiště, Heřmanice a Chválkovice. Zemědělství bylo nezbytnou součástí celkového programu Kuksu, jelikož esteticky kultivovaná a krásná krajina tvořila kulisu zdejšímu lázeňskému životu.

Celkový vzhled dotvářely sochy od Matyáše Bernarda Brauna a také solitéry, stromořadí a hraniční stromy z druhů *Quercus*, *Fagus*, *Pyrus*. Tehdejší podoba Kuksu je prezentována na rytinách vyobrazujících Kuks od Šporkova umělce M. H. Rentze (viz obr. 18). Obdobný Šporkův areál vznikl ještě před vystavěním Kuksu nedaleko Lysé nad Labem u zámku Bon Repos. Jednalo se o barokní úpravu krajiny dotvořenou stejně jako na Kuksu sochami poukazující především na symbolismus a duchovno. (Hendrych 2010)

Obr. 17: Hospital Kuks s barokní bylinnou zahradou a část krajiny kolem (zdroj: hospital-kuks.cz)

Obr. 18: Vyobrazení Kuksu podle Michaela Heinricha Rentze (zdroj: cesonline.cz)

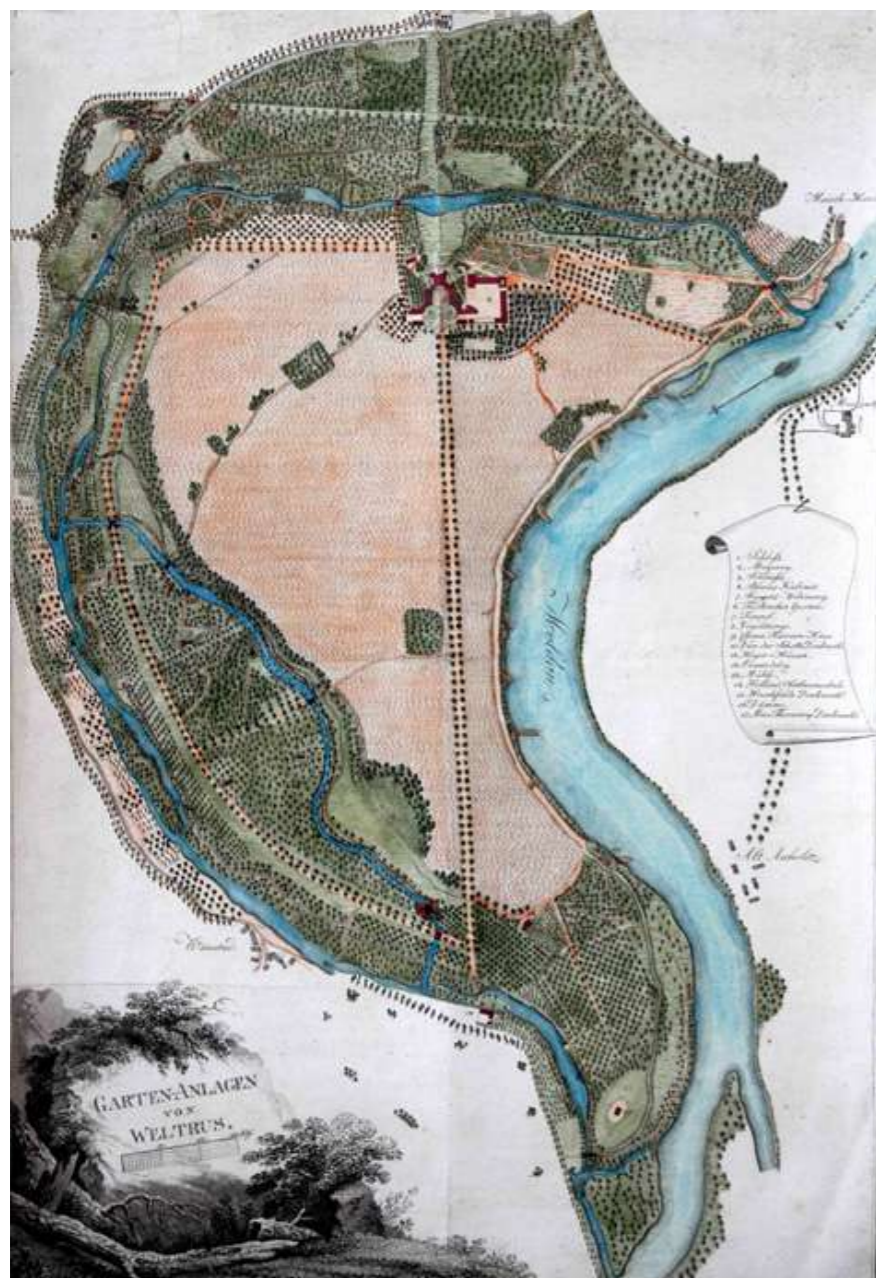
Veltrusy

Zámek Veltrusy byl postaven v první polovině 18. století jako letní sídlo hraběte V. A. Chotka. Z počátku bylo ve Veltrusech značné barokní formální uspořádání, v pozdějších letech se právě zde uplatnil okrasný statek s prvky přejatými z Wörlitz. (Hendrych 2005; Hendrych 2007)

Veltrusy byly vystavěny na ostrovu řeky Vltavy a jejího starého ramene. Architektem centrální stavby byl stejně jako na Kuksu G. B. Alliprandi. Před zámkem se původně rozkládala francouzská zahrada s ozdobným parterem a fontánou, která později při povodních zanikla. Na ni pak navazovala monumentální mnohořadá lipová alej, která dále procházela středem polí říční nivy. Další alej byla vysázena jako okružní a parková promenáda.

O něco později se úprav ve Veltrusech ujal další majitel Rudolf Chotek, který začal tvořit dle předobrazu hospodářských sídel v Anglii, jež byla mnohem více v souladu s přirozenými podmínkami říční nivy. Tato intervence také slibovala možnosti hospodářské produkce panství. Z kompozičního hlediska došlo k vytvoření důležitého průhledu, jež umožnil vizuální návaznost jižního průčelí zámku a vesnice Veltrusy. Pohled směřoval na vodní hladinu Vltavy, kde byla později zřízena loděnice. Přístaviště loděk bylo inspirováno (stejně jako další prvky) parkem ve Wörlitz (Hendrych 2007). Pohledy z loďky nastiňovaly nové scénérie lužního lesa, které by z pevniny nebyly zřetelné. Program parku byl stejně jako ve Wörlitz situován podél vodního toku. Kontrastním prvkem lužního lesa se staly exotické dřeviny z Ameriky, Maďarska nebo Rakouska. Rozmístěna byla typická antikizující a empírová architektura - Dórský chrámek, Chrám přátel venkova a zahrad, Čínská bažantnice, Laudonův pavilón atd. Okružní promenáda a středová lipová alej otevíraly pohledy na okrasné hospodářství, jež bylo členěno pomocí cest a skupin stromů. Do současnosti se dochovaly nevšední a dnes již majestátní stromy - *Ginkgo biloba*, *Castanea sativa*, *Fagus sylvatica*, *Asplenifolia* a *Quercus*. (Hendrych et al. 2011) Celkovou kompozici parku lze pozorovat na obrázku 19.

Obr. 19: Mapa Veltrus cca 1800 (zdroj: cs.m.wikipedia.org)

Kačina

Park Kačina se zámkem byl zbudován na konci 18. století jako nové sídlo Chotků uprostřed volné krajiny v blízkosti města Kutné Hory. Jan Rudolf Chotek se nechal inspirovat návštěvou zámku Bon Repos. V krajině úpravě Kačiny je opět zřetelný vliv parku Wörlitz a také neopomenutelného vlivu Anglie. (Hendrych 2007).

Sídlo bylo situováno na vyvýšené místo v krajině a kompozice pozvolna klesala směrem k Mikulášskému rybníku. Osa kompozice byla doprovázena čtyřřadou alejí *Populus*

nigra 'Italica'. Samotný zámek byl vystavěn mezi lety 1802 – 1822 ve stylu empíru dle návrhu architekta Christiana Franze Schurichta, dále pak projekt upravili Georg Fischer a Johann Philipp Joendl. Podoba zámku vychází z neopaladiánského slohu anglických venkovských sídel (obr. 20). Přilehlé zámecké úpravy od hospodářských ploch odděloval ha-ha příkop. Kompozici krajině úpravy malebně dotváří skupiny stromů a keřů, stará obora, bažantnice s hvězdicí průseků a rondel se středovým bazénem. Uvnitř rondelu se měla nacházet botanická zahrada pojmenovaná dle tvůrce krajinných úprav na Kačině N. J. Jacquina Jacquin Platz. Parkem procházel napříč vodní kanál, který měl stejnou funkci jako ve Veltrusech, otevírat nové pohledy z vodní hladiny do krajiny. Uvnitř parku byly zřízeny různé atrakce a drobná architektura. (Hendrych et al. 2011)

Obr. 20: Zámek Kačina (zdroj: theatre-architecture.eu)

Lednicko-Valtický areál

Lednicko-Valtický areál je svou krajinou úpravou s mimořádnou rozlohou srovnatelný s panstvími Lancelota Browna nebo knížete Pücklera. Zámek prošel několika proměnami. Letní sídlo bylo nejprve upraveno ve stylu klasicismu a mezi lety 1846 – 1858 dostalo svou nynější podobu letního anglického sídla v novogotickém stylu. Za knížete Aloise Josepha von Lichtenstein započala v roce 1781 tvorba parku dle předloh z Wörlitz a Stowe.

Osy pravidelných uliček byly zachovány a skrze ně se nabízely průhledy na nové romantické stavby v parku – Gotický dům, Čínský pavilon, Dórský chrám slunce a umělou zříceninu. Na centrální ose Lednického paláce byl vystavěn minaret (obr. 21) dle návrhu Josefa Hardtmutha, ředitele Liechteinské stavební kanceláře. Do nově vznikajícího parku nechal kníže vysadit cenné severoamerické druhy dřevin dovezené ze školek ve Wörlitz. Právě tam poslal studovat a také pracovat svého zahradníka Josefa Liefku. Po smrti knížete Aloise Josepha pokračoval v úpravách zámeckého areálu jeho mladší bratr Jan Joseph I. Ten park proměnil v duchu scénické pastorální krajiny opět dle předloh v Německu. Ve spolupráci s architektem Bernardem Petri došlo k vyrovnání terénu tak, aby se zamezilo povodním z řeky Dyje a vytvořil se řetězec malebných rybníků a jezer s ostrůvky. Uspořádání stromových skupin a solitér dominujících otevřeným prostranstvím bylo uskutečněno dle spisu knížete Hermana Pücklera. Stejně jako ve Veltrusích a na Kačině i zde byl zakomponován ha-ha příkop k oddělení různých partií parku. (Hendrych 2007)

Obr. 21: Pohled na minaret (zdroj: idnes.cz)

3.3 Náchodské panství

Náchodsko se nachází na severovýchodě Čech v Královéhradeckém kraji poblíž hranice s Polskem. Dřívějším sídlem okresu Náchod, jak z plyne z názvu, bylo město Náchod. Právě k tomuto městu se váže historie někdejšího územního celku - Náchodské panství, po roce 1850 Velkostatku Náchod - německy Großgrundbesitz Nachod. Dějiny tohoto panství přímo souvisí s Ratibořicemi a Babiččiným údolím jakožto součást panství od roku 1534. (Mühlstein et al. 1980)

Rozsah a hranice Náchodského panství se v důsledku neklidných dějin často měnily. Jeho polohu lze zhruba situovat mezi Krkonoše a Orlické hory do úrodné Jaroměřské roviny od úpatí svahů Javoříč hor, Adršpašských skal a Broumovských stěn. Protékaly jím tři řeky - Labe, Metuje a Úpa (Mühlstein et al. 1980). Před zrušením feudální moci v roce 1848 patřilo Náchodské dominium k největším v Čechách (Konečný 2010).

V místech dnešního města Náchod procházela již od pradávna zemská stezka, která vedla úzkým průsmykem mezi Brankou a Homolkou. Stezka spojovala Prahu a Vratislav přes dnešní města Hradec Králové, Provodov, Náchod a Kladsko. Mimo svůj obchodní význam byla stezka také důležitým strategickým místem, jelikož procházela přes zemské hranice. Od toho také vznikl název Náchod – jež ve staročeštině znamená místo, kudy se „nachází“ neboli přichází. V tomto případě to označovalo vstup do Českých zemí. Díky archeologickým poznatkům se dnes ví, že v místě dnešního Starého Města v Náchodě se v před kolonizací nacházela trhovářská ves. (Baštecká 2009)

Další prameny o kolonizaci severovýchodního pohraničí popisují bratrovražedný souboj o moc, kdy v roce 999 vpadl do Čech se svým vojskem polský kníže Měšek. Postupně plnil zemi, nechal oslepit tehdejšího knížete Boleslava a dva roky se snažil dobýt Vyšehrad, kde sídlil Boleslavův bratr Jaromír. Zemi od Polského obléhání osvobodil až třetí z bratrů Oldřich. Poté ze strachu o nárokování si koruny ze strany Jaromíra jej nechal také oslepit. Slepý Jaromír se tedy vydal na severovýchod Čech a založil město Jaroměř s klášteřem. Jeho družina pronásledovala polské nepřátelské vojsko až k hranicím.

Ve vojsku sloužily Poláci, Češi a Němci, což vedlo ke vzniku sporů. Měšek se tedy zpět do Polska vracel jen s hrstkou vojáků a zbytku doporučil se usadit, kde se jim bude dobře dařit. (Mühlstein et al. 1980; Kotyza & Smolík 2008)

Nejvíce českých měst vznikalo ve 13. a na počátku 14. století po vzoru měst německých (Kučera et al. 2021). Náchod vznikl kolonizační činností Hrona z Načeraticů, který zde nechal postavit i hrad. První písemný doklad o existenci Náchoda je z 9. srpna roku 1254 v listině břevnovského opata Martina (Baštecká 2009). Z písemnosti lze také odvodit alespoň z části rozsah Náchodského panství. Hranice tehdy vedla z Machova podél řeky Židovky až do místa, kde se vlévá říčka do řeky Metuje (Tomek 1857). Další hranice v té době nelze přesně stanovit. Lze však předpokládat, že Náchodské panství hraničilo s Rýzmburským podél řeky Úpy a pak z východu podél státní cesty k Dušnické Bystřici (Musil 2007). Dalším příslušenstvím tehdy formujícího se Náchodského panství byl i Kladský Levín. Dokládá to fakt, že majitelé Levína v roce 1368 byli současně majiteli Náchodského panství (Felcman & Adamská 2011). V 15. století mělo Náchodské panství i sousední panství Homole, z něhož byl nejspíše spravován Kladský Levín stejného majitele (příslušníci rodu z Poděbrad). Tím došlo ke sblížení obou panství. Tato strategicky významná územní soudržnost fungovala do roku 1477. Tehdy Jindřich starší z Minsterberka (též Jindřich starší z Poděbrad) Levín a panství Homole opět vtělil do Kladska (Dnešní Polsko), čímž se výrazně posunula státní hranice směrem k Náchodu. (Felcman & Adamská 2011; Musil 2007)

Panství ve svých dějinách mnohokrát změnilo majitele. Jedni z nejvýznamnějších byli i čeští králové Jiří z Poděbrad nebo Jan Lucemburský. Jan Lucemburský dokonce obohatil znak města o dvouocasého lva. Náchod byl opěrným bodem severovýchodních Čech. (Baštecká 2009)

Na konci 15. století byl Jindřich starší z Poděbrad nucen prodat Náchod Janu ml. Špetli z Prudic a Žlebův. Jemu se podařilo k Náchodu připojit ještě panství Vízmburk (Tomek 1857). Na konci 15. století k Náchodskému panství patřily následující statky: Město a zámek Náchod, Staré Město, Běloves, Malé Poříčí, Skalice, Hronov, Machov, Machovská

Lhota, Velké Poříčí, Srbská, Sedmákovice, Žďárky, Zličko, Zbečnick, Rokytník, Borová, Čermná, Dobrošov, Jizbice, Lipí, Bražec, Přibyslav, Horní Radechová, Dolní Rybníky, Slavíkov, Dolní Radechová, Babí, Pavlišov, Kramolna, Lhotky, Trubějov, Vysokov, Starkoč, Kleny, Zlích, Malá Skalice, Zájezd a Větrník. (Ludvík 1857)

Když pak Jan Špetle z Prudic připojit Vízmburk rozrostlo se Náchodské panství o hrad Vízmburk, Úpici, Kostelec, Radeč, Havlovice, Libňatov, Maršov, Slatinu, Kyje, Brusnice, Studenec, Rubínovice, Bohuslavice, Suchovršice, Velké Svatoňovice, Malé Svatoňovice, Batňovice, Petrovice, Strážkovice, Rtyň, Bohdašín, Lhotu za Kostelcem a Horní Kostelec. (Ludvík 1857)

V roce 1534 Náchodské panství získal Jan IV. z Pernštejna a připojil ještě Rýzmburk, který byl předtím poněkoli let zastaven a následně tedy prodán Janu IV. z Pernštejna (Sedláček 1887). Podle jiného zdroje Jan z Pernštejna Rýzmburk zdědil (Šimek 1989). Nicméně na konci 16. století Rýzmburk opět střídal majitele a definitivně se k Náchodskému panství přičlenil až v roce 1601 (Čáp 1998).

V roce 1544 pak změnilo majitele i Náchodské panství. Dostalo se do rukou Smiřických ze Smiřic. Za jejich působení se významně proměnily zámek, město i celé panství. Do té doby měl Náchodský hrad na ostrohu a jeho přilehlé partie podobu mohutného fortifikačního celku. V popisované středověké podobě hrad nevyhovoval požadavkům zámožného rodu Smiřických, a tak došlo v mezi léty 1566-1618 k přestavbě. Hrad byl přebudován na pohodlný renesanční zámek (obr. 23) a nastala doba největšího kulturního i společenského rozkvětu města Náchod. Město se pyšnilo výsadami, které byly prakticky na úrovni měst královských. (Baštecká 2009)

Kromě opětovného přičlenění Rýzmburských statků (s obcemi Červená Hora, Žernov, Mstětín, Olešnice, Skalka, Stolín a Všeliby), jak již bylo zmíněno, se vdově po Albrechtu ze Smiřic - Hedvice Smiřické povedlo přikoupit ještě Malou Skalici a zboží ratibořické. Ratibořice tehdy čítaly poplužní dvůr s mlýnem a obce Lhotu pod Hoříčkami, Chlistov, Křižanov a Zábrodí. (Ludvík 1857, Čáp 1998).

Obr. 22: Dobové vyobrazení Náchodského zámku: zámek na ostrohu a pod ním se rozkládá město Náchod (zdroj: en.m.wikipedia.org)

Během třicetileté války byl přerušen zdárný rozvoj města. Došlo také k politickým i majetkovým změnám. Smiřičtí byli podporovateli krále Fridricha Falckého, tudíž jejich statky propadly císařskému fisku. Dále bylo panství prodáno Trčkům z Lípy. Po zavraždění Adama Erdmana Trčky z Lípy a Albrechta Valdštejna dostal panství darem od císaře za věrné služby generál Ottavio I. Piccolomini vévoda z Amlafí. Náchod tak na delší dobu přešel do rukou italského rodu. (Mühlstein et al. 1980; Baštecká 2009)

Jedním z významných zásahů Ottavia Piccolomini byla barokní úprava zámku v letech 1650-1659 (Rogasch & Hron 2007). Po zkušenostech z období třicetileté války se modernizace zámku týkala především jeho opevnění. Dále přibyl Piccolomínský trakt s kaplí Nanebevzetí panny Marie podle návrhu významného architekta Carla Luraga. Interiéry byly bohatě zdobeny ve stylu baroka a rokoka štuky a množstvím fresek, či vlámských gobelínů. Město mělo vydlážděné ulice, po požáru v roce 1663 byla obnovena barokní radnice a kostel sv. Vavřince na náměstí. Měšťané také nabyli mnohých privilegií (Rogasch & Hron 2007; Baštecká 2009). Ottavio Piccolomini dále přikoupil k panství statky Šonov, Heřmanice a Miskolezy s přílehlými obcemi.

Ačkoliv došlo z dnešního pohledu k zajímavým architektonickým úpravám a celkovému rozvoji města a panství, poddaní vzhlíželi k zámku se záští.

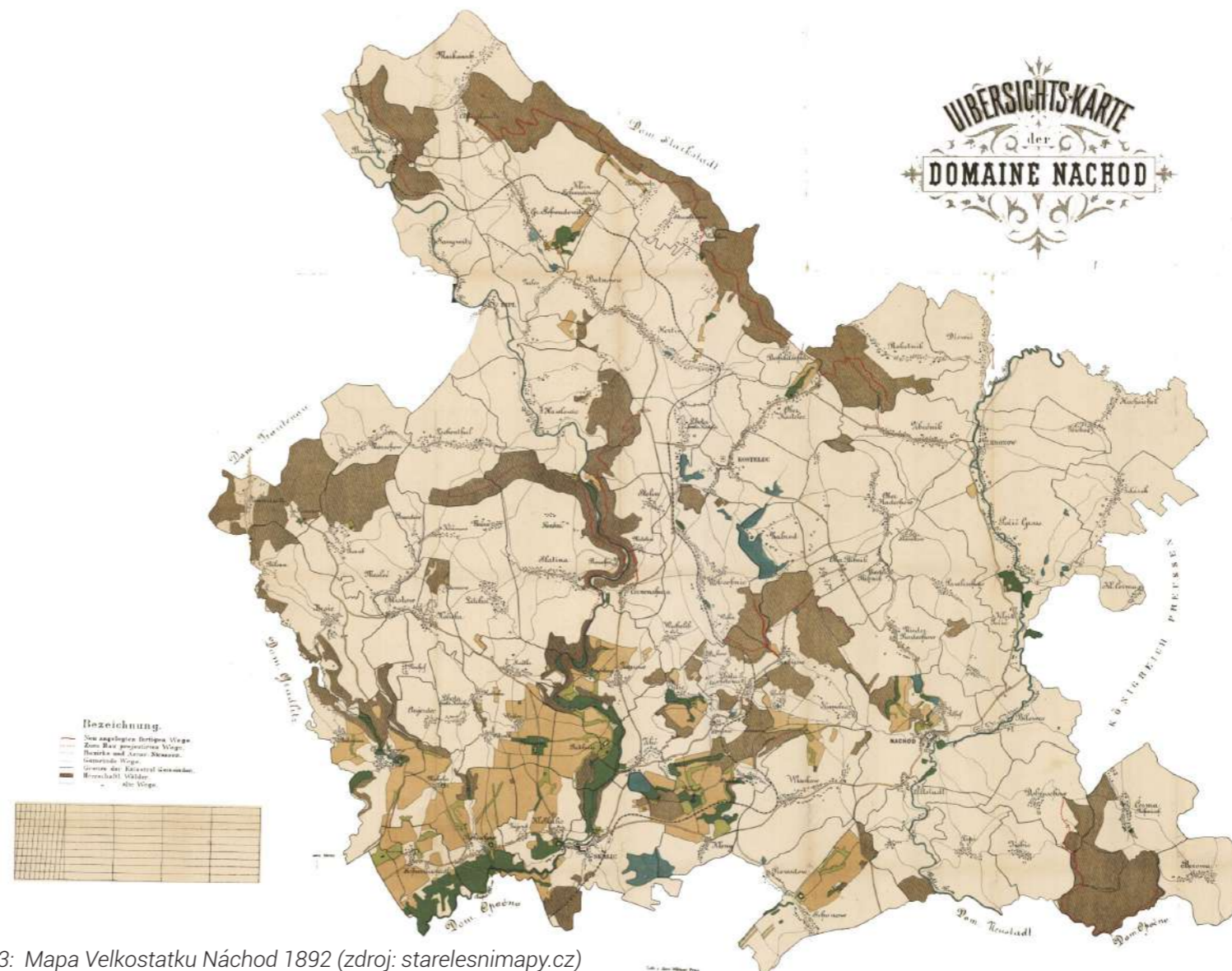
V té době totiž probíhala násilná rekatolizace a město trpělo válečnými útrapami.

Rod Piccolomini vymřel v roce 1783. Opět došlo k majetkovým změnám až zámek koupil na sklonku 18. století Petr Biron, vévoda Kurónský (Mühlstein et al. 1980; Baštecká 2009). Petr Biron si Náchodský zámek zvolil za své sídlo a přenesl sem veškeré kulturní i společenské dění. V roce 1798 přikoupil Chválkovické panství. Náchodské dominium tak na přelomu 18. a 19. století patřilo mezi největší panství v Čechách, a to díky své rozloze necelých třicet tisíc hektarů. Řízeno bylo centrální vrchnostenskou kanceláří se sídlem v Náchodě. Po smrti vévody Kurónského zdědila panství jeho nejstarší dcera Kateřina Vilemína Zaháňská vévodkyně Kurónská

– známá především jako „paní kněžna“ z románu Babička od české spisovatelky Boženy Němcové. Ta soustřeďovala své zájmy především na klasicistní úpravy zámeckého areálu v Ratibořicích, jež lze dnes označit za jedny z nejvýznamnějších svého druhu na území Čech. (Konečný 2010)

Po smrti Kateřiny Vilemíny Zaháňské měla dostat Náchod, Ratibořice a Chválkovice její sestra Marie Pavlína Zaháňská, která nejevila o panství příliš zájem.

Posledním rodem, který měl dočinění s panstvím Náchod nebo tehdy již Velkostatkem Náchod, byl německý rod Schaumburg-Lippe. Rozsah panství v té době zobrazuje Přehledná mapa velkostatku Náchod z roku 1892 (obr. 23). Rod Schaumburg-Lippe vlastnil panství až do roku 1945. (Baštecká 2009)

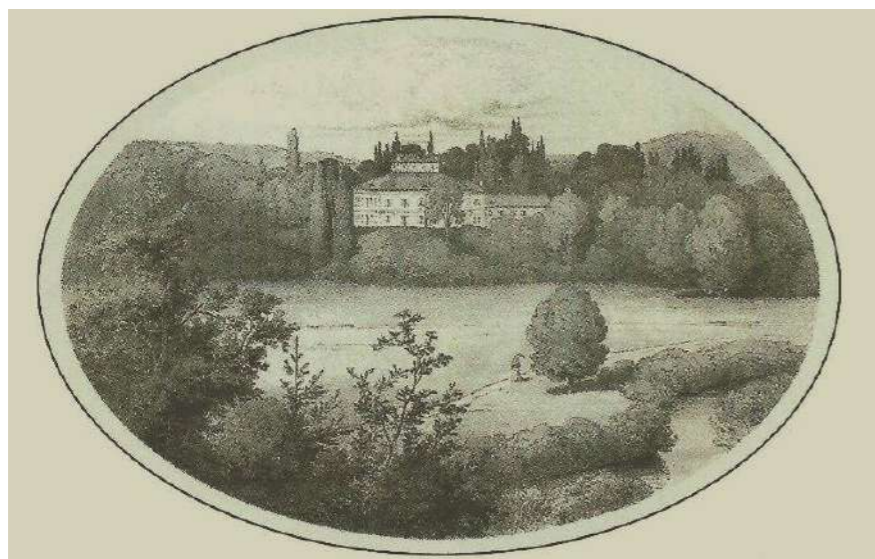

Obr. 23: Mapa Velkostatku Náchod 1892 (zdroj: starelesnimapy.cz)

3.4 Zámek Ratibořice a Babiččino údolí

Ratibořice, malebné údolí v severovýchodních Čechách, proslavila především česká obrozenecká spisovatelka Božena Němcová. Literární tvorba Němcové spjatá s Ratibořicemi nostalgicky provází biedermaierovskou idylou, ve které spisovatelka vzpomíná na své dětství. Kraj mládí Boženy Němcové, jak nazývá Ludvík Mühlstein ve svých knihách Českou Skalici a okolí, byl častou inspirací spisovatelčiny pro Český národ tolik významné tvorby. S Ratibořicemi je však spjato nespočet osobností a událostí národního i evropského významu, které byly mnohdy upozaděny známou literární historií. V roce 1813 se rakouský kancléř Metternich (blízký přítel tehdejší majitelky Ratibořic Kateřiny Vilemíny Zaháňské) v ratibořickém zámku (obr. 24) setkal s ruským carem Alexandrem I. a pruským králem Bedřichem Vilémem. Tématem jednání byl společný postup proti Napoleonovi. Jednání se ukázalo být klíčové pro vstup císaře Františka I. do protinapoleonské válečné koalice a později i pro vznik Svaté aliance. V Ratibořicích se také vyučil významný zahradní architekt, průkopník a propagátor československého zahradnictví Josef Vaněk (1886-1968). (Wirth 1961; Mühlstein 1996)

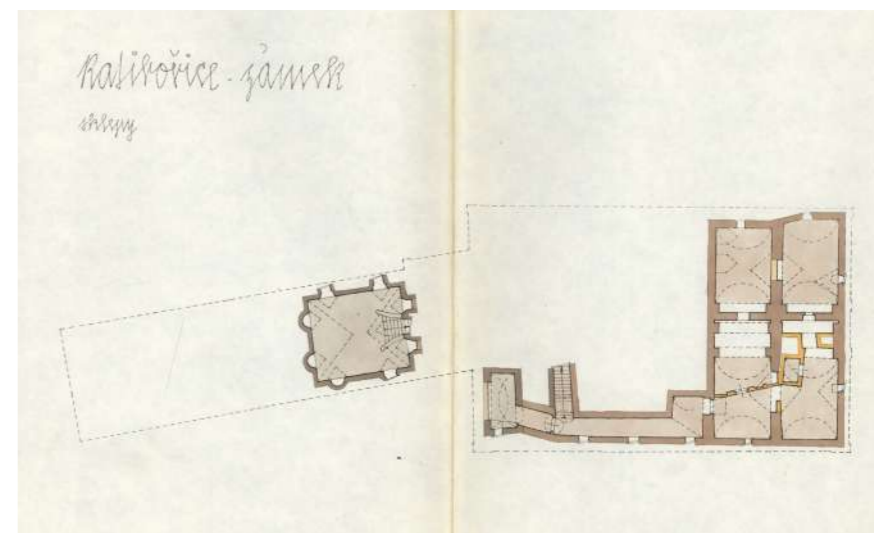
Obr. 24: Ratibořický zámek - dobové vyobrazení (zdroj: zamek-ratiborice.cz)

Ratibořice byly původně středověká tvrz s vesnicí, takto je připomínána v roce 1388 jako sídlo Vaňka ze Žampachu (někdy psaného z Ratibořic). V blízkém okolí při břehu řeky Úpy se nacházelo středověkých tvrzí a hradů více. Lze zmínit ještě tvrže Velkoskalickou a Maloskalickou, jež se každá nacházela na jiném břehu řeky Úpy. Velkoskalická tvrz zvaná také Koldovka po Janu Koldovi byla vystavěna na okraji skalnatého srázu na levém břehu řeky Úpy, nadohled z dnešního ratibořického zámku. Naproti tomu Maloskalická tvrz se nacházela v místech dnešního muzea Boženy Němcové (Wirth 1961; M Mühlstein 1996). Na rozvalinách tvrze si v roce 1826 postavil hostinec Josef Steidler, známý z Babičky od Boženy Němcové (Němcová 1954). (Mühlstein 1996)

V roce 1534 byla tvrz v Ratibořicích připojena k Rýzmburku a ke konci 16. století se již pustá stala součástí rozsáhlého Náchodského panství. Zprvu Ratibořice (tedy i Náchod) vlastnili pánové ze Smiřic poté Trčkové, Piccolominiové a Des Fousy. Areál Ratibořic a později zvaného Babiččina údolí prošel postupně proměnami ve dvou obdobích.

Barokní Ratibořice

První stavební období ve stylu baroka dalo základ současnému areálu. Vavřinec, kníže Piccolomini si zde nechal v roce 1708 vystavět zámeček skaplivě stylu italského letohrádku zvaného casino, jehož půdorys včetně kaple je vidět na obrázku 25. Jednopatrová barokní budova zámku měla valbovou střechu a jednoduchá hladká průčelí. Nad prvním patrem bylo ještě jedno užší polopatro. Uvnitř zámku se nacházela síň, která prostupovala až nahoru do polopatra. Osvětlená byla okny z vrchu v polopatře (obr 26). Obdobné členění ve větším měřítku ze zhruba stejného období lze pozorovat na zámcích Kácov (obr. 27) nebo Hostivice. Kaple vyrostla na čtvercovém půdorysu a k zámku přiléhala ze severovýchodní části. V druhé polovině 18. století bylo k zámku přistavěna ještě křídlo určené pro sloužící. Zámek byl prakticky součástí komplexu hospodářských budov uspořádaných na zhruba obdélníkovém půdorysu. Uvnitř komplexu se nacházela umělá vodní nádrž se skupinou stromů vysazených kolem vody.

Obr. 25: SHP zámku Ratibořice - sklep zámku, kde je vidět původní barokní zdívo (zdroj: ÚOP Josefov)

Obr. 26: Osvětlení síně okny z polopatra na zámku v Hostivicích (zdroj: mapy.cz; foto Jiří Suchomel)

Obr. 27: Zámek Kácov - dobová pohlednice (zdroj: soupispamatek.cz)

Dnes lze kolem jezírka v parku, ve které se tato nádrž proměnila, pozorovat skupinku starých lip ve zhruba stejném uspořádání. Uvnitř dvora se také nacházel parter přiléhající k zámku. (Wirth 1961)

K zámku přibyla i barokní zahrada do tvaru čtverce s vodním prvkem uprostřed uzavřená zdmi. Její vzhled vypodobňuje mapa z roku 1799 (obr. 28). Formální zahrada se rozkládala na dnešní louce pod zámkem. Z mapy je patrná stavba umístěná přímo naproti zámku. Mohlo se jednat o gloriolu, či domek pro zahradníka, který zmiňuje Muk & Trejbalová (1989) na základě jisté archiválie. Z mapy z roku 1799 jsou patrné také políčka, louky, sady a vinice obklopující zahradu. Jihozápadně od zámku se nacházela bažantnice s dvěma stavbami poblíž dnešního loveckého pavilonu. Bažantnice se skládala z jehličnatých i listnatých dřevin a uprostřed byl vyseknut velkolepý průsek směřující ke stráni zvané Podhradnice. Lesní partie bažantnice se z mapy jeví jako by měly takřka parkovou úpravu. V mapě také nelze opomenout monumentální alej vedoucí od Heřmanova Dvora směrem k ratibořickému zámku. Tuto alej lze pozorovat také na generální mapě Náchodského panství (1798–1800). Zde je alej zakreslena v linii z Ratibořic do Velkého Třebešova. Oba zmiňované prvky, alej i průsek, jsou vyznačeny také na mapách z pozdějších let (zhruba 1820). Průsek lesem pak i na lesních mapách z roku 1844. U zámku se nacházelo bělidlo se zásobní zahradou a zřejmě i mlýn. Tento fakt podporuje přítomnost náhonu nasměrovaného k jedné z budov. Mlýn je mimoto vyznačen na I. vojenském mapování. Mohl zřejmě zásobovat barokní zahradu vodou. (Muk & Trejbalová 1989)

Obr. 28: Geometrische Oeconomische Charte Vom Vorwerck Rattiborwitz. Font Velkostatek Náchod 1799 (zdroj: SOA Zámorsk; fond Velkostatek Náchod)

Ratibořice ve stylu přírodně-krajinářského parku

Prostředí Babiččina údolí, do kterého Božena Němcová zasadila svůj román, se začalo formovat na počátku 19. století ještě před narozením známé spisovatelky. Komponovaná krajina podle anglických trendů 18. a 19. století se rozkládala na více než 300 ha. Konečný (2010) označuje dobovou krajinnou úpravu Ratibořic za jeden z nejpozoruhodnějších zahradně architektonických projektů 19. století v Čechách.

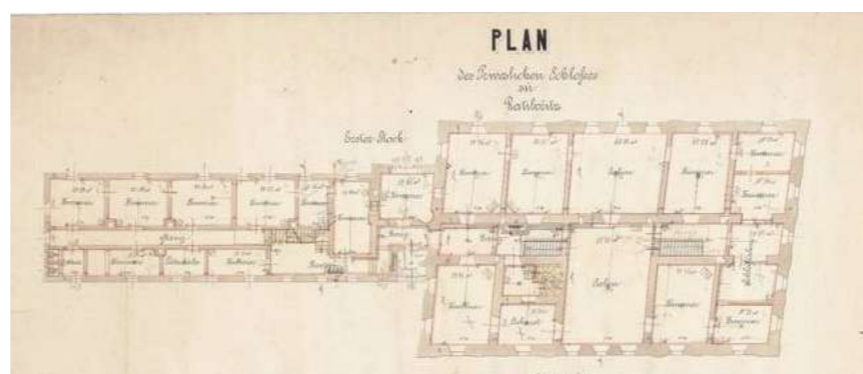
Iniciátorka velkolepého projektu Kateřina Vilemína Zaháňská zdělila Náchodského panství v roce 1800 po smrti jejího otce Petra Birona, vévody Zaháňského. Kromě „paní kněžny“, kterou známe především ze školních učebnic, jsou také význačné její zásahy do vysoké politiky. Ty byly povětšinou mířené proti Napoleonu a spjaté s největším mocnářem své doby, rakouským kancléřem Metternichem. Tehdy ačkoliv jako žena dokázala využít mimořádného vzdělání, kterého se jí dostalo v kombinaci se talentem, ctižádostí, a nezávislým duchem. (Wirth 1961; Mühlstein 1996)

Kateřina Vilemína Zaháňská se stejně jako mnoho majitelů půdy rozhodla stylizovat venkovskou krajinu dle romantických tendencí, které postupně přicházely z Anglie na náš kontinent. Zaháňská byla iniciátorkou klasicistní úpravy, ale o praktické provedení se postaral její budoucí manžel Karel Rudolf, hrabě Schulenburg, který řídil veškeré činnosti s tím spojené. Hrabě Schulenburg převzal správu celého panství a začal s nutnou reorganizací vrchnostenských úřadů. Nejdůležitějším krokem bylo zřízení vrchnostenského centrálního stavebního úřadu přímo v České Skalici tak, aby veškerá agenda nemusela procházet přes složité účetnictví centrální vrchnostenské kanceláře v Náchodě. Vzhledem k rozsahu celého panství (téměř třicet tisíc hektarů) tento počín zaručoval hospodárnost a větší kvalitu provedení stavebních prací. Stavební úřad v České Skalici byl vytvořen podle předobrazu liechtensteinské stavební kanceláře. Místo hlavního architekta bylo v roce 1810 obsazeno absolventem vídeňské akademie Friedrichem Donatem. S jeho nástupem se také stanovily povinnosti hlavního architekta, které se týkaly především plánů a rozpočtů vrchnostenských staveb.

Nicméně Donatovi byly zřejmě svěřeny pouze provozní a hospodářské budovy, protože kancelář v roce 1815 najala ještě Johanna Filipa Joendla pro úpravy náchodského zámku. Ten je znám také jako spoluautor návrhu klasicistního zámku Kačina. Nicméně o přestavbu ratibořického zámku v duchu klasicismu se zasloužil Donatův nástupce Karl Borchmann a adjunkt liechtensteinské stavební kanceláře Franz Vogel. Franz Vogel je spojen s činností významného stavitele klasicistní architektury v Rakousku Josefa Kornhäusela. Přestavba zámku vycházela z původní barokní situace. Výsledkem nové stavební činnosti byl neoklasicistní zámeček s poměrně střídmou fasádou a jednoduchým vnitřním členěním. Současná podoba zámku však pochází z období mezi lety 1860 - 1864 (obr. 29-32), kdy ho vlastnil rod Schaumburg-Lippe. (Konečný 2010)

Obr. 29: Zámek Ratibořice - pohled (plánová dokumentace, rok 1887) (zdroj: iispp.npu.cz)

Obr. 30: Zámek Ratibořice - půdorys (plánová dokumentace, rok 1887) (zdroj: iispp.npu.cz)

Obr. 31: Zámek Ratibořice - dobové vyobrazení (zdroj: antikvariat11.cz)

Obr. 32: Zámek Ratibořice - současnost (zdroj: Lukáš Doležal)

Obr. 33: Kavalierhaus (zdroj: archiv autorky)

Změněno bylo také uspořádání budov v okolí zámku. Původní dvůr, který zámek obklopoval, dal přednost parku a byl přeložen nejspíše již v roce 1811 na své současné místo. V rámci hospodářských budov byl zřízen také klasicistní Kavalierhaus (obr. 33) s trojúhelníkovým štítem, který Muk & Trejbalová (1989) z architektonického hlediska považují za nejhodnotnější budovu v Ratibořicích. (Konečný 2010)

Budovy celkový ráz místa spíše dotvořily. Velmi důležité je zapojení architektury do krajinářského parku. Prvním zahradníkem ve službách vévodkyně Zaháňské byl Karl Binder, který zřejmě vytyčil park. Za jeho působení byla v roce 1813 vystavěna oranžerie a ananasovník. Poté byl propuštěn a v roce 1817 na jeho místo dosazen dvorní zahradník John Taylor, rodák z Edinburghu. Je pravděpodobné, že Taylora doporučil Joendl, jelikož pracoval pro Josefa hraběte Wratislava z Mitrovic, odkud Taylor přišel právě do Ratibořic. John Taylor pravděpodobně stál za celkovou koncepcí parku a jeho okolí včetně rozmístění solitérních dřevin. Tehdy vznikla v cípu parku rozsáhlá kuchyňská zahrada uzavřená ze dvou stran zdí, cestní sítě, lávky atd. Nejvýznamnější zásah, který se pojí s Taylorem, je ha-ha příkop pod zámek. Příkop projektovala stavební kancelář v čele s Borchmannem a o něco později se stal součástí příronového zavlažovacího systému luk.

Park doplnila drobná architektura jako byl původně zděný rýzmburský altán s klenutými sloupy či typicky klasicistní lovecký salet z roku 1821 od neznámého autora. Jako okrasný statek by se možná dala interpretovat drobná stavení v údolí, nicméně do vlastnictví vrchnosti se dostala až po roce 1840 za rodu Schaumburg-Lippe.

Předkládaná mapa (obr. 34) zobrazuje park a přilehlé statky (Heřmanický dvůr a Rýzmburk) zhruba v roce 1820, kdy se již vytratily barokní formace a z části došlo k přesunu hospodářských budov. Zachována byla alej a průsek v bažantnici. Zatím však chybí lovecký pavilon, kuchyňská zahrada a ha-ha příkop.

Realizace parkových úprav podle přání vévodkyně Zaháňské neustále vybízí k mnoha otázkám, řadí se Ratibořice k nejpozoruhodnějším zahradně-architektonickým projektům 19. století v českých zemích. (Konečný 2010)

Obr. 34: Plan Von Den zur Ratiboritzer Wirtschafts Verwalterey & geherigen Mayrhofen Rattiborwitz Herzmanitz und Riezenburg 1820 (zdroj: SOA Zámorsk; fond Velkostatek Náchod)

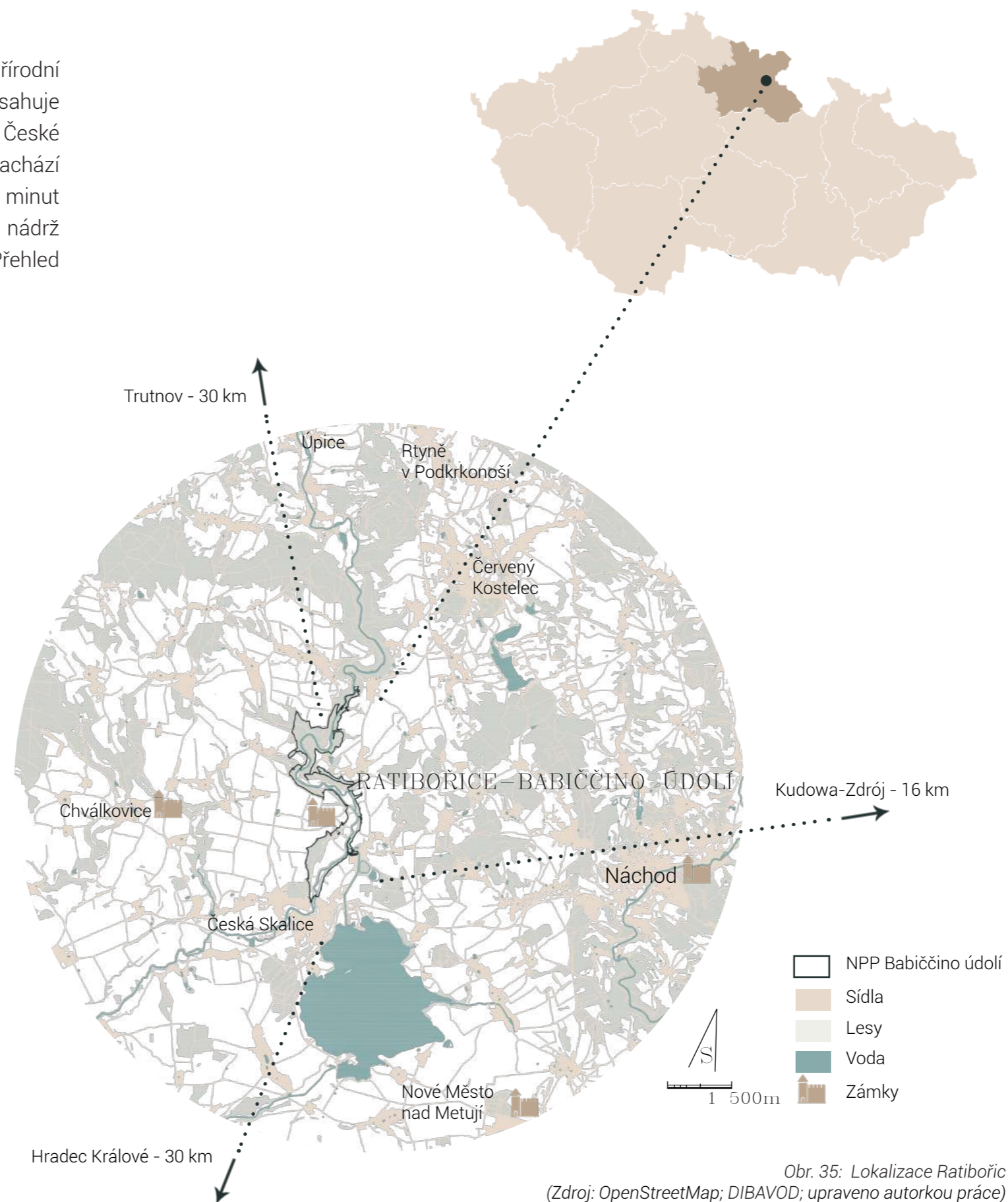

4 ZHODNOCENÍ PODKLADOVÝCH ÚDAJŮ

4.1 Lokalizace Ratibořic a stručná charakteristika území

Řešené území se nachází v lokalitě Národní přírodní památky Babiččino údolí. NPP Babiččino údolí zasahuje do čtyř obcí a sedmi katastrálních území. Ratibořice u České Skalice jsou součástí obce Česká Skalice. Ta se nachází v Královéhradeckém kraji v okrese Náchod - zhruba 15 minut od tohoto okresního města. Nedaleko je také vodní nádrž Rozkoš a Nové Město nad Metují s barokním zámkem. Přehled území je graficky znázorněn na obrázku 35.

Stručná charakteristika území

Ratibořice jsou částí obce Česká Skalice v okrese Náchod v Královéhradeckém kraji (obr. 35). Babiččino údolí je chráněno pro jeho kulturní a přírodní hodnoty jako národní kulturní památka o rozloze 330,98 ha. NPP se v místech významné architektury překrývá se stejnojmennou národní kulturní památkou a v partiích směrem od Viktorčina splavu na sever s evropsky významnou lokalitou Babiččino údolí – Rýzmburk. Územím protéká řeka Úpa v délce cca 9 km (obr. 36). (AOPK ČR 2016)

Ratibořice historicky náležely k Náchodskému panství, které mělo ve své době téměř 30 tisíc hektarů a řadilo se tak k největším panstvím na území Čech (Konečný 2010). Ratibořice jsou neodmyslitelně spjaty s řadou významných osobností národního obrození jako jsou Václav Kliment Klicpera, Igor Lhotský, Božena Němcová, rodák z České Skalice Josef František Smetana, jeho bratranec Bedřich Smetana a mnoho dalších. Vzpomenut by měl být také v souvislosti se zahradní a krajinářskou architekturou Josef Vaněk, významný zahradní architekt a propagátor zahradnictví a ovocnářství.

Z krajinářského hlediska je však velmi významná parková úprava z počátku 19. století podle vzorů Anglie. Konečný (2010) označuje dobovou krajinnou úpravu Ratibořic za jeden z nejpozoruhodnějších zahradně architektonických projektů 19. století v Čechách. Vznikala ve stejné době a za stejného společensko-historického pozadí jako park Kačina či úprava krajiny v Lednicko-valtickém areálu, který je v současné době chráněn UNESCO. Formování Ratibořic je opřeno velkou řadou otázek, nicméně dobové prameny interpretované v posledních letech odkazují na některé osobnosti spjaté s tvorbou Kačiny nebo Lednicko-valtického areálu a s tím i činností Josefa Kornhäusela. Prostředí Ratibořic se díky své tehdy velmi moderní úpravě stalo oblíbeným místem Kateřiny Vilemíny Zaháňské.

Blízký přítel Kateřiny Vilemíny Zaháňské rakouský kancléř Metternich vzpomíná Ratibořice ve svém dopise vévodkyni Zaháňské takto: „Čím více se nad tím zamýšlím, tím více mi připadá, že Ratibořice do tohoto tak ošklivého a tak skličujícího světa nepatří.“

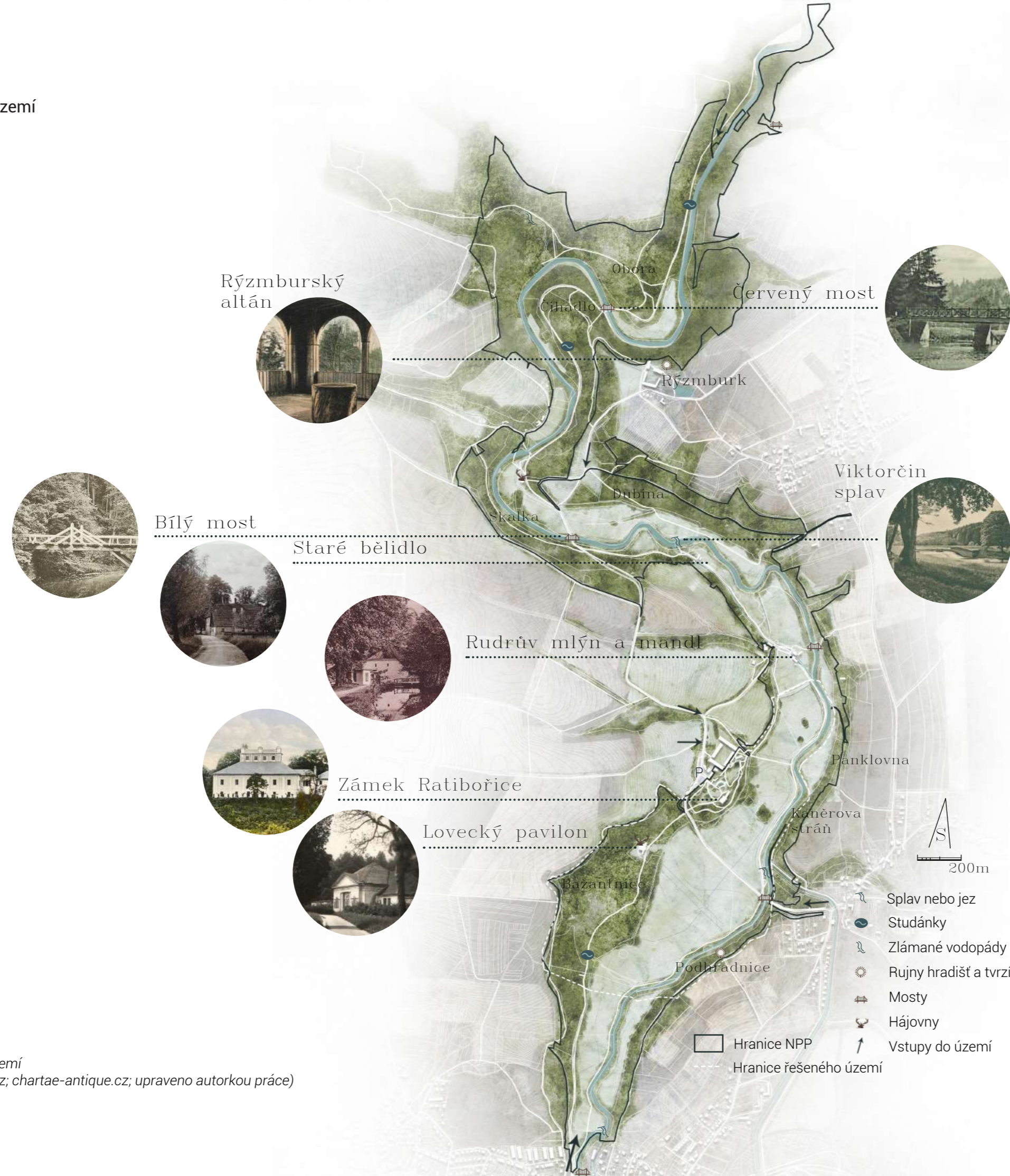
O něco později zasadila Božena Němcová do Ratibořic, kde prožila 17 let, své idealizované vyprávění o dětství shrnuté v knize Babička. (Konečný 2010) Ratibořice se tak staly jedním z předobrazů krás české přírody a našeho národního citění.

Obr. 36: NPP, NKP, EVL (Zdroj: webgis.nature.cz; pamatkovykatolog.cz; upraveno autorkou práce)

Popis území

Obr. 37: Popis území
(zdroj: ags.cuzk.cz; chartae-antique.cz; upraveno autorkou práce)

4.2 Přírodní poměry

4.2.1 Národní přírodní památka Babiččino údolí

Babiččino údolí je od roku 1952 zařazeno mezi maloplošně zvláště chráněná území v kategorii národní přírodní památka. Jako orgán ochrany přírody zde působí správa CHKO Broumovsko. NPP Babiččino údolí překrývají další chráněná území - národní kulturní památka Babiččino údolí, dále pak také evropsky významná lokalita Babiččino údolí – Rýzmburk (65,46 ha, 19,7 % rozlohy NPP).

Cíle ochrany NPP Babiččino údolí dle AOPK ČR (2016) byly stanoveny jako: „ ... zachování a vylepšení hodnot ochrannásko-přírodovědeckých a hodnot krajinného rázu – pestrá mozaikovitá extenzivně využívaná krajina se smíšenými lesy, se solitérami a skupinami starých stromů a nedosévanými polopřirozenými nivními loukami. “

Předmět ochrany: Ochrana přírody a krajinného rázu místa kulturně významného.

Rozloha: 330,98 ha

Nadmořská výška: 277 - 350 m

Území je zvláště chráněno od: 9. 6. 1952

Orgán ochrany přírody: AOPK ČR - RP Vých. Čechy

Obce: Červená Hora, Česká Skalice,
Slatina n/Ú, Žernov

Katastrální území: Česká Skalice, Ratibořice u České
Skalice, Slatina nad Úpou,
Žernov u České Skalice,
Zlích, Červená Hora, Malá Skalice

Historie ochrany Babiččina údolí

Ochrana území ze strany státu byla ustanovena dne 9. června 1952 ministerstvem školství, věd a umění. Byla zde zřízena přírodní rezervace s připomínkou díla Boženy Němcové. Množství zásahů z té doby však mělo negativní účinky. V důsledku špatného dodržování ochrany místa došlo například k degradaci luk či poničení zavlažovacího systému. V roce 1988 bylo tedy Babiččino údolí znovu prohlášeno za státní

přírodní rezervaci a v roce 1992 bylo prováděcí vyhláškou ministerstva životního prostředí ČR č. 395/1992 Sb. k zákonu 114/1992 Sb. Babiččino údolí zařazeno do kategorie národní přírodní památka. První plán péče vznikl v roce 1996. Nicméně ochranu přírody v Ratibořicích významně podpořili již majitelé Náchodského panství a to jejich vlastními praktickými zásahy. Například suťové lesy v téměř nedostupných partiích ponechávali víceméně vlastnímu vývoji. Biodiverzitu a krajinný ráz tohoto místa podpořila i výsadba solitérních stromů do luk. Zhruba 20 let před vyhlášením státní přírodní rezervace v 50. letech byla provedena inventarizace dřevin. Na základě jejich poznatků byla dána ochrana zdejších dřevin.

Péče o NPP Babiččino údolí

Následující řádky vychází z prostudování plánu péče o Babiččino údolí a zmiňují fakta využitelná pro projektovou část diplomové práce. Základem péče o vymezené území je totiž snaha o zachování a zlepšení jeho stávajících biologických i kulturních hodnot.

Hospodaření v lesích je závislé na stupni přirozenosti lesa: stupeň přirozenosti 3 – les přírodě blízký (61,12 ha), stupeň přirozenosti 4 – les kulturní (39,81 ha) a stupeň přirozenosti 5 – les nepůvodní (75,85 ha). Zásahy by měly vést k obnově přírodě blízkých lesních porostů vhodných na dané stanoviště druhovou, věkovou, porostovou skladbou. Obnova lesů by měla být prováděna způsobem podrobným, výběrnou sečí, účelovým výběrem nebo násečným skupinovým výběrem. Ponechávány jsou listnaté dřeviny přirozené druhové skladby a případně jedle. S ohledem na přítomnost mnoha chráněných druhů je upřednostňováno spíše mechanické než herbicidní vyžínání buřeně. Herbicidy je vhodné aplikovat například na invazivní křídlatku, jež působí v NPP značné problémy. Všechny těžební práce je vhodné nechávat na zimní období, aby se zamezilo poškození půdy, riziku výskytu houbových chorob a rušení hnízdění ptáků. Opatření by měla být také šetrná k prameništím a vzácným biocenózám k nim vázaným. Neopomenutelné je také ponechávání tlející dřevní hmoty na stanovištích, podporuje totiž výskyt mnoha významných bezobratlých živočichů.

Pozornost by měla být věnována i lesním okrajům, jež by měly tvořit pozvolný přechod lesa a louky. Problémy působí rozšiřování dřevin do luk, čemuž by bylo vhodné v budoucnu zamezit.

Dosadba nových solitérních stromů by měla být provedena po předchozím architektonickém a biologickém průzkumu. Dosadba nepůvodních druhů je možná pouze v okolí zámeckého parku.

Péče o louky a zemědělskou půdu by měla kopírovat původní způsob obdělávání, při kterém vzniká mozaika. Mozaiky je docíleno postupným termínem sečí. Povětšinou se jedná o seč dvakrát do roka, četnost je odvislá od typu a kvality louky. Velice důležité je včasné odklizení posečeného materiálu, aby se půdy příliš neobohacovaly o dusík a nedošlo k přílišné podpoře nitrofilních druhů. Ruderální plochy s invazivními druhy jako jsou například křídlatka japonská (*Reynoutria japonica*), netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*), zlatobýl kanadský (*Solidago canadensis*), z. obrovský (*S. gigantea*) je nutné odstraňovat mechanicky ještě před květem, či chemicky pomocí herbicidů. Vhodné je i spásání menším množstvím dobytka nebo jízda na koni (jemné mechanické narušování vegetačního krytu). Tento tradiční způsob obdělávání půdy podporuje biodiverzitu stanovišť.

Navržené průhledy v rámci plánu péče

S ohledem na kulturní význam a krajinný ráz Babiččina údolí doporučuje plán péče obnovu krajinných průhledů na základě studie z roku 2001 (obr. 38 a 39).

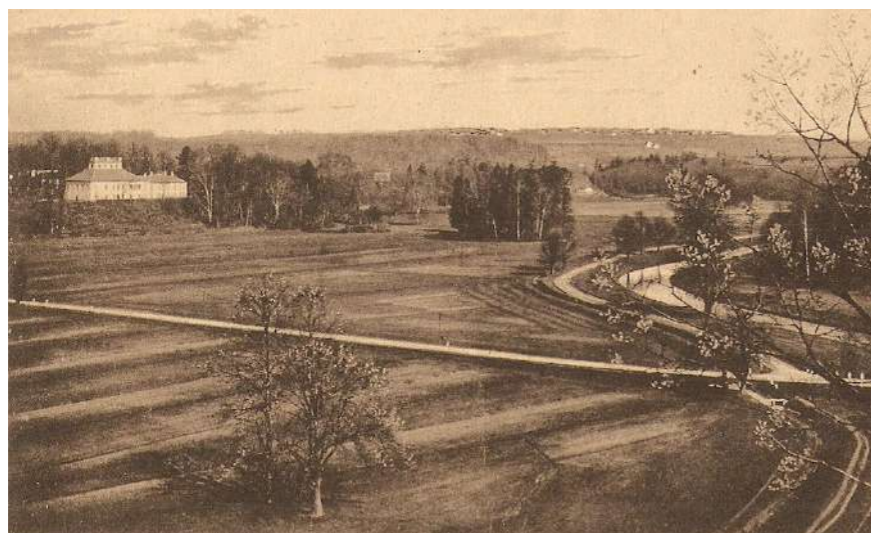
Vybrány byly tři průhledy:

1. Pohled od vstupu do NPP od České Skalice (rozcestník turistických cest) – odhalení pohledu na ratibořický zámek a rozšíření výhledu na luční údolí a stráž Podhradnice).

2. Výhled z terasy zámku Ratibořice jižním směrem – odstranění náletového porostu na parcele p.p.č. 778/1 v k.ú. Ratibořice na okraji parku – převod na bezlesí.

3. Výhled z Rýzmburského altánu – při uvolňování výhledu nutno postupovat obezřetně, neboť pod ním se nachází nejcennější suťový les s pěnovcovým prameništěm (neodstraňovat jilmy).

(Vaněk & Nehyba 2001; AOPK ČR 2016)

Obr. 38: Původní pohled ze strážě Podhradnice na zámek (zdroj: aukro.cz)

4.2.2 Vegetace

Babiččino údolí spadá do mírně teplé oblasti (MT) do tří podoblastí (MT 7, MT 9, MT 11). Roční průměrná teplota území se udává 7–8 °C. Průměrné roční srážky se pohybují mezi 640–680 mm (AOPK ČR 2016).

Geobotanická rekonstrukční mapa (obr. 40):

luhy (*Alno-Padion*, *Alno-Ulmion*), dubohabřiny (*Carpinion betuli*), květnaté bučiny (*Eu-Fagion*), acidofilní doubravy (*Quercion robori-petraeae*). (Mikyška et al. 1968)

Mapa potenciální vegetace (obr. 41):

černýšové dubohabřiny (*Melampyro nemorosi-Carpinetum*), střemchové jaseniny (*Pruno-Fraxinetum*). (Neuhäuslová et al. 1998)

Více než polovina území je pokryta lesy, jejichž druhová skladba je do značné míry pozměněna. Nejvíce nepůvodních druhů se nachází na severních mírnějších svazích. Strmé svahy jsou naopak charakteristické svou přirozenou vegetací suťových lesů. Menší zastoupení čítají dubohabřiny a květnaté bučiny. Tok řeky Úpy doprovází vegetace údolních jasanolšových luhů. Tento břehový porost byl však v minulosti upravován.

Necelou polovinu údolí tvoří extenzivně využívané louky. Tyto louky byly rekultivovány a dříve využívány i intenzivním způsobem obhospodařování, což vedlo k jejich degradaci. Od roku 1997 je prováděna postupná obnova luk. Postupně tak vzrůstá biodiverzita a stabilita porostů.

Zvláště chráněné druhy cévnatých rostlin na území NPP Babiččino údolí: měsíčnice vytrvalá (*Lunaria rediviva*), medovník meduňkolistý (*Melittis melissophyllum*), pérovník pštroší (*Matteuccia struthiopteris*), krušík polabský (*Epipactis albensis*), krušík modrofialový (*Epipactis purpurata*), lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*), bledule jarní (*Leucojum vernum*). (AOPK ČR 2016)

Obr. 40: Geobotanická rekonstrukční mapa (zdroj: MapoMat, Mikyška et al. 1971, upraveno autorkou práce)

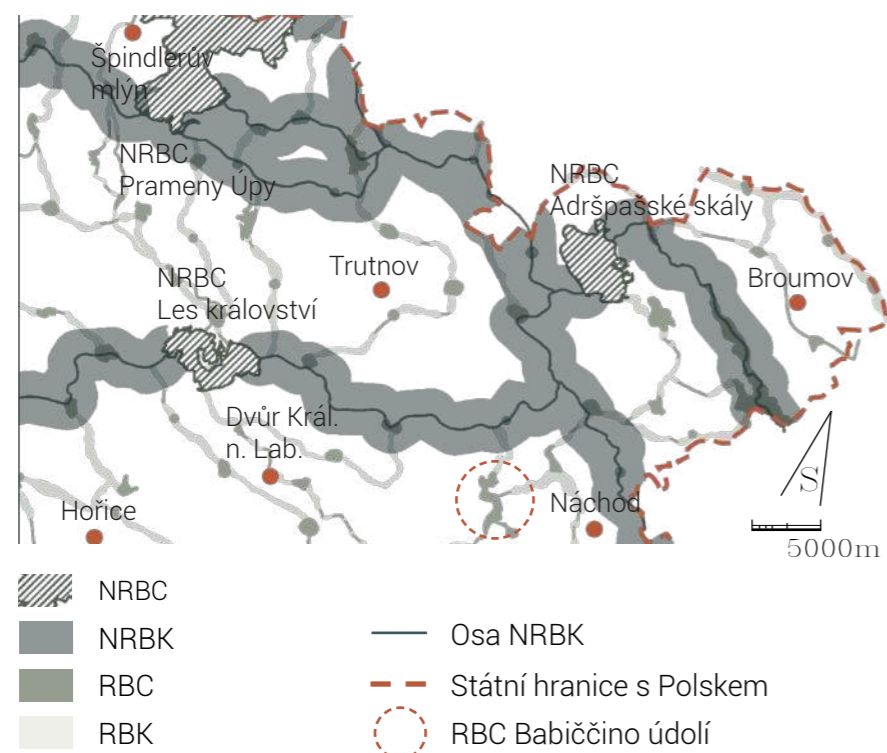
Obr. 41: Mapa potenciální vegetace (zdroj: MapoMat, Neuhäuslová 1998, upraveno autorkou práce)

ÚSES

Podstatná část území NPP Babiččino údolí slouží jako regionální biocentrum o rozloze 436 ha (obr. 43). Cílové ekosystémy jsou zde mezofilní bučinné, mezofilní hájové, vodní a nivní. RBC Babiččino údolí v místech obce Slatina nad Úpou a Červená hora přechází ve stejnojmenný regionální biokoridor. Ten je napojen na mezofilní bučinnou osu nadregionálního biokoridoru, který dále zasahuje až do Polska a k horským ekosystémům Krkonoš (obr. 42).

Podkrkonošský bioregion čítá 19 typů biochor bukového, dubobukového i jedlobukového vegetačního stupně. Přičemž RBC Babiččino údolí reprezentuje typ třetího (dubobukového) vegetačního stupně – výrazná údolí v opukách. (Kocián et al. 2009)

Obr. 42: ÚSES
(zdroj: MapoMat; upraveno autorkou práce)

Obr. 43: ÚSES
(zdroj: MapoMat, upraveno autorkou práce)

4.2.3 Hydrologické poměry

Řeka Úpa a její menší přítoky významně přispěly ke zdejší morfologii terénu. Řeka Úpa (obr. 44) je vodohospodářský významný tok, její ramena jsou z vodohospodářského hlediska již méně významná. Charakter Úpy zásadně mění vodní nádrž Rozkoš, ta zamezuje mimo jiné i rozlivu řeky do okolní nivy. Dále jsou na obrázku 45 znázorněny odtokové poměry v území.

Řeka Úpa byla v historii regulována zhruba v místech od obcí Slatiny nad Úpou až po Jaroměř (Rozkošný et al. 2023). Slepá ramena řeky byla zasypána a v loukách Babiččina údolí došlo ke zbudování rozsáhlého zavlažovacího systému tzv. hřbetin. Tento konkrétní zavlažovací systém je však pozorovatelný pouze od Žernova po Českou Skalici (obr. 46). Jedná se o soustavu mezi dvěma souběžnými přírodními kanály - systém přivaděčů, sběrných struh, propustí a přerouň (AOPK ČR 2016; Rozkošný et al. 2023). Zavlažování sloužilo k závlaze, odvedení přebytečné vody a hnojení luk. Šlo tedy především o zvýšení produkce kvalitní píce (Rozkošný et al. 2023). Toto dílo je v literatuře obvykle datováno mezi lety 1874–1876. Vodní dílo je však zachyceno již na mapách vojenského mapování v roce 1680 ani Rozkošný et al. (2023) nevyklučuje možnost existence starší závlahy v údolí. V roce 1615 je zmiňován mlýn, při kterém se nacházel náhon. Ten byl nejpozději po dokončení barokního areálu (v roce 1712) rozšířen. Je velmi nepravděpodobné, že by oba mlýny sloužily k mletí obilí. Druhý mlýn tedy zřejmě napájel tehdejší barokní zahradu. (Muk & Trejbalová 1989). Tato fakta podporují teorii, že zavlažovací systém na území NPP Babiččina údolí je mnohem starší, než zmiňuje například plán péče o Babičchino údolí. Zavlažovací systém se jeví jako pozoruhodné dílo, které je označováno jako významná technická památka. (Muk & Trejbalová 1989; AOPK ČR 2016; Rozkošný et al. 2023)

Obr. 44: Hydrologické poměry
(zdroj: MapoMat, upraveno autorkou práce)

Obr. 45: Mapa odtokových linií (zdroj: mapy.vumop.cz, upraveno autorkou práce)

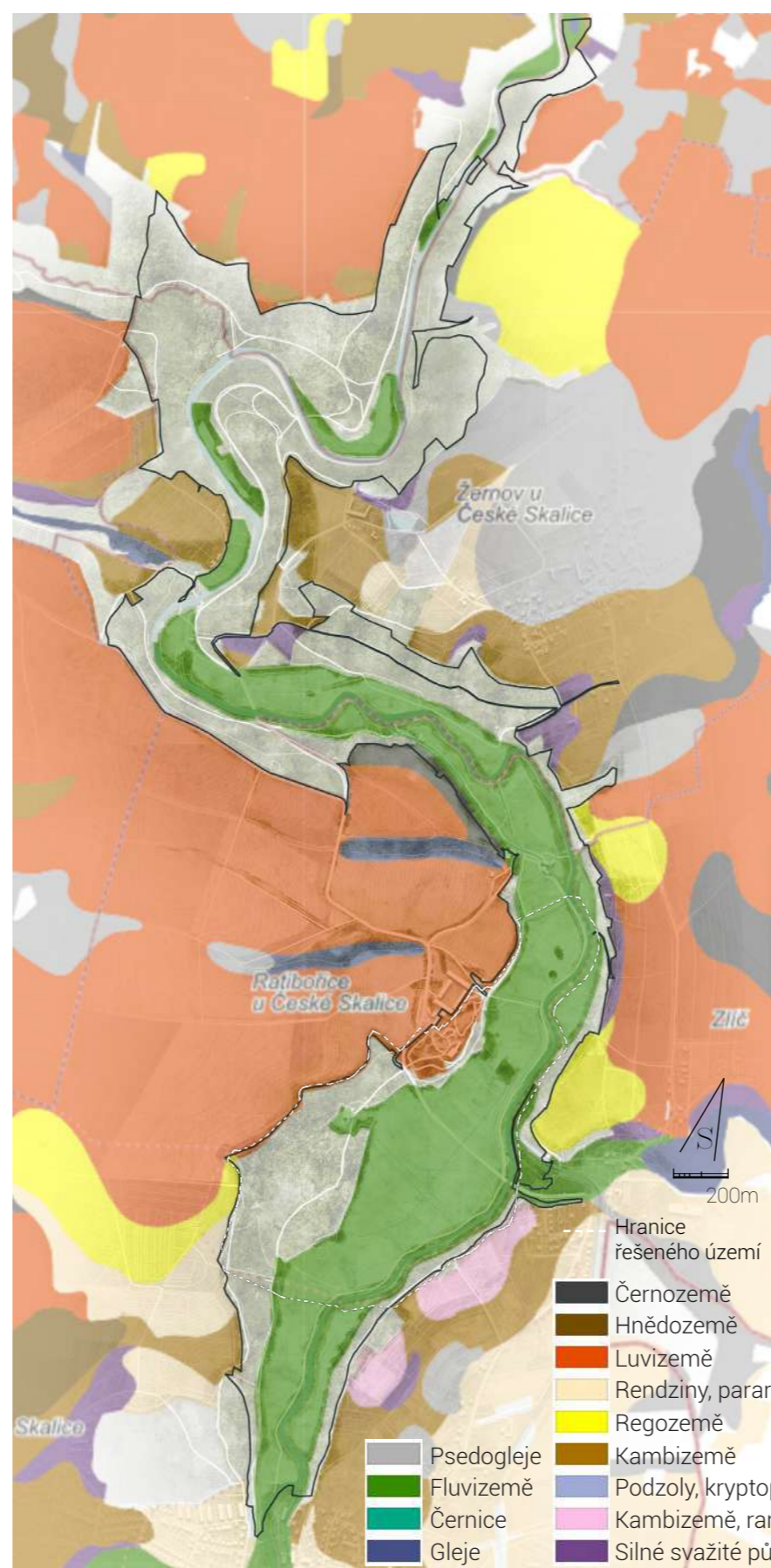
Obr. 46: Historický zavlažovací systém (zdroj: heis.vuv.cz, upraveno autorkou práce)

4.2.4 Geomorfologie a pedologie

Nadmořská výška Babiččina údolí pozvolně klesá ve směru orientace údolí ze severu na jih. Údolí je poskládáno z různých typů usazených hornin - fylit, pískovec, slepenec (konglomerát), jílovec (lupek), slínovec, travertin. Do jeho reliéfu se zařezává řeka Úpa a ta v místech svého koryta odkrývá podloží – fylity novoměstského krystalinika (Gürtlerová & Prouza 2008; AOPK 2016).

Mozaika půdních typů (obr. 47) v Babiččině údolí je velmi pestrá. Je to dáno expozicí a sklonem svahu a pak také typem horniny, na které půda vznikala. Nalézají se zde ve svazích eutrofní kambizemě, v oblastech suťových svahů pararendziny a rankery. V aluviu řeky Úpy se vyskytuje fluvizem. Menší podíly výskytu mají luvizemě, hnědozemě, litozemě, glej a pseudoglej (AOPK 2016). Půdy v lučních partiích Babiččina údolí (obr. 48) jsou hluboké, bezskeletovité s dobrou možností zasakování (obr. 49). Podstatná většina z nich se řadí z půdně-ekologického hlediska mezi bonitně nejcennější půdy (VUMOP & Holub 2024). Údolní reliéf nejlépe znázorňuje digitální model terénu na obrázku 50.

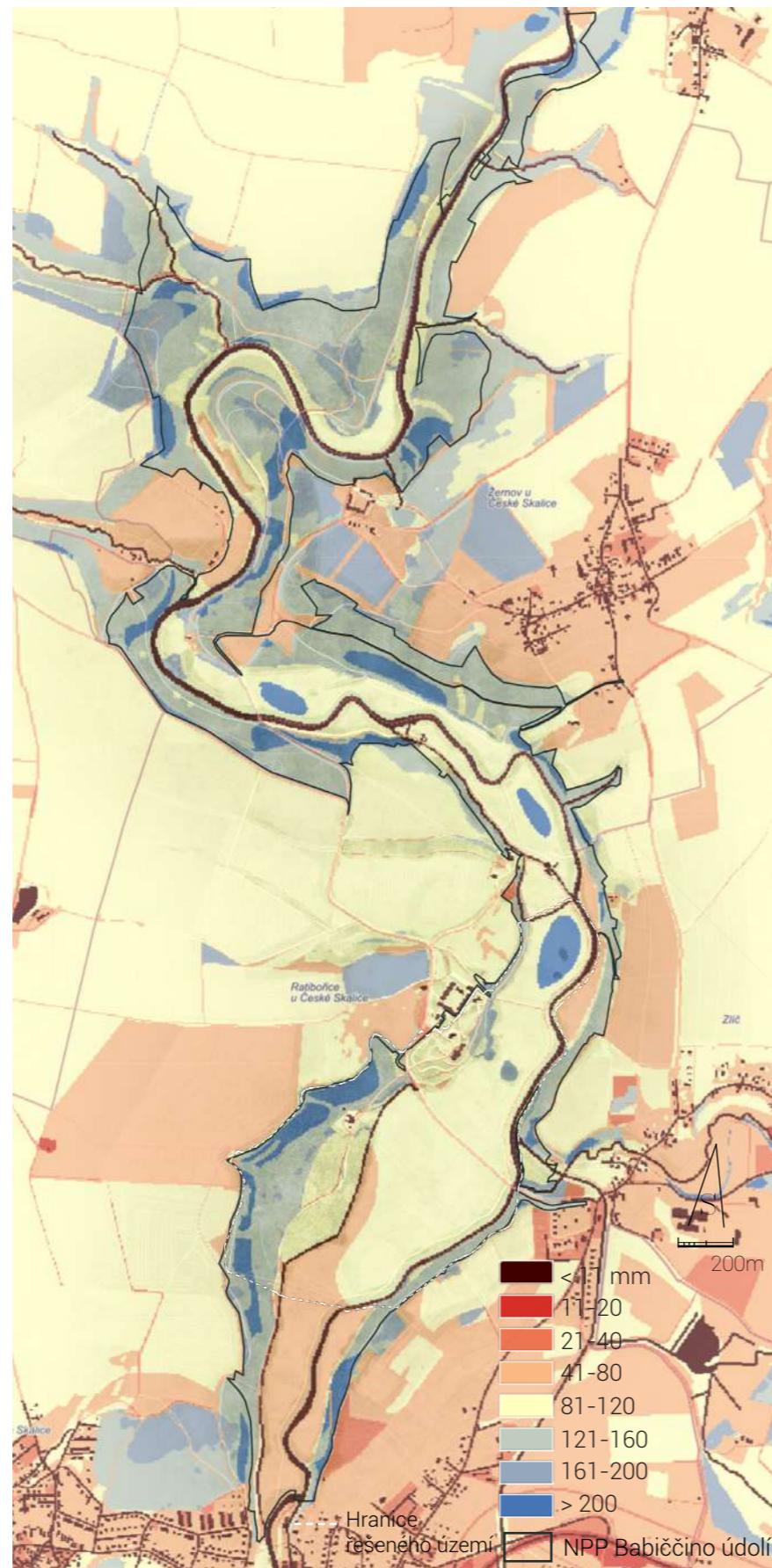

Obr. 47: Skupiny půdních typů (zdroj: vumop.cz upraveno autorkou práce)

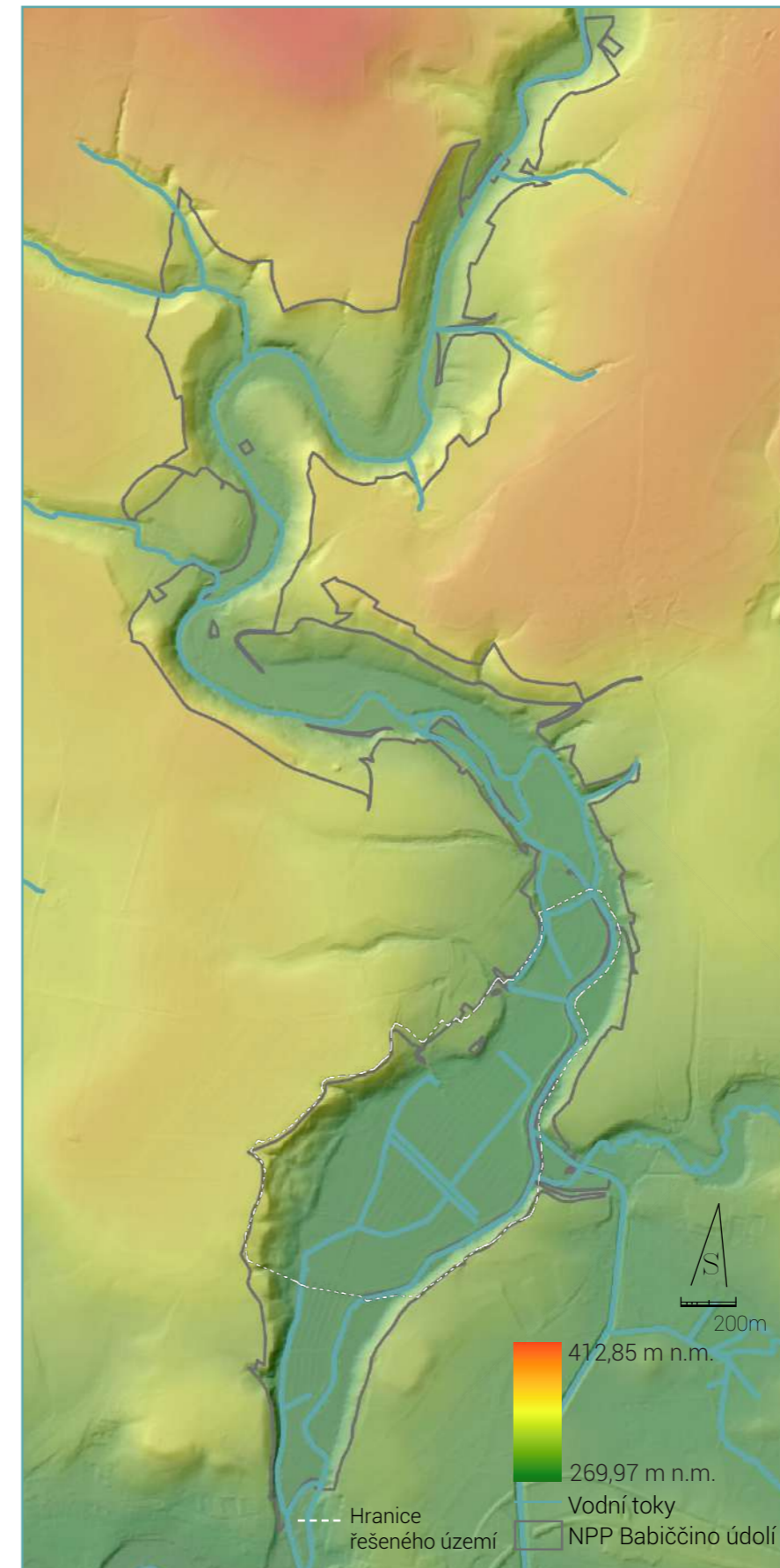

Obr. 48: Třídy ochrany (zdroj: vumop.cz upraveno autorkou práce)

Obr. 49: Mapa potenciální retence (zdroj: mapy.vumop.cz; upraveno autorkou práce)

Obr. 50: Digitální model terénu (zdroj: DMR 4G ČUZK; upraveno autorkou práce)

4.3 Historická analýza

Historická analýza vychází z dostupných digitalizovaných archiválií a starých plánů Ratibořic (především z 19. století) získaných z oblastního archivu v Zámrsku. Ratibořice jsou zařazeny mezi fond Velkostatek Náchod, který doposud nebyl inventarizován. Vzhledem k tomuto faktu tedy diplomová práce pracuje pouze s plány, jež bylo možné předložit pracovníky archivu, kteří se ve fondu dokáží za těchto okolností orientovat.

Následující první čtyři mapy (obrázky 51 až 54) nastiňují proměny některých struktur Babiččina údolí. Mapy jsou seřazeny podle roku vzniku: originální mapy stabilního katastru – 1840, indikační skici stabilního katastru – 1878, letecké snímkování – 1937 a současná ortofoto – 2022. Jelikož žádná z nich nebyla vyhotovena přímo pro účely zobrazení parkových úprav, jsou zde předkládány spíše pro pochopení rámcových změn (například zánik sadu) během 19. a na počátku 20. století. Na mapách jsou zaznačeny zaniklé nebo částečně zaniklé sady, aleje, pěšiny, pastviny atd. Mezi nejzásadnější prvky, které postupně pohlcuje náletová vegetace, patří hahapříkop, kuchyňská zahrada a solitérní stromy v loukách. Je patrné, že údolí bylo v minulosti hospodářsky obděláváno a mělo jasně daný koncept. Tato koncepce však postupně zaniká v rozšiřujícím se lese a mezi nálety stromů a keřů.

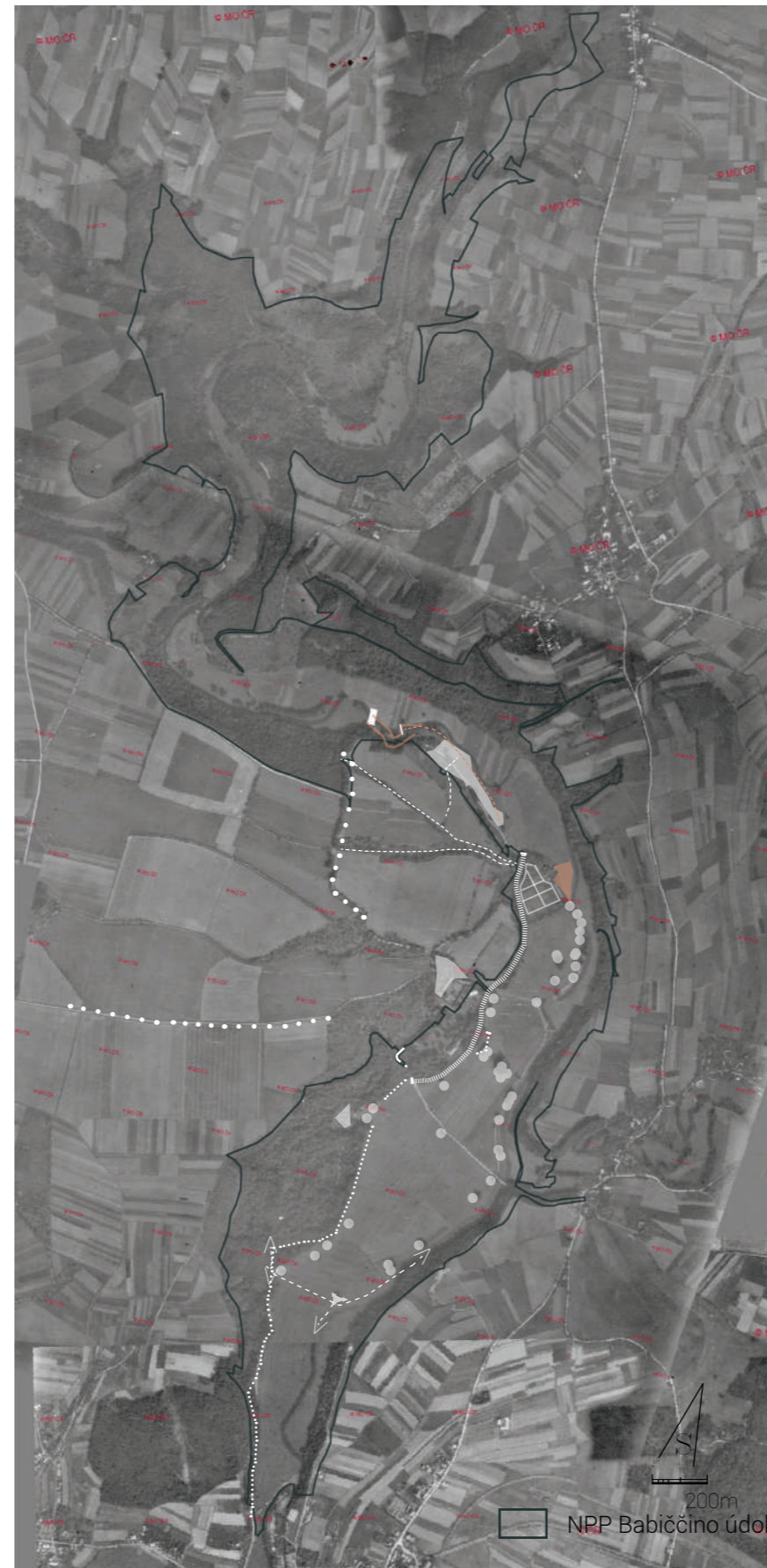

Obr. 51: Originální mapy stabilního katastru – 1840
(zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

Obr. 52: Indikační skici stabilního katastru
(zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

Obr. 53: Letecké snímkování 1937
(zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

Obr. 54: Současný stav 2022
(zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

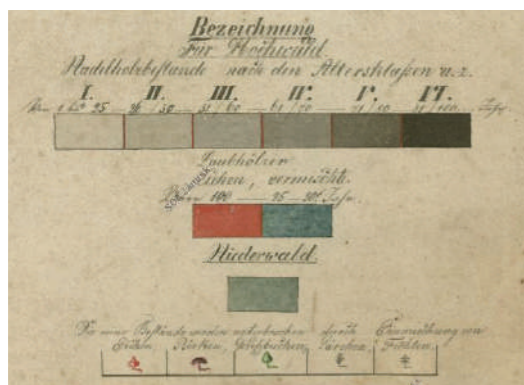

Porostní mapa polesí Ratibořice - 1844

Mapa z roku 1844 (obr. 57) zobrazuje druhy lesního porostu revíru Ratibořice. Jsou zde znázorněny čtyři druhy dřevin - dub, bříza, habr, modřín, smrk. Jednotlivé pozemky jsou číslovány arabskými a římskými číslicemi, odlišeno je i stáří porostu stupni šedé a zastoupení dubu. Na mapě je zajímavé, že zobrazuje průsek skrze les v jihozápadní části zvané bažantnice.

Porostní mapa revíru Rýzmburk-Ratibořice - 1906

Mapu z roku 1906 (obr. 58), která zobrazuje lesní pozemky revíru Ratibořice, vyhotovil lesní kancléř prince Schaumburg-Lippe - K. Irmann. Mapa rozlišuje druhy porostu, barevně jsou rozlišeny věkové porostní třídy. Jednotlivé části lesa jsou značeny arabskými číslicemi a minuskulními literami. Oproti předchozí lesní mapě zobrazuje tato archiválie ještě poměrně detailně cestní síť a v některých místech využití území. Například, kde se nacházel lom, zahrada, hájovna atd.

Obr. 55: Legenda k porostní mapě polesí Ratibořic z roku 1844 (zdroj: chartae-antiquae.cz)

Obr. 56: Legenda k porostní mapě revíru Rýzmburk-Ratibořice z roku 1906 (zdroj: chartae-antiquae.cz)

Obr. 57: Porostní mapa polesí Ratibořic z roku 1844 (zdroj: chartae-antiquae.cz)

Obr. 58: Porostní mapa revíru Rýzmburk-Ratibořice z roku 1906 (zdroj: chartae-antiquae.cz)

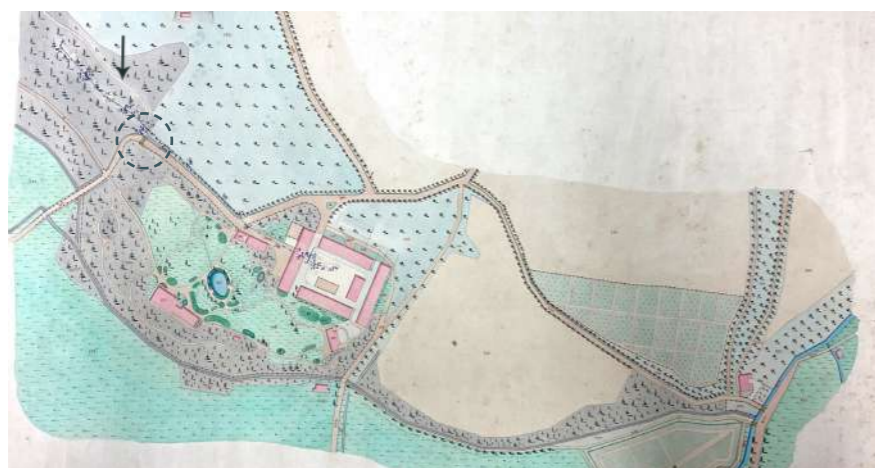
Plan vom Garten zu Ratiborsitz

Mapa na obrázku 60 zobrazuje výsek Babiččina údolí z období zhruba poloviny 19. století: část bažantnice (*Fasanerie*) s loveckým pavilonem – zámeckou zahradu a louky pod ní – část Bathildiny stezky.

Na loukách je vidět rozmístění soliterních stromů do menších skupin a rondelů. Zajímavá je také cestní síť, ze které je zřetelné propojení zámecké zahrady a bažantnice stezkou. Tato cesta vedla ve svahu bažantnice a končila v místech studánky v bažantnici. Dnes o ní ví jen pamětníci, kteří jí nazývají *Zakázanka*. Nesměl na ni totiž vstupovat prostý lid, ale mohla jí užívat pouze vrchnost pro své procházky. Z mapy na obrázku 60 je patrné rozšíření v místech nad loveckým pavilonem, což mohlo tehdy nabízet příjemnou vyhlídku do okolních luk a ke stráni zvané Podhradnice. Cesta je zřejmá i z novějších map jako jsou situační plán na obrázku 59 a nebo leteckého snímkování z roku 1966 obr. 61. Na situačním plánu je pak zakreslen i dřevěný mostek přes příjezdovou cestu k zámku. Později byl tento mostek přebudován na subtilní železnou lávku. Její torzo dodnes stojí na svém místě. Letecké snímkování z roku 1966 (obr. 62) zobrazuje i rozvolněnou skupinu stromů pod loveckým pavilonem stejně jako předkládaná mapa na obr. 60. V současné době je pohled na lovecký pavilon značně cloněn hustým porostem. Při bližším zkoumání na místě je ale zřejmě původní rozvolněná skupina stromů vidět.

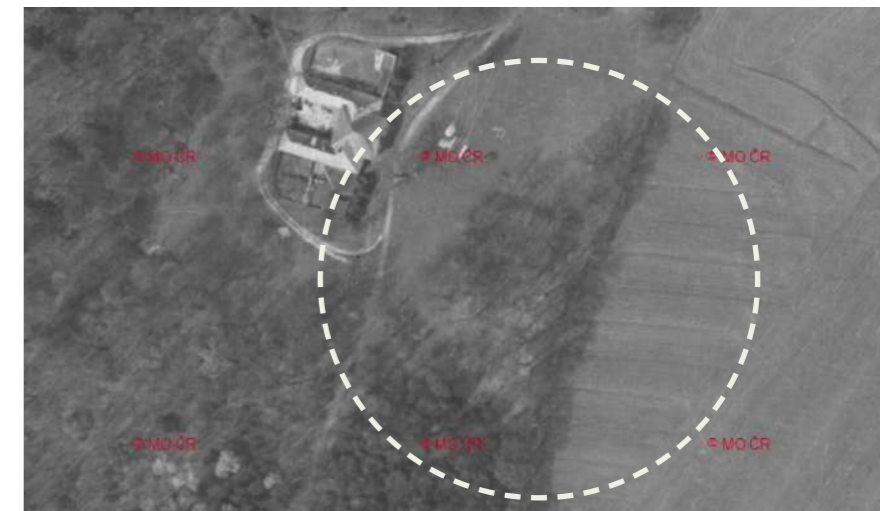
Obr. 60: Plan vom Garten zu Ratiborsitz - zhruba polovona 19. století (zdroj: SOA Zámrsrk, fond Velkostatek Náchod)

Obr. 59: Situationsplan vom Schloss, Park und Meierhof in Ratibořitz - zhruba polovona 19. století - dřevěný mostek (zdroj: SOA Zámrsrk, fond Velkostatek Náchod, ; upraveno autorkou práce)

Obr. 61: Stezka ve svahu na loveckém pavilonem - 1966 (zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

Obr. 62: Rozvolněná skupina stromů před loveckým pavilonem - 1966 (zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

Bažantnice

Lov byl po staletí nedílnou součástí životního stylu aristokracie. Bažantnice a obory se tak staly významnými krajnotvornými prvky, které náležely povětšinou okrasným zahradám přilehajícím zámku nebo panství. Obory byly protkány řadou průseků často doplněných o aleje a cesty. Mezi jejich hlavní funkce již nepatřil pouze lov zvěře, ale sloužily také k odpočinku a relaxaci. Z praktického hlediska měly tedy takřka parkový charakter (Šimek & Jedličková 2014; Hendrych & Líčeniková 2010).

Zhruba v takovém duchu představují bažantnici v Ratibořicích následující mapy na obrázcích 63-66. Na mapách je vidět vývoj tohoto místa od roku 1799 po rok 1844. Vypadá to, že rok 1799 ukazuje parkově upravovanou bažantnici s výrazným průsekem uprostřed lemovanou alejí stromů. Průsek na místě zůstal ještě minimálně dalších 50 let. K tomu se přiklání i Müller (1991) na základě svého výpisu z historického průzkumu, kde zmiňuje na území bažantnice v průběhu 19. století výběrný způsob hospodaření jako v parku.

Obr. 63: Plan VonDen zur Ratiboritzer Wirtschafts Verwalterey & geherigen Mayrhofen Rattiborwitz Herzmanitz und Riezenburg 1820 (zdroj: SOA Zámrsk; fond Velkostatek Náchod)

Obr. 64: Výřez z plánu Ratibořic 1799 - průsek v bažantnici 1799 (zdroj: zdroj: SOA Zámrsk; fond Velkostatek Náchod)

Obr. 65: Výřez z plánu Ratibořic, Heřmanic a Rýzmburku 1820 - průsek v bažantnici (zdroj: SOA Zámrsk; fond Velkostatek Náchod)

Obr. 66: Výřez z porostní mapy 1844 - průsek v bažantnici (zdroj: www.chartae-antiquae.cz; upraveno autorkou práce)

- Zámek Ratibořice
- Bažantnice

Letecké snímky 1937 a 1966

Letecké snímkování je skvělým dokladem rozptýlené zeleně v Babiččině údolí. Snímkování z let 1937 a 1966 na obrázcích 67 – 72 bylo vybráno, jelikož rok 1937 nabízí nejstarší snímky nad údolím a rok 1966 zachycuje vegetaci

v bezlistém stavu. Zásadní změny oproti současnosti jsou graficky zaznačeny v obrázcích.

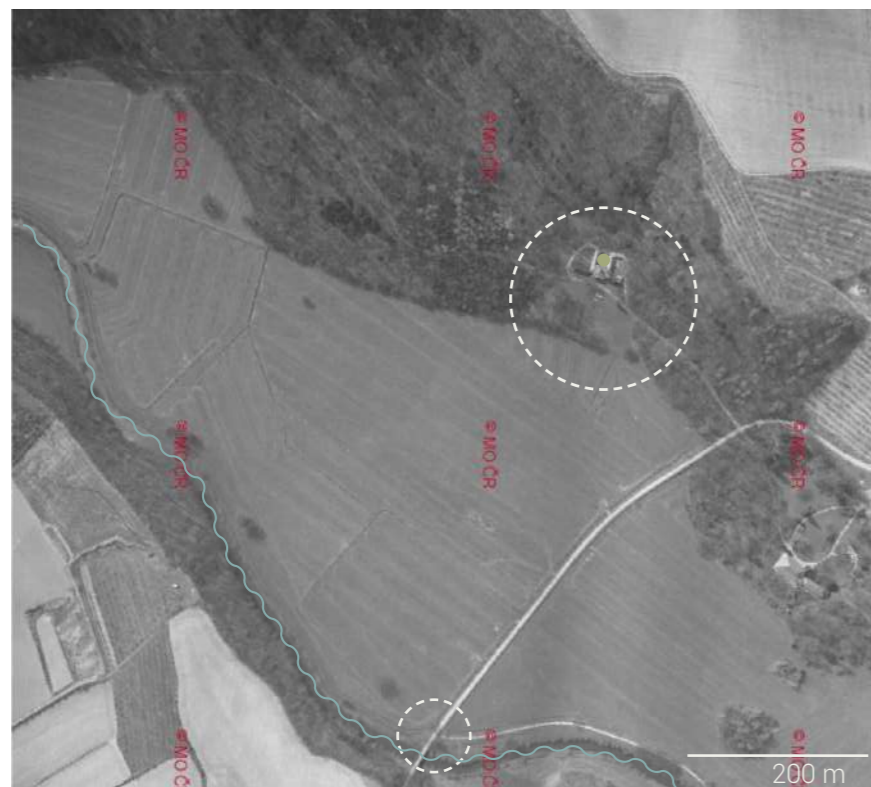
Obr. 67: Výřez z leteckého snímku 1937 - část lovecký pavilon, bažantnice a přilehlé louky (zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

Obr. 69: Výřez z leteckého snímku 1937 - část zámecká zahrada a louky pod zámek (zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

Obr. 71: Výřez z leteckého snímku 1937 - část Bathildina stezka a kuchyňská zahrada (zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

Obr. 68: Výřez z leteckého snímku 1966 - část lovecký pavilon, bažantnice a přilehlé louky (zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

Obr. 70: Výřez z leteckého snímku 1966 - část zámecká zahrada a louky pod zámek (zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

Obr. 72: Výřez z leteckého snímku 1966 - část Bathildina stezka a kuchyňská zahrada (zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

- Zámek Ratibořice
- Lovecký pavilon
- Oranžerie
- Partie, které v minulosti nebyly cloněny hustou vegetací.
- ~ Břehy téměř bez vyšších dřevin
- ↖ Porosty, které se v současnosti značně rozšířily, čímž vytvořily nechtěnou clonu významné architektury.

4.4 Fotodokumentace

Fotodokumentace současného stavu a porovnání s historií (obr. 73-86)

Obr. 73: Označení vyobrazení (zdroj: ags.cuzk.cz, upraveno autorkou práce)

Obr. 74: Pohled na zámek (zdroj: eshop.mlha.gr)

Obr. 75: Pohled na zámek (zdroj: pohlednice.sbiram.cz)

Obr. 76: Pohled na zámek (zdroj: archiv autorky)

Obr. 77: Vilémův most (zdroj: artbook.cz)

Obr. 78: Vilémův most (zdroj: gash.cz)

Obr. 79: Vilémův most (zdroj: archiv autorky)

Obr. 80: Označení vyobrazení (zdroj: ags.cuzk.cz, upraveno autorkou práce)

Obr. 81: Výhled z podhradnice (zdroj: aukro.cz)

Obr. 82: Výhled z podhradnice (zdroj: aukro.cz)

Obr. 83: Výhled z podhradnice (zdroj: archiv autorky)

Obr. 84: Lovecký pavilon (zdroj: aukro.cz)

Obr. 85: Lovecký pavilon (zdroj: aukro.cz)

Obr. 86: Lovecký pavilon (zdroj: archiv autorky)

Fotodokumentace současného stavu (obr. 87-125)

Obr. 87: Označení vyobrazení (zdroj: ags.cuzk.cz, upraveno autorkou práce)

Obr. 88: Zámek (zdroj: archiv autorky)

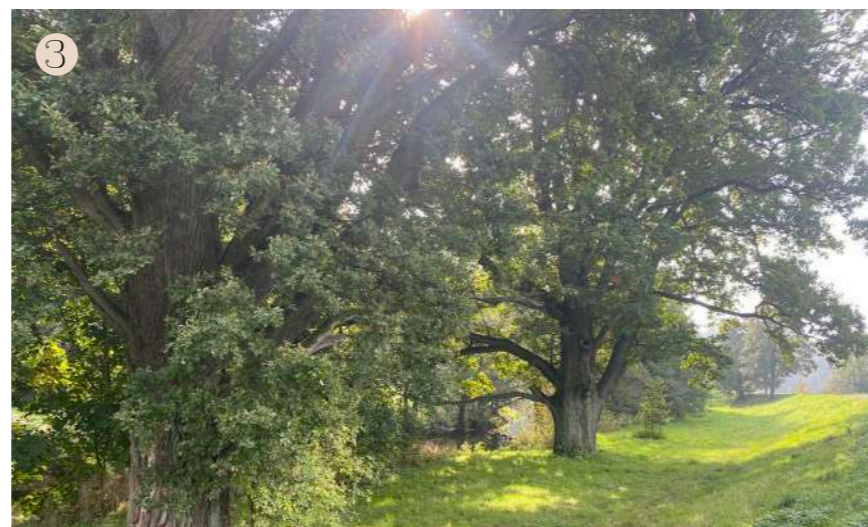
Obr. 91: Bathildina stezka (zdroj: archiv autorky)

Obr. 89: Řeka Úpa a starý dub (zdroj: archiv autorky)

Obr. 92: Bathildina stezka (zdroj: archiv autorky)

Obr. 90: Řeka Úpa a staré duby (zdroj: archiv autorky)

Obr. 93: Pozůstatky ha-ha příkopu v Bathildině stezce (zdroj: archiv autorky)

Obr. 94: Označení zámecké zahrady (zdroj: zdroj: ags.cuzk.cz, upraveno autorkou práce)

Obr. 95: Zámek (zdroj: archiv autorky)

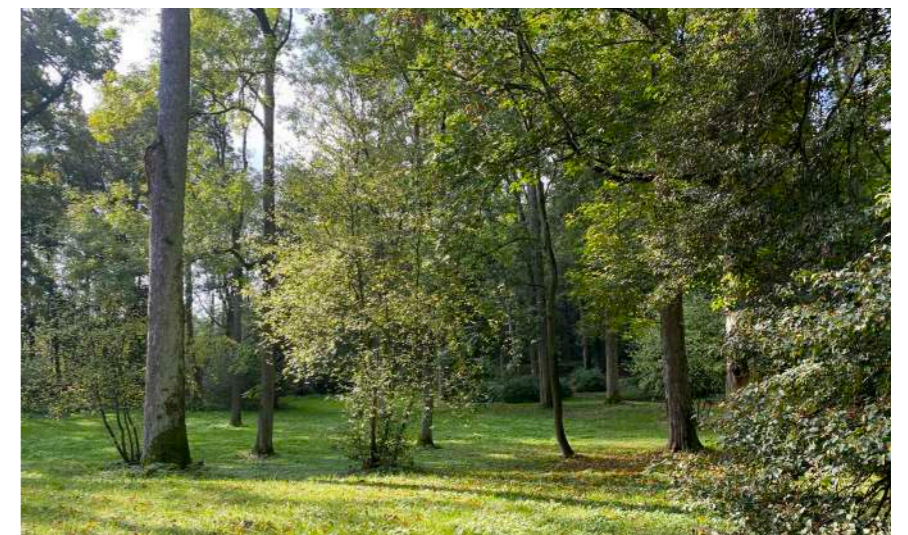
Obr. 96: Výhled ze zámecké terasy (zdroj: archiv autorky)

Obr. 97: Průhled do luk (zdroj: archiv autorky)

Obr. 98: Pohled na liliovník před zámkem (zdroj: archiv autorky)

Obr. 99: Rozvolněná skupina stromů pod zámkem (zdroj: archiv autorky)

Obr. 100: Průhled do luk (zdroj: archiv autorky)

Obr. 101: Pohled směrem ke skleníku (zdroj: archiv autorky)

Obr. 104: Fontána (zdroj: archiv autorky)

Obr. 107: Oranžerie (zdroj: archiv autorky)

Obr. 102: Salet v parku (zdroj: archiv autorky)

Obr. 105: Starý jasan americký a jezírko (zdroj: archiv autorky)

Obr. 108: Kavalierhaus (zdroj: archiv autorky)

Obr. 103: Altán v parku (zdroj: archiv autorky)

Obr. 106: Jezírko a zámek (zdroj: archiv autorky)

Obr. 109: Magnolie a průhled do louky (zdroj: archiv autorky)

Obr. 110: Označení pohledů (zdroj: zdroj: ags.cuzk.cz, upraveno autorkou práce)

Obr. 111: Pohled na zámek z jihovýchodu (zdroj: archiv autorky)

Obr. 112: Lovecký pavilon (zdroj: archiv autorky)

Obr. 113: Lovecký pavilon (zdroj: archiv autorky)

Obr. 114: Lovecký pavilon (zdroj: archiv autorky)

Obr. 115: Vilémův most (zdroj: archiv autorky)

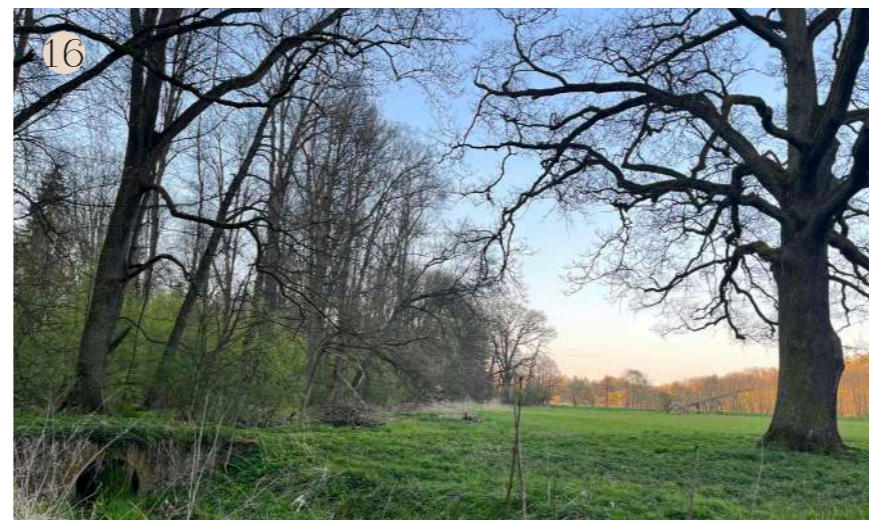

Obr. 116: Zbořeniště Koldovky (tvrze Velkostaklické)
(zdroj: archiv autorky)

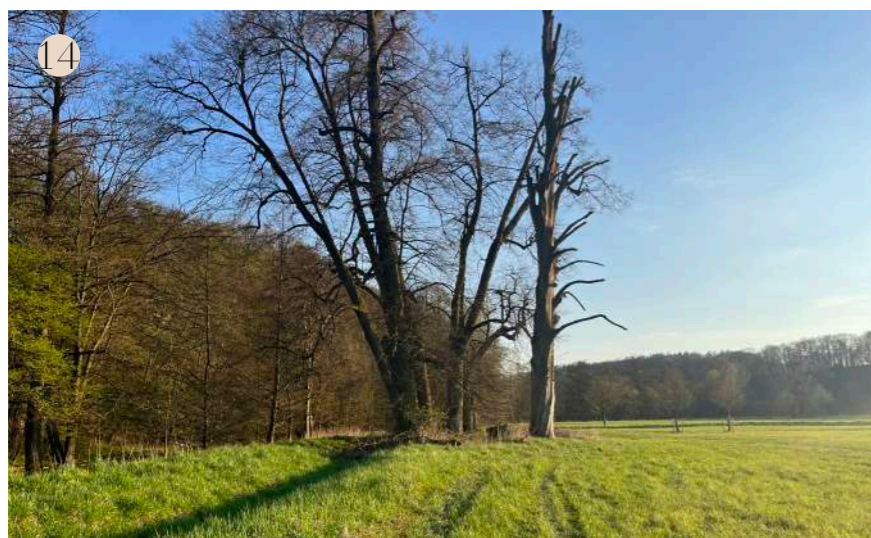
Obr. 117: Skupina jasanů (zdroj: archiv autorky)

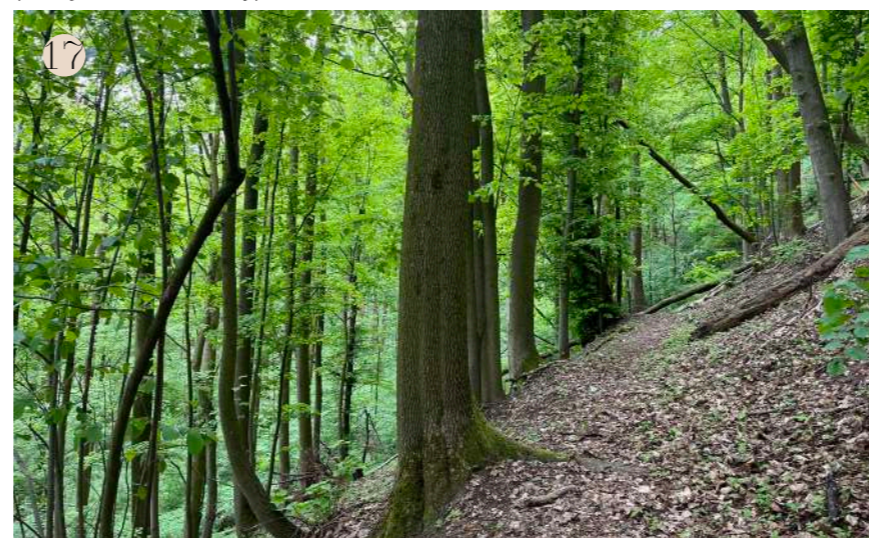
Obr. 120: Kamenný mostek přes náhon u studánky v bažantnici (zdroj: archiv autorky)

Obr. 123: Zřejmě stará vyhlídka směrem na lovecký pavilon a Podhradnici (zdroj: archiv autorky)

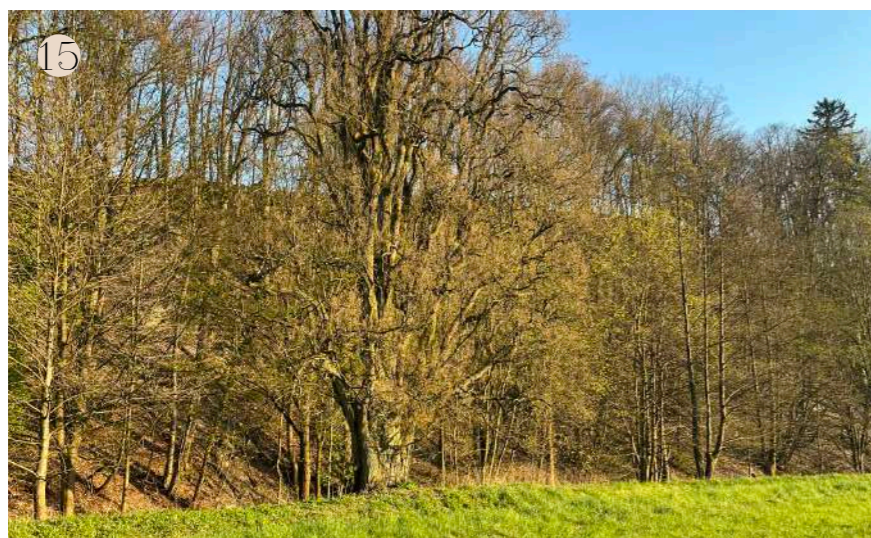
Obr. 118: Skupina lip (zdroj: archiv autorky)

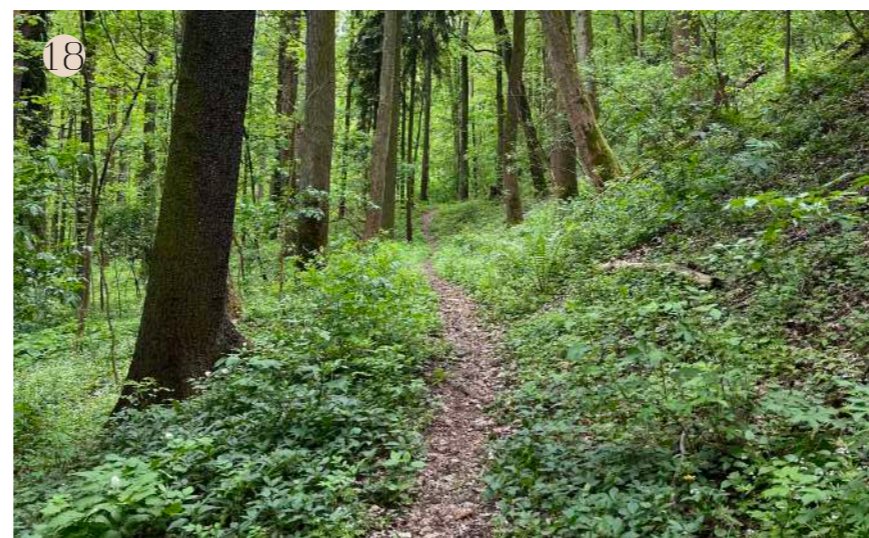
Obr. 121: Pěšina v „zakázance“ (zdroj: archiv autorky)

Obr. 124: Železná lávka, která původně propojovala bažantnici a zámecký park, zřejmě s průhledem k zámku (zdroj: archiv autorky)

Obr. 119: Úzkokorunný dub v loukách (zdroj: archiv autorky)

Obr. 122: Pěšina v „zakázance“ (zdroj: archiv autorky)

Obr. 125: Železná lávka (zdroj: archiv autorky)

4.5 Územní plán Česká Skalice

Úplné znění po vydané změně č. 1 - platná územně plánovací dokumentace. Změna nabyla účinnosti 7. 10. 2022.

STAV	NÁVRH	REZERVA

- HRANICE ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ - Město Česká Skalice
- HRANICE KATASTRÁLNÍCH ÚZEMÍ
- KATASTRÁLNÍ MAPA DKM & KMD
- ZASTAVĚNÉ ÚZEMÍ aktualizované ZM č.1 k 16. lednu 2022
- PLOCHY PŘESTAVBY
- ZASTAVITELNÉ PLOCHY
- PLOCHY ZMĚN V KRAJINĚ
- KORIDORY PŘEKRYVNÉ
- PLOCHY A KORIDORY ÚZEMNÍCH REZERV
  - ... ve kterých je rozhodování o změnách v území možné pouze s využitím zpracované územní studie
- PLOCHY A KORIDORY ...
  - ... ve kterých je rozhodování o změnách v území podmíněno dohodou o parcelaci
- ÚZEMÍ SE ZÁSADAMI ZVÝŠENÉ PAMÁTKOVÉ OCHRANY

PLOCHY S ROZDILNÝM ZPUSOBEM VYUŽITÍ (RZV)

plochy stabilizované	plochy změn	územní rezervy
BH		
BI	BI	(BI)
RH		
RZ	RZ	(RZ)
OS	OS	(OS)
OH		
OV	OV	
SC		
SM	SM	(SM)
SV	SV	(SV)
DM	DM	
DS		
DZ		
TI	TI	
VL	VL	(VL)
VD	VD	
VZ	VZ	
PV	PV	
ZV	ZV	
ZS	ZS	
W	W	
NZ		
NL		
NP	NP	
NS	NS	

- BYDLENÍ - v bytových domech (BH)
- BYDLENÍ - v rodinných domech, městské a příměstské (BI)
- REKREACE - plochy staveb pro hromadnou rekreaci (RH)
- REKREACE - zahrádkářské kolonie (RZ)
- OBČANSKÉ VYBAVENÍ - tělovýchovná a sportovní zařízení (OS)
- OBČANSKÉ VYBAVENÍ - hřbitovy (OH)
- OBČANSKÉ VYBAVENÍ - obecné (OV)
- SMÍŠENÉ OBYTNÉ - centrální (SC)
- SMÍŠENÉ OBYTNÉ - městské (SM)
- SMÍŠENÉ OBYTNÉ - venkovské (SV)
- DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA - silniční místní (DM)
- DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA - silniční (DS)
- DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA - železniční (DZ)
- TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA - inženýrské sítě (TI)
- VÝROBA A SKLADOVÁNÍ - lehký průmysl (VL)
- VÝROBA A SKLADOVÁNÍ - drobná a řemeslná výroba (VD)
- VÝROBA A SKLADOVÁNÍ - zemědělská výroba (VZ)
- VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ (PV)
- VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ - veřejná zeleň (ZV)
- PLOCHY SYSTÉMU SÍDELNÍ ZELENĚ (ZS)
- PLOCHY VODNÍ A VODOHOSPODÁŘSKÉ (VV)
- PLOCHY ZEMĚDĚLSKÉ (NZ)
- PLOCHY LESNÍ (NL)
- PLOCHY PŘÍRODNÍ (NP)
- PLOCHY SMÍŠENÉ NEZASTAVĚNÉHO ÚZEMÍ (NS)

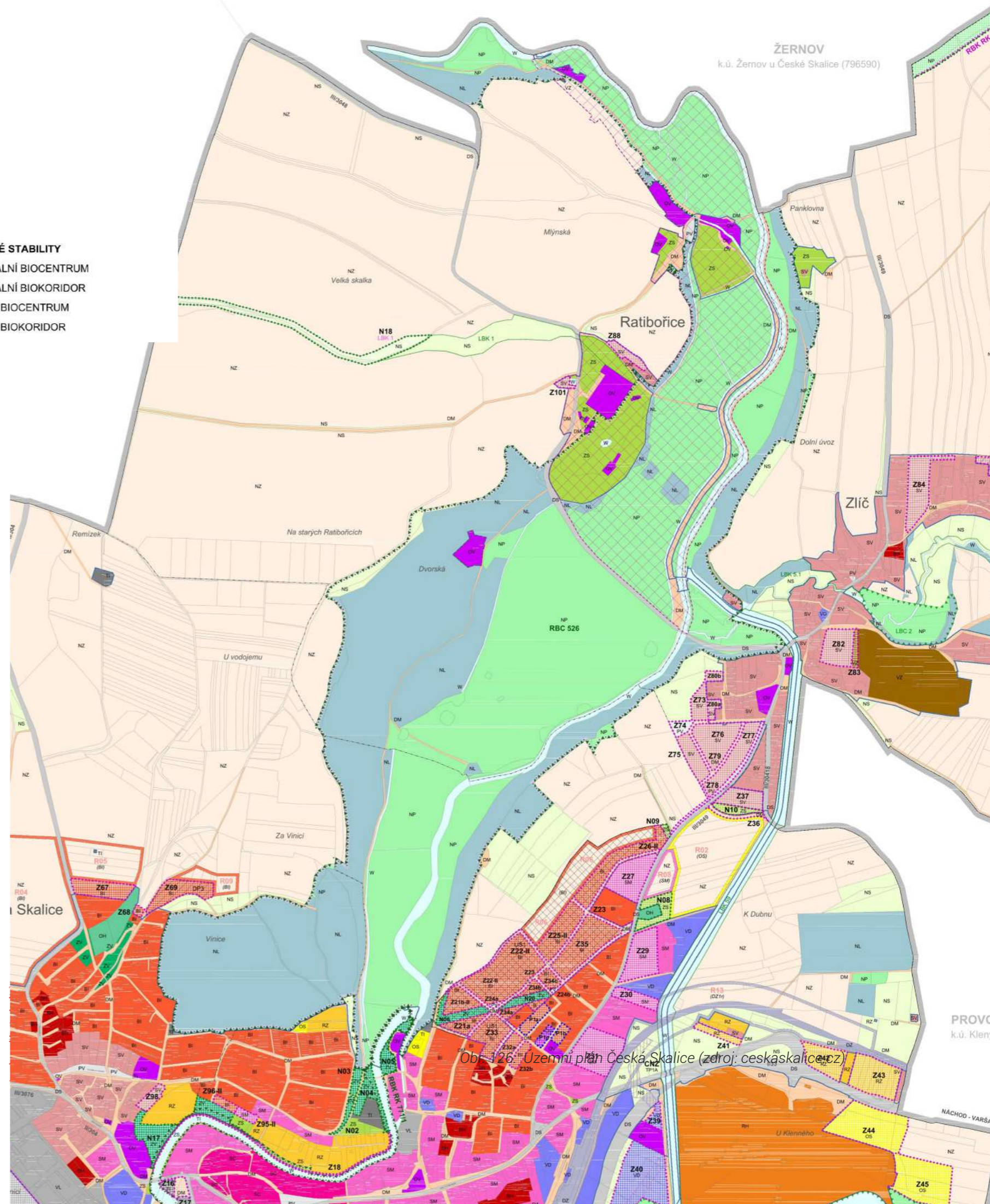
KORIDORY VEŘEJNÉ INFRASTRUKTURY

STAV	NÁVRH	REZERVA

- KORIDOR pro přeložku VTL plynovodu Česká Skalice (TP1A), vč. areálu RS Česká Skalice (TR1)
- KORIDOR ÚZEMNÍ REZERVY pro modernizaci a elektrifikaci celostátní železniční trati č. 032 (DZ1r)

ÚZEMNÍ SYSTÉM EKOLOGICKÉ STABILITY

- REGIONÁLNÍ BIOCENTRUM
- REGIONÁLNÍ BIOKORIDOR
- LOKÁLNÍ BIOCENTRUM
- LOKÁLNÍ BIOKORIDOR

Obč. 126: Územní plán Česká Skalice (zdroj: ceskaskalice.cz)

4.6 Majetkoprávní vztahy a řešené území

Následující mapa znázorňuje majetkoprávní vztahy v okruhu řešeného území (obr. 127). Podstatná část území spadá do správy AOPK ČR, Lesů ČR a Národního památkového ústavu. Zbytek pozemků vlastní město Česká Skalice, a to především cesty a manipulační plochy. Dále jsou vlastníky v území ještě Státní pozemkový úřad Náchod, Římskokatolická církev a soukromníci. Soukromníci vlastní především pozemky za hranicí NPP Babiččino údolí.

- Královéhradecký kraj: Správa silnic Královéhradeckého kraje
- Římskokatolická farnost Česká Skalice
- Soukromé vlastnictví
- Město Česká Skalice

Příslušnost hospodařit s majetkem státu:

- AOPK ČR
- Lesy ČR
- Národní památkový ústav
- Povodí Labe
- Státní pozemkový úřad

Obr. 127: Mapa majetkoprávních vztahů v řešeném území
(zdroj: nahlizenidokn.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

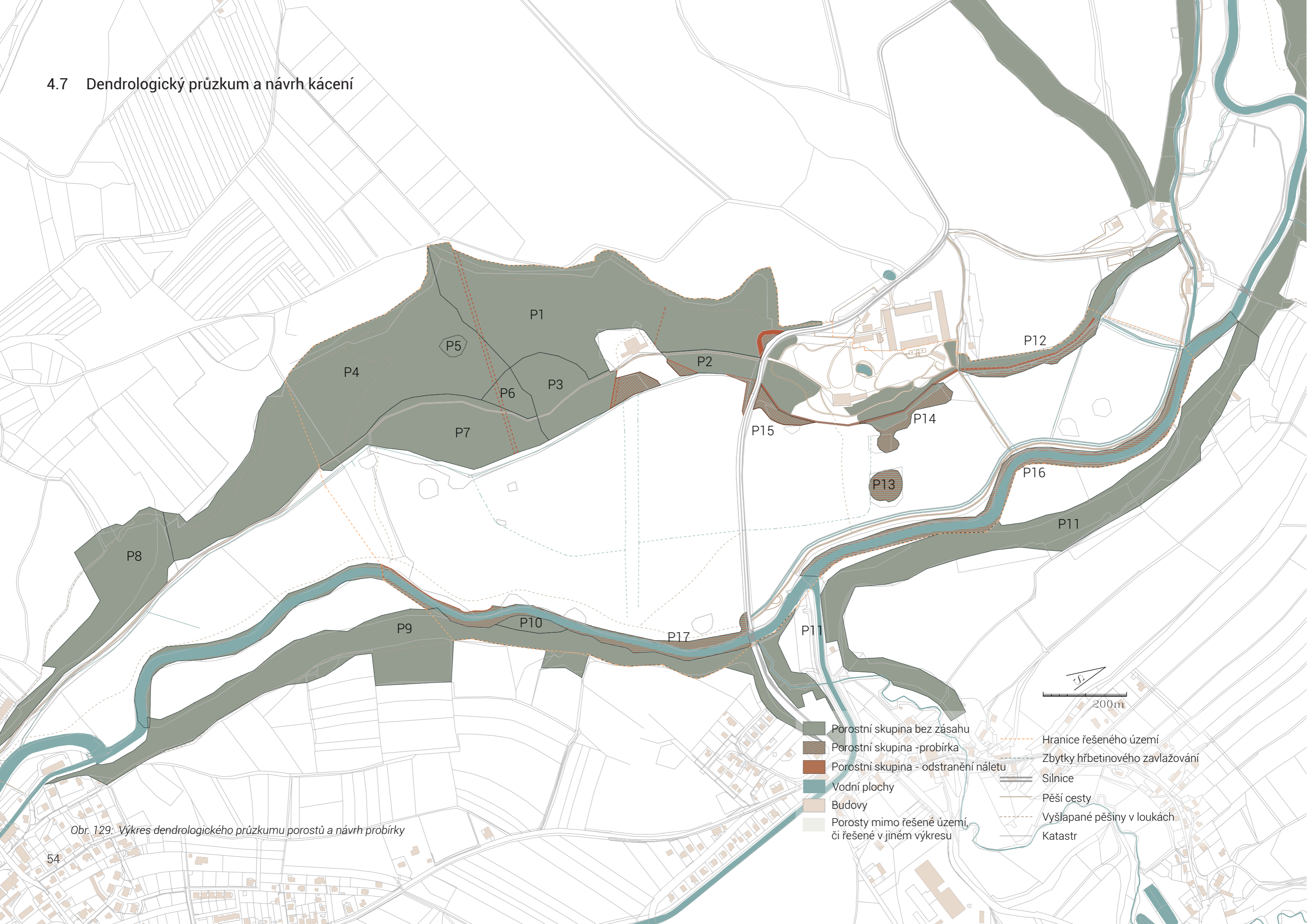

Obr. 128: Ortofoto s označením řešeného území
(zdroj: ags.cuzk.cz; upraveno autorkou práce)

----- Hranice řešeného území

4.7 Dendrologický průzkum a návrh kácení

Obr. 129. Výkres dendrologického průzkumu porostů a návrh probírky

Dendrologický průzkum, návrh kácení a probírek porostu

Dendrologický průzkum zkoumal porosty a dřeviny nacházející se v řešeném území v rámci projektové části diplomové práce a případně také porosty nacházející se v těsné blízkosti. Povětšinou se jednalo o smíšené porosty listnatých dřevin a jehličnanů. Plán péče na základě lesních průzkumů předpokládá zásahy do lesních společenstev již od dávné minulosti. Lesy na území NPP Babiččino údolí dříve náležely Náchodskému panství. První podrobnější záznamy o stavu lesů z poloviny 19. století uvádí jako rozšířený jehličnan jedli bělokorou. Ve 20. a 30. letech minulého století byly do zdejších lesů sázeny i smrky (AOPK ČR 2016). Tato informace se v řešeném území týká převážně bažantnice, která je dle průzkumu porostů převážně listnatá, nicméně rozšířené jsou zde i smrky, borovice a jedle. Nejprudší svahy jsou tvořeny povětšinou dřevinami typickými pro suťové lesy.

V parku se dále vyskytují velmi staré dřeviny (některé i přes 200 let). Jedná se duby, buky, lípy, javory a částečně i kaštiny, které byly vysázeny jako solitéry, či skupiny do rozlehlých luk. Můžeme se setkat i s jejich kultivary jako jsou *Fagus sylvatica* 'Atropunicea' nebo *Quercus robur* 'Fastigiata'. Tyto kultivary se nachází jak v zámeckém parku, tak i v loukách. V poznámce jsou uvedeny dřeviny, které dle slov bývalého zahradníka zámeckého parku, pana Mertlíka, pocházejí z původní koncepce parku.

Návrh kácení a probírky dřevin je znázorněn v situacích na obrázcích 129-133 a zaznamenán do tabulek 1-5. V rámci návrhu kácení je odstraňována náletová vegetace. Odstraňována je na základě historických podkladů a v místech, kde to navrhuje plán péče o NPP Babiččino údolí. Důvodem zásahu je opětovné navrácení průhledů do parku a celkové prosvětlení velmi zarostlých partií. Dále jsou navrženy mladší dřeviny kodstranění nebo přesazení z důvodu architektonického nesouladu s původní koncepcí parku.

Tabulka 1: Dendrologický průzkum porostů a návrh probírky (zdroj: Vytvořeno autorkou)

číslo	Název latinsky	zastoupení taxonů %	Název česky	plocha (m ²)	průměrná výška (m)	průměrné stáří (roky)	Návrh zásahu
P1	<i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Quercus robur</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Picea abies</i> <i>Ulmus minor</i> <i>Larix decidua</i> <i>Fagus sylvatica</i> <i>Acer platanoides</i>	25 20 20 10 10 5 3 2 5 vtr.	javor klen dub letní jasan ztepilý lípa srdčitá habr obecný smrk ztepilý jilm habrolistý modřín opadavý buk lesní javor mléč	107353	26	180	Probírka v místě navrhovaného historického průhledu (zásah do 1,5 % porostu).
P2	<i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Ulmus minor</i>	40 30 20 10	javor klen jasan ztepilý habr obecný jilm habrolistý	9617	26	80	Probírka náletových dřevin v místě viz. výkres návrhu kácení - umožnění historického průhledu z louky na lovecký pavilon a terasu zámku dle plánu péče o NPP Babiččino údolí (zásah do 15 % porostu).
P3	<i>Fraxinus excelsior</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Picea abies</i> <i>Quercus robur</i>	35 20 15 10 10 10	jasan ztepilý habr obecný javor klen lípa srdčitá smrk ztepilý dub letní	24870	26	78	Probírka náletových dřevin v místě viz. výkres návrhu kácení - umožnění historického průhledu z louky na lovecký pavilon (zásah do 15 % porostu).
P4	<i>Quercus robur</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Picea abies</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Fagus sylvatica</i>	50 15 15 15 5 vtr. vtr.	dub letní jasan ztepilý javor klen smrk ztepilý habr obecný lípa srdčitá buk lesní	122400	30	170	Probírka v místě navrhovaného historického průhledu (zásah do 2 % porostu).
P5	<i>Abies grandis</i> <i>Pseudotsuga menziesii</i> <i>Picea abies</i>	70 10 5	jedle obrovská douglaska tisolistá smrk ztepilý	1716	15	34	
P6	<i>Fraxinus excelsior</i> <i>Populus sp.</i> <i>Picea abies</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Tilia cordata</i>	70 30 vtr. vtr. vtr.	jasan ztepilý topol smrk ztepilý javor klen lípa srdčitá	5681	22	75	Probírka v místě navrhovaného historického průhledu (zásah do 5 % porostu).
P7	<i>Fraxinus excelsior</i> <i>Quercus robur</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Alnus glutinosa</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Picea abies</i>	35 40 10 5 5 4 1	jasan ztepilý dub letní javor klen olše lepkavá lípa srdčitá habr obecný smrk ztepilý	39177	28	95	Probírka v místě navrhovaného historického průhledu (zásah do 2 % porostu).

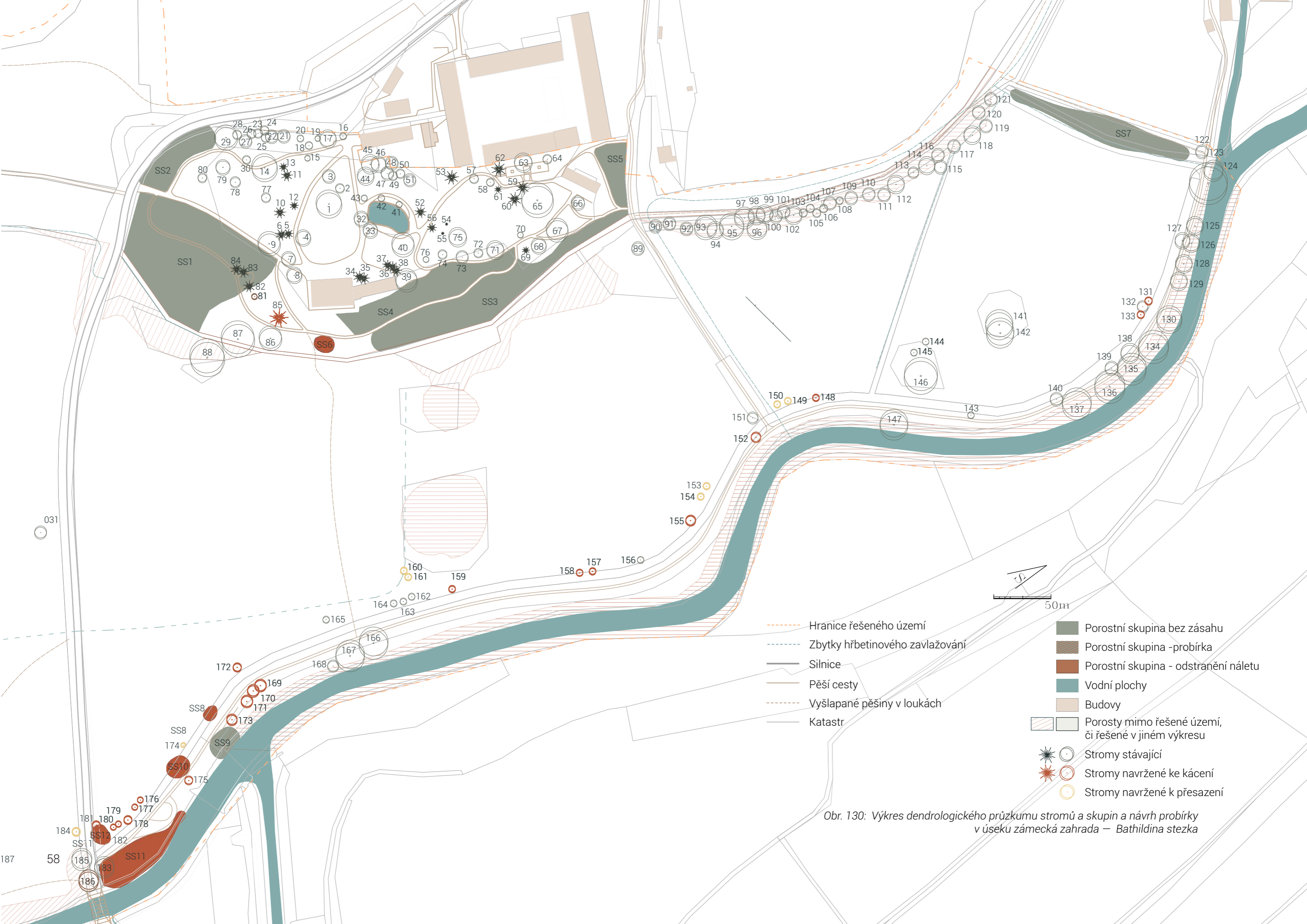

číslo	Název latinsky	zastoupení taxonů %	Název česky	plocha (m ²)	průměrná výška (m)	průměrné stáří (roky)	Návrh zásahu
P8	<i>Quercus robur</i> <i>Fagus sylvatica</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Picea abies</i> <i>Pinus sylvestris</i> <i>Larix decidua</i>	45 20 15 10 5 3 2 vtr.	dub letní buk lesní lípa srdčitá javor klen habr obecný smrk ztepilý borovice lesní modřín opadavý	42960	30	178	
P9	<i>Quercus robur</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Fagus sylvatica</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Picea abies</i> <i>Alnus glutinosa</i> <i>Acer platanoides</i> <i>Betula pendula</i>	30 30 25 5 5 5 3 2 vtr. vtr.	dub letní javor klen lípa srdčitá jasan ztepilý buk lesní habr obecný smrk ztepilý olše lepkavá javor mléč bříza bělokorá	89455	27	120	
P10	<i>Quercus robur</i> <i>Acer pseudoplatanus</i>	90 10	dub letní javor klen	3228	27	128	
P11	<i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Quercus robur</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Larix decidua</i> <i>Picea abies</i> <i>Ulmus minor</i>	30 20 20 10 10 vtr. vtr. vtr.	javor klen jasan ztepilý lípa srdčitá dub letní habr obecný modřín opadavý smrk ztepilý jilm habrolistý	79157	27	164	
P12	<i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Quercus robur</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Fagus sylvatica</i> <i>Larix decidua</i> <i>Picea abies</i> <i>Ulmus minor</i>	30 20 20 10 10 10 vtr. vtr. vtr.	javor klen jasan ztepilý lípa srdčitá dub letní habr obecný buk lesní modřín opadavý smrk ztepilý jilm habrolistý	15654	25	80	Probírka pouze v dolní partii porostu v místech aleje podél Bathildiny stezky a úplné odstranění náletových dřevin v místě navrhované obnovy ha-ha příkopu a probírka náletových dřevin v místech aleje (zásah do 10 % porostu).
P13	<i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Quercus robur</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Robinia pseudoacacia</i> <i>Acer platanoides</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Larix decidua</i> <i>Acer campestre</i> <i>Picea abies</i> <i>Populus alba</i>	25 20 10 10 10 10 5 5 vtr. vtr. vtr.	javor klen jasan ztepilý dub letní lípa srdčitá trnovník akát javor mléč habr obecný modřín opadavý javor babyka smrk ztepilý topol bílý	3663	26	150	Probírka náletových dřevin v celém porostu - především potlačení nepůvodního <i>Robinia pseudoacacia</i> (zásah do 10 % porostu).

číslo	Název latinsky	zastoupení taxonů %	Název česky	plocha (m ²)	průměrná výška (m)	průměrné stáří (roky)	Návrh zásahu
P14	<i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Quercus robur</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Acer campestre</i> <i>Acer platanoides</i> <i>Sambucus nigra</i> <i>Prunus padus</i> <i>Populus alba</i> <i>Euonymus europaeus</i> <i>Cornus mas</i>	30 30 10 10 5 5 5 5 vtr. vtr. vtr.	javor klen jasan ztepilý dub letní habr obecný javor babyka javor mléč bez černý střemcha obecná topol bílý brslen evropský dřín obecný	7181	26	90	Probírka náletových dřevin v celém porostu dle plánu péče o NPP Babiččino údolí - historický průhled na terasu zámku a úplné odstranění náletových dřevin v místě navrhované obnovy ha-ha příkopu (zásah do 50 % porostu).
P15	<i>Fraxinus excelsior</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Acer platanoides</i> <i>Salix caprea</i> <i>Sambucus nigra</i> <i>Prunus spinosa</i>	55 20 15 10 vtr. vtr.	jasan ztepilý javor klen javor mléč vrba jíva bez černý trnka obecná	2884	12	30	Probírka v celém porostu dle plánu péče o NPP Babiččino údolí - historický průhled na terasu zámku a úplné odstranění náletových dřevin v místě navrhované obnovy ha-ha příkopu (zásah do 50 %).
P16	<i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Alnus glutinosa</i> <i>Carpinus betulus</i> <i>Ulmus minor</i> <i>Sorbus aucuparia</i> <i>Betula pendula</i> <i>Populus alba</i> <i>Sambucus nigra</i> <i>Rubus fruticosus</i>	40 40 10 10 vtr. vtr. vtr. vtr. vtr.	javor klen olše lepkavá habr obecný jilm habrolistý jeřáb ptačí bříza bělokorá topol bílý bez černý ostružiník křovitý	21994	18	55	Probírka náletových dřevin v celé linii porostu podél vodního toku - uvolnění náletů kolem starých soliterních stromů a umožnění průhledu skrze údolí dle historických snímků. (Zásah do 40 % porostu)
P17	<i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Alnus glutinosa</i> <i>Acer platanoides</i> <i>Betula pendula</i> <i>Populus alba</i> <i>Sambucus nigra</i> <i>Rubus fruticosus</i>	40 40 10 10 vtr. vtr. vtr.	javor klen olše lepkavá javor mléč bříza bělokorá topol bílý bez černý ostružiník křovitý	24276	18	55	Probírka náletových dřevin v celé linii porostu podél vodního toku - uvolnění náletů kolem starých soliterních stromů a umožnění průhledu skrze údolí dle historických snímků. (Zásah do 40 % porostu)

- - - - - Hranice řešeného území
- - - - - Zbytky hřbetinového zavlažování
- Silnice
- Pěší cesty
- - - - - Vyšlapané pěšiny v loukách
- Katastr
- Porostní skupina bez zásahu
- Porostní skupina - probírka
- Porostní skupina - odstranění náletu
- Vodní plochy
- Budovy
- Porosty mimo řešené území, či řešené v jiném výkresu
- ✱ Stromy stávající
- ✱ Stromy navržené ke kácení
- Stromy navržené k přesazení

Obr. 130: Výkres dendrologického průzkumu stromů a skupin a návrh probírky v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka

Tabulka 2: Dendrologický průzkum dřevin a návrh kácení v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka (zdroj: Vytvořeno autorkou)

číslo	název latinsky	název česky	Průměr kmene (cm)	Obvod v 1,3 m (cm)	Výška (m)	Průměr koruny (m)	Věková kategorie	Sadov. hodnota	Kácení	poznámka
001	<i>Liriodendron tulipifera</i>	liliovník tulipánokvětý	143	450	25-30	18-20	>100	4		původní výsadba - zřejmě kolem 200 let
002	<i>Liriodendron tulipifera</i>	liliovník tulipánokvětý	5	17	0-5(3)	4-6	0-10	2		
003	<i>Tilia platyphyllos</i> 'Lancifolia'	lípa velkolistá 'Lancifolia'	44	138	5-10	8-10	60-100	4		
004	<i>Populus × canescens</i>	topol šedavý	60	188	20-25	10-12	60-100	3		
005	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	60	188	5-10	6-8	60-100	3		původní výsadba - zřejmě kolem 200 let
006	<i>Picea pungens</i>	smrk pichlavý	60	188	20-25	6-8	60-100	1		
007	<i>Juglans regia</i>	ořešák královský	59	186	20-25	10-12	60-100	2		
008	<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata'	dub letní 'Fastigiata'	105	330	15-20	12-14	>100	3		původní výsadba
009	<i>Quercus robur</i>	dub letní	87	273	20-25	16-18	>100	2		
010	<i>Abies nordmanniana</i>	jedle kavkazská	50	157	15-20	8-10	40-60	2		
011	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	21	66	5-10	8-10	>100	4		původní výsadba
012	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Plumosa'	cypřišek hrachonosný 'Plumosa'	18	57	5-10	8-10	>100	4		původní výsadba
013	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Plumosa'	cypřišek hrachonosný 'Plumosa'	19	60	5-10	6-8	>100	4		původní výsadba
014	<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea'	buk lesní 'Atropunicea'	151	474	25-30	22-24	>100	3		původní výsadba
015	<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata'	dub letní 'Fastigiata'	13	40	0-5(4)	2-4	>100	1		původní výsadba
016	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	9	28	0-5(3)	4-6	0-20	2		
017	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	64	200	20-25	12-14	>100	3		trojkmen
018	<i>Quercus palustris</i>	dub bahení	16	51	5-10	4-6	10-20	2		

číslo	název latinsky	název česky	Průměr kmene (cm)	Obvod v 1,3 m (cm)	Výška (m)	Průměr koruny (m)	Věková kategorie	Sadov. hodnota	Kácení	poznámka
019	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	13	41	15-20	2-4	10-20	2		
020	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	9	29	0-5(3,8)	4-6	10-15	2		
021	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	73	229	20-25	8-10	60-100	2		
022	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	86	270	20-25	8-10	>100	2		
023	<i>Carpinus betulus</i>	habr obecný	27	85	10-15	6-8	20-40	1		
024	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	47	148	10-15	6-8	40-60	1		
025	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	34	107	15-20	6-8	40-60	1		
026	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	59	185	20-25	6-8	60-100	3		
027	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	48	151	20-25	8-10	40-60	2		
028	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	22	70	5-10	6-8	10-20	2		
029	<i>Quercus robur</i>	dub letní	32	100	20-25	16-18	20-40	1		
030	<i>Cornus mas</i>	dřín obecný	19	59	0-5(3)	2-4	>100	3		původní výsadba
031	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	38	120	10-15	6-8	40-60	1		
032	<i>Tilia platyphyllos</i>	lípa velkolistá	149	468	15-20	10-12	>100	4		původní výsadba
033	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	131	410	15-20	10-12	>100	4		původní výsadba
034	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	58	182	5-10	6-8	>100	1		původní výsadba
035	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	51	160	5-10	6-8	>100	1		původní výsadba, dvojkmen
036	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	54	170	5-10	6-8	>100	2		původní výsadba
037	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	57	180	5-10	6-8	>100	2		původní výsadba
038	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	27	84	5-10	6-8	>100	3		původní výsadba, trojkmen
039	<i>Platanus × acerifolia</i>	platan javorolistý	116	364	25-30	16-18	>100	2		
040	<i>Platanus × acerifolia</i>	platan javorolistý	107	336	25-30	16-18	>100	2		
041	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	11	33	0-5(1,5)	2-4	10-20	4		
042	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	11	34	0-5(1,5)	2-4	10-20	1		
043	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	11	35	0-5(1,5)	2-4	10-20	1		
044	<i>Fraxinus americana</i>	jasan americký	211	663	20-25	10-12	>100	4		původní výsadba
045	<i>Quercus robur</i>	dub letní	102	320	20-25	12-14	>100	3		
046	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	90	283	20-25	12-14	>100	3		
047	<i>Tilia platyphyllos</i>	lípa velkolistá	132	414	10-15	8-10	>100	2		
048	<i>Tilia platyphyllos</i>	lípa velkolistá	53	166	15-20	8-10	60-100	2		
049	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	34	107	15-20	6-8	40-60	2		
050	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	29	91	15-20	6-8	40-60	2		
051	<i>Fagus sylvatica</i>	buk lesní	42	132	15-20	8-10	40-60	1		
052	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Filifera'	cypřišek hrachonosný 'Filifera'	50	157	15-20	8-10	>100	3		původní výsadba
053	<i>Pinus nigra</i>	borovice černá	50	157	15-20	6-8	60-100	2		
054	<i>Pinus strobus</i>	borovice vejmutovka	7	23	0-5(1,9)	0-2	0-10	2		
055	<i>Pinus strobus</i>	borovice vejmutovka	8	24	0-5(2,2)	0-2	0-10	2		
056	<i>Pinus nigra</i>	borovice černá	51	161	20-25	10-12	60-100	2		
057	<i>Magnolia × soulangeana</i>	šácholan Soulangeův	26	81	5-10	6-8	>100	2		pětikmen
058	<i>Gymnocladus dioica</i>	nahověvec dvoudomý	30	95	10-15	6-8	20-40	1		původní výsadba - nahrazen novým kusem

číslo	název latinsky	název česky	Průměr kmene (cm)	Obvod v 1,3 m (cm)	Výška (m)	Průměr koruny (m)	Věková kategorie	Sadov. hodnota	Kácení	poznámka
059	<i>Thuja occidentalis</i>	zerav západní	23	72	10-15	4-6	60-100	2		
060	<i>Tsuga canadensis</i>	jedlovec kanadský	70	220	20-25	10-12	>100	2		původní výsadba
061	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Plumosa'	cypřišek hrachonosný 'Plumosa'	86	270	20-25	10-12	>100	3		původní výsadba
062	<i>Picea abies</i> 'Barryi'	smrk ztepilý 'Barryi'	36	113	5-10	10-12	40-60	2		původní výsadba
063	<i>Castanea sativa</i>	kaštanovník jedlý	69	217	5-10	12-14	>100	3		
064	<i>Ostrya carpinifolia</i>	habrovec habrolistý	83	261	20-25	6-8	>100	3		
065	<i>Fagus sylvatica</i> 'Roseomarginata'	buk lesní 'Roseomarginata'	95	298	20-25	24-26	>100	1		
066	<i>Magnolia × soulangeana</i>	šácholan Soulangeův	29	91	5-10	8-10	>100	2		pětikmen
067	<i>Liriodendron tulipifera</i>	liliovník tulipánokvětý	124	389	20-25	14-16	>100	2		
068	<i>Fagus sylvatica</i> 'Aspleniifolia'	buk lesní 'Laciniata'	39	121	15-20	8-10	20-40	1		
069	<i>Abies concolor</i>	jedle ojiněná	35	110	15-20	4-6	20-40	2		
070	<i>Fraxinus excelsior</i> 'Pendula'	jasan ztepilý 'Pendula'	8	25	0-5(2,1)	0-2	10-20	3		původní výsadba - nahrazen novým kusem
071	<i>Tilia platyphyllos</i>	lípa velkolistá	99	311	25-30	10-12	>100	3		
072	<i>Robinia hispida</i>	trnovník huňatý	10	31	0-5(2,3)	0-2	10-20	3		
073	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	53	166	20-25	8-10	60-100	2		
074	<i>Fagus sylvatica</i> 'Aspleniifolia'	buk lesní 'Laciniata'	22	70	5-10	6-8	20-40	1		
075	<i>Tilia tomentosa</i>	lípa plstnatá	159	499	10-15	12-14	>100	4		původní výsadba
076	<i>Ginkgo biloba</i>	jinan dvoulaločný	11	33	5-10	0-2	10-20	1		
077	<i>Acer platanoides</i>	javor mléč	23	72	5-10	6-8	20-40	1		
078	<i>Fagus sylvatica</i>	buk lesní	23	73	5-10	6-8	20-40	1		
079	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	60	188	20-25	8-10	40-60	2		
080	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	33	104	15-20	6-8	20-40	2		
081	<i>Prunus serrulata</i>	sakura ozdobná	14	45	5-10	4-6	10-20	2	ANO	
082	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	57	180	10-15	6-8	>100	2		
083	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	23	73	10-15	6-8	>100	3		
084	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	24	76	10-15	6-8	>100	3		
085	<i>Picea abies</i>	smrk ztepilý	124	390	25-30	12-14	60-100	3	ANO	
086	<i>Liriodendron tulipifera</i>	liliovník tulipánokvětý	128	403	30-35	16-18	>100	2		
087	<i>Tilia platyphyllos</i>	lípa velkolistá	182	570	30-35	24-26	>100	3		
088	<i>Fagus sylvatica</i>	buk lesní	156	490	30-35	24-26	>100	2		
089	<i>Platanus × acerifolia</i>	platan javorolistý	49	155	15-20	8-10	40-60	1		
090	<i>Tilia platyphyllos</i>	lípa velkolistá	92	290	20-25	8-10	>100	3		
091	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	127	399	15-20	8-10	>100	4		
092	<i>Castanea sativa</i>	kaštanovník jedlý	45	141	10-15	8-10	60-100	3		
093	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	89	279	20-25	16-18	>100	3		
094	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	105	330	30-35	10-12	>100	3		
095	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	140	440	30-35	16-18	>100	3		
096	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	109	342	30-35	14-16	>100	3		
097	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	105	330	30-35	14-16	>100	3		
098	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	98	308	25-30	14-16	>100	3		

číslo	název latinsky	název česky	Průměr kmene (cm)	Obvod v 1,3 m (cm)	Výška (m)	Průměr koruny (m)	Věková kategorie	Sadov. hodnota	Kácení	poznámka
099	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	82	257	25-30	14-16	>100	2		
100	<i>Castanea sativa</i>	kaštanovník jedlý	41	129	15-20	8-10	40-60	3		
101	<i>Acer platanoides</i>	javor mléč	65	204	20-25	8-10	60-100	3		
102	<i>Quercus robur</i>	dub letní	111	349	30-35	10-12	>100	2		
103	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	82	257	30-35	6-8	>100	4		
104	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	73	229	30-35	6-8	>100	4		
105	<i>Tilia platyphyllos</i>	lípa velkolistá	105	330	30-35	6-8	60-100	4		
106	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	44	138	20-25	6-8	40-60	2		
107	<i>Aesculus hippocastanum</i>	kaštanovník jedlý	94	295	20-25	8-10	>100	3		
108	<i>Tilia platyphyllos</i>	lípa velkolistá	41	129	20-25	4-6	>100	2		
109	<i>Aesculus hippocastanum</i>	kaštanovník jedlý	73	229	20-25	8-10	40-60	4		
110	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	73	229	20-25	8-10	>100	3		
111	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	73	229	20-25	8-10	>100	3		
112	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	57	179	20-25	12-14	40-60	2		
113	<i>Tilia platyphyllos</i>	lípa velkolistá	34	107	10-15	8-10	40-60	3		
114	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	80	251	25-30	10-12	>100	3		
115	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	40	126	10-15	8-10	40-60	3		
116	<i>Tilia platyphyllos</i>	lípa velkolistá	50	157	15-20	8-10	40-60	3		
117	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	73	229	15-20	12-14	60-100	2		
118	<i>Quercus petraea</i>	dub zimní	93	292	30-35	12-14	>100	2		
119	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	45	141	15-20	8-10	40-60	2		
120	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	108	339	10-15	8-10	>100	3		
121	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	43	135	10-15	8-10	40-60	3		
122	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	95	297	20-25	8-10	>100	3		
123	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	61	190	20-25	14-16	60-100	2		
124	<i>Quercus robur</i>	dub letní	105	330	30-35	26-28	>100	2		
125	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	57	180	15-20	12-14	60-100	2		
126	<i>Quercus robur</i>	dub letní	111	350	30-35	12-14	>100	1		
127	<i>Quercus robur</i>	dub letní	62	195	25-30	10-12	60-100	1		
128	<i>Quercus robur</i>	dub letní	97	304	30-35	12-14	>100	2		
129	<i>Quercus robur</i>	dub letní	141	442	30-35	12-14	>100	2		
130	<i>Quercus robur</i>	dub letní	124	390	30-35	18-20	>100	2		
131	<i>Quercus robur</i>	dub letní	20	64	10-15	4-6	10-20	3	ANO	
132	<i>Quercus robur</i>	dub letní	28	89	10-15	6-8	10-20	1		
133	<i>Quercus robur</i>	dub letní	10	32	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
134	<i>Quercus robur</i>	dub letní	121	380	30-35	20-22	>100	2		
135	<i>Quercus robur</i>	dub letní	118	370	30-36	20-22	>100	2		
136	<i>Quercus robur</i>	dub letní	121	380	30-37	20-22	>100	2		
137	<i>Quercus robur</i>	dub letní	156	490	30-38	20-22	>100	2		
138	<i>Quercus robur</i>	dub letní	65	205	20-25	12-14	10-20	3		

číslo	název latinsky	název česky	Průměr kmene (cm)	Obvod v 1,3 m (cm)	Výška (m)	Průměr koruny (m)	Věková kategorie	Sadov. hodnota	Kácení	poznámka
139	<i>Quercus robur</i>	dub letní	137	430	15-20	6-8	>100	4		
140	<i>Quercus robur</i>	dub letní	59	184	20-25	8-10	60-100	2		
141	<i>Quercus robur</i>	dub letní	169	530	30-35	20-22	>100	2		
142	<i>Quercus robur</i>	dub letní	143	450	30-35	20-22	>100	2		
143	<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata'	dub letní 'Fastigiata'	46	144	15-25	4-6	40-60	2		
144	<i>Quercus robur</i>	dub letní	22	70	5-10	4-6	10-20	3		
145	<i>Quercus robur</i>	dub letní	17	54	5-10	4-6	10-20	3		
146	<i>Quercus robur</i>	dub letní	242	760	30-35	24-26	>100	2		
147	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	201	630	25-30	20-22	>100	2		trojkmen
148	<i>Acer platanoides</i>	javor mléč	28	88	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
149	<i>Quercus robur</i>	dub letní	18	58	5-10	4-6	10-20	3		
150	<i>Quercus robur</i>	dub letní	18	57	5-10	4-6	10-20	3		
151	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	21	65	10-15	8-10	10-20	2		
152	<i>Acer platanoides</i>	javor mléč	43	134	10-15	6-8	10-20	3	ANO	
153	<i>Acer platanoides</i>	javor mléč	18	58	5-10	4-6	10-20	2	přesaz.	
154	<i>Acer platanoides</i>	javor mléč	19	59	5-10	4-6	10-20	2	přesaz	
155	<i>Acer platanoides</i>	javor mléč	19	61	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
156	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	18	56	5-10	4-6	10-20	1		
157	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	17	53	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
158	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	23	71	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
159	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	22	70	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
160	<i>Quercus robur</i>	dub letní	22	68	5-10	4-6	10-20	2	přesaz	
161	<i>Quercus robur</i>	dub letní	22	70	5-10	4-6	10-20	1	přesaz	
162	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	22	70	5-10	4-6	10-20	2		
163	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	22	70	5-10	4-6	10-20	2		
164	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	22	70	5-10	4-6	10-20	2		
165	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	21	67	5-10	4-6	10-20	2		
166	<i>Quercus robur</i>	dub letní	150	470	30-35	20-22	>100	2		
167	<i>Quercus robur</i>	dub letní	162	510	30-35	20-22	>100	2		
168	<i>Quercus robur</i>	dub letní	8	25	0-5(3)	4-6	10-20	1		
169	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	59	184	20-25	8-10	40-60	3	ANO	
170	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	30	95	20-25	8-10	20-40	2	ANO	
171	<i>Acer platanoides</i>	javor mléč	48	150	20-25	8-10	40-60	2	ANO	
172	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	23	71	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
173	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	54	168	20-25	6-8	10-20	2	ANO	
174	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	8	25	0-5 (3)	2-4	10-20	2	přesaz.	
175	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	35	110	15-20	4-6	10-20	2	ANO	
176	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	15	47	0-5 (3)	2-4	10-20	3	ANO	
177	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	14	43	0-5 (3)	2-4	10-20	3	ANO	

číslo	název latinsky	název česky	Průměr kmene (cm)	Obvod v 1,3 m (cm)	Výška (m)	Průměr koruny (m)	Věková kategorie	Sadov. hodnota	Kácení	poznámka
178	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	22	70	0-5 (3)	2-4	10-20	3	ANO	
179	<i>Acer platanoides</i>	javor mléč	27	85	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
180	<i>Acer platanoides</i>	javor mléč	26	83	5-10	2-4	10-20	3	ANO	
181	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	30	95	10-15	4-6	10-20	2	přesaz.	
182	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	19	60	5-10	2-4	10-20	3	ANO	
183	<i>Quercus robur 'Fastigiata'</i>	dub letní 'Fastigiata'	131	410	20-25	14-16	>100	2		
184	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	28	89	10-15	4-6	10-20	1	přesaz.	
185	<i>Aesculus hippocastanum</i>	jírovec maďal	118	370	20-25	14-16	>100	3		
186	<i>Carya laciniata</i>	ořešovice dřívá	74	233	20-25	14-16	>100	2		

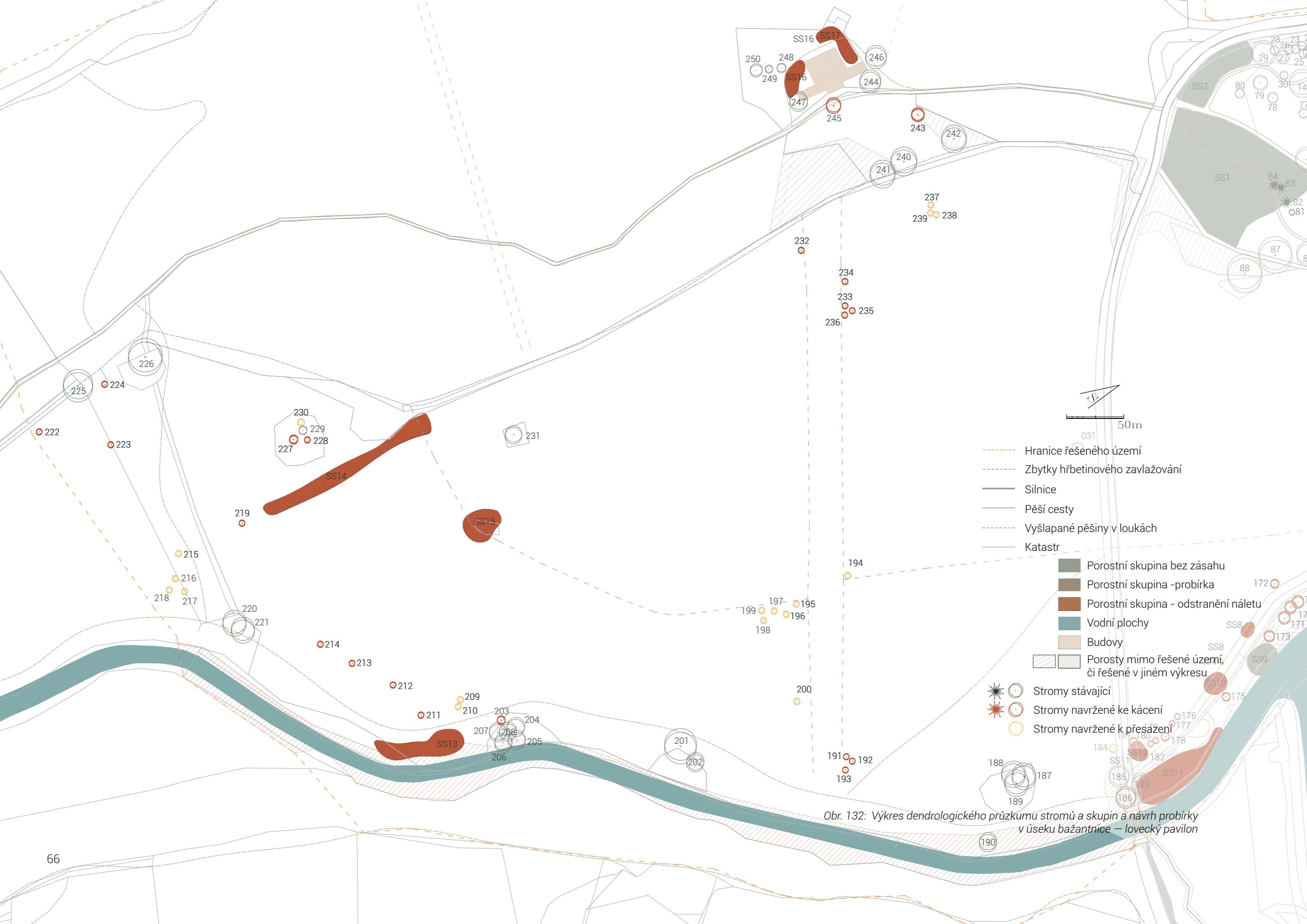
Tabulka 3: Dendrologický průzkum skupin stromů a návrh opatření v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka (zdroj: Vytvořeno autorkou)

číslo	Název latinsky	zastoupení taxonů %	Název česky	plocha (m ²)	průměrná výška (m)	průměrné stáří (roky)	Návrh zásahu
SS1	<i>Tilia cordata</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Fagus sylvatica</i> <i>Acer platanoides</i> <i>Prunus padus</i> <i>Aesculus hippocastanum</i> <i>Picea abies</i>	30 20 20 20 5 5 vtr. vtr.	lípa srdčitá jasan ztepilý javor klen buk lesní javor mléč střemka obecná jírovec maďal smrk obecný	7429	26	150	
SS2	<i>Picea abies</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Fagus sylvatica</i> <i>Aesculus hippocastanum</i> <i>Acer platanoides</i> <i>Pinus strobus</i>	50 10 10 10 10 10 vtr. vtr.	smrk ztepilý lípa srdčitá jasan ztepilý javor klen buk lesní jírovec maďal javor mléč borovice vejmutovka	1261	24	100	Do budoucna snížit zastoupení smrku a podpořit listnaté stromy - lípa, javor, buk a dub
SS3	<i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Aesculus hippocastanum</i> <i>Fagus sylvatica</i> <i>Populus tremula</i> <i>Acer platanoides</i>	35 20 20 15 5 5 vtr.	javor klen jasan ztepilý lípa srdčitá jírovec maďal buk lesní topol osika javor mléč	4026	26	170	
SS4	<i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Taxus baccata</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Tilia cordata</i> <i>Aesculus hippocastanum</i> <i>Fagus sylvatica</i> <i>Acer platanoides</i>	30 20 20 10 15 5 vtr.	javor klen tis řervený jasan ztepilý lípa srdčitá jírovec maďal buk lesní javor mléč	2586	26	150	

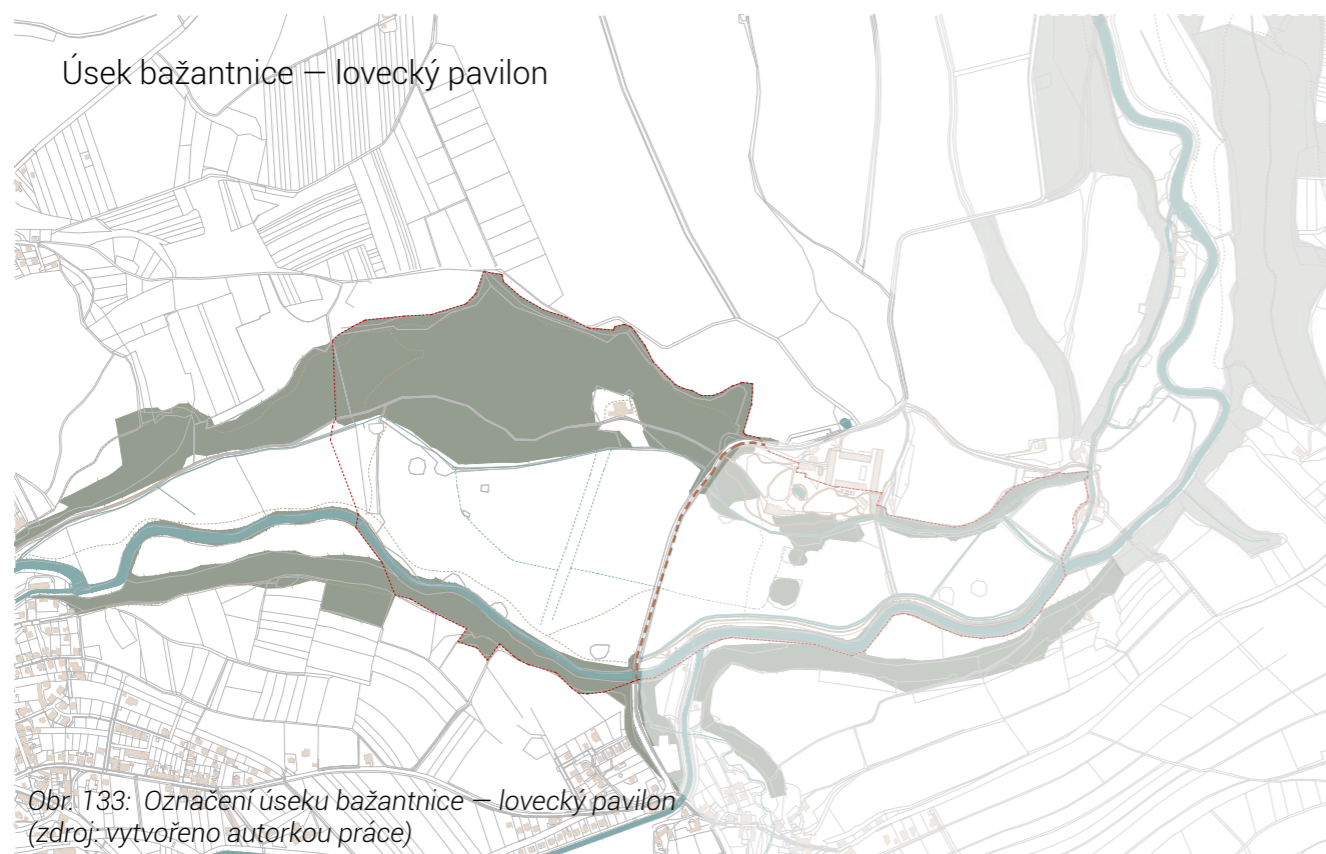
číslo	Název latinsky	zastoupení taxonů %	Název česky	plocha (m ²)	průměrná výška (m)	průměrné stáří (roky)	Návrh zásahu
SS5	<i>Acer pseudoplatanus</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Acer platanoides</i> <i>Prunus padus</i> <i>Sambucus nigra</i>	30 20 20 20 10	javor klen jasan ztepilý javor mléč střemcha obecná bez černý	825	20	90	
SS6	<i>Rhus typhina</i>	100	škumpa orobincová	171	1,8	20	odstranění
SS7	<i>Salix fragilis</i> <i>Corylus avellana</i> <i>Acer pseudoplatanus</i>	40 30 30	vrba křehká líška obecná javor klen	2124	16	50	
SS8	<i>Alnus glutinosa</i>	100	olše lepkavá	140	10	20	odstranění
SS9	<i>Acer campsetre</i> <i>Salix fragilis</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Acer pseudoplatanus</i>	40 50 10 vtr.	javor babyka vrba křehká jasan ztepilý javor klen"	420	10	50	
SS10	<i>Salix fragilis</i> <i>Acer pseudoplatanus</i>	50 50	vrba křehká javor klen	244	5	20	odstranění
SS11	<i>Tilia cordata</i> <i>Alnus glutinosa</i> <i>Juglans regia</i> <i>Fraxinus excelsior</i> <i>Acer pseudoplatanus</i>	20 20 20 20 20	lípa srdčitá olše lepkavá ořešák královský jasan ztepilý javor klen	1474	14	50	odstranění
SS12	<i>Salix fragilis</i>	100	vrba křehká	178		20	odstranění

Obr. 132: Výkres dendrologického průzkumu stromů a skupin a návrh probírky v úseku bažantnice – lovecký pavilon

Tabulka 4: Dendrologický průzkum dřevin a návrh kácení v úseku bažantnice – lovecký pavilon (zdroj: Vytvořeno autorkou)

číslo	název latinsky	název česky	průměr kmene (cm)	obvod v 1,3 m (cm)	výška (m)	šířka koruny (m)	Věková kategorie	Sadov. hodnota	Kácení	poznámka
187	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	115	360	30-35	14-16	>100	3		
188	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	111	350	30-35	14-16	>100	3		
189	<i>Fraxinus excelsior</i>	jasan ztepilý	124	390	30-35	6-8	>100	4		
190	<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata'	dub letní 'Fastigiata'	153	480	30-35	10-12	>100	2		
191	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	18	55	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
192	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	14	45	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
193	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	16	51	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
194	<i>Quercus robur</i>	dub letní	21	67	5-10	4-6	10-20	1	přesaz	
195	<i>Quercus robur</i>	dub letní	22	68	5-10	4-6	10-20	2	přesaz	
196	<i>Quercus robur</i>	dub letní	23	73	5-10	4-6	10-20	2	přesaz	
197	<i>Quercus robur</i>	dub letní	17	54	5-10	4-6	10-20	2	přesaz.	
198	<i>Quercus robur</i>	dub letní	20	63	5-10	4-6	10-20	2	přesaz.	
199	<i>Quercus robur</i>	dub letní	19	61	5-10	4-6	10-20	1	přesaz.	
200	<i>Quercus robur</i>	dub letní	14	45	5-10	4-6	10-20	2	přesaz	
201	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	143	450	25-30	22-24	>100	3		
202	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	150	470	25-30	10-12	>100	4		
203	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	137	430	25-30	4-6	>100	4		vel. úbytek koruny
204	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	140	440	25-30	12-14	>100	3		

číslo	název latinsky	název česky	průměr kmene (cm)	obvod v 1,3 m (cm)	výška (m)	šířka koruny (m)	Věková kategorie	Sadov. hodnota	Kácení	poznámka
205	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	153	480	25-30	12-14	>100	3		
206	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	150	470	25-30	12-14	>100	3		
207	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	124	390	25-30	12-14	>100	4		
208	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	127	400	25-30	12-14	>100	3		
209	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	19	60	5-10	4-6	10-20	2	přesaz	
210	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	22	70	5-10	4-6	10-20	2	přesaz	
211	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	26	82	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
212	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	23	72	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
213	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	27	85	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
214	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	23	73	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
215	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	22	70	5-10	4-6	10-20	2	přesaz.	
216	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	23	73	5-10	4-6	10-20	1	přesaz.	
217	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	16	51	5-10	4-6	10-20	2	přesaz.	
218	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen	14	43	5-10	4-6	10-20	2	přesaz.	
219	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	29	90	5-10	4-6	10-20	2	ANO	
220	<i>Populus tremula</i>	topol osika	137	430	20-25	16-18	>100	4		
221	<i>Populus tremula</i>	topol osika	143	450	20-25	16-18	>100	4		
222	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	26	83	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
223	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	27	85	5-10	4-6	10-20	2	ANO	
224	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	25	77	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
225	<i>Quercus petraea</i>	dub zimní	175	550	25-30	20-22	>100	1		
226	<i>Quercus petraea</i>	dub zimní	156	490	25-31	20-22	>100	1		
227	<i>Quercus petraea</i>	dub zimní	23	72	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
228	<i>Quercus petraea</i>	dub zimní	25	78	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
229	<i>Quercus robur</i>	dub letní	22	68	5-10	4-6	10-20	1		
230	<i>Quercus robur</i>	dub letní	24	75	5-10	4-6	10-20	2	přesaz	
231	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá	38	120	20-25	10-12	40-60	2		
232	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	19	59	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
233	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	23	71	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
234	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	16	50	5-10	4-6	10-20	2	ANO	
235	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	13	41	5-10	4-6	10-20	3	ANO	
236	<i>Alnus glutinosa</i>	olše lepkavá	20	64	5-10	4-6	10-20	2	ANO	
237	<i>Carpinus betulus</i>	habr obecný	18	58	5-10	4-6	10-20	2	přesaz	
238	<i>Carpinus betulus</i>	habr obecný	16	50	5-10	4-6	10-20	1	přesaz	
239	<i>Carpinus betulus</i>	habr obecný	15	47	5-10	4-6	10-20	2	přesaz	
240	<i>Quercus robur</i>	dub letní	194	610	30-35	20-22	>100	2		
241	<i>Quercus robur</i>	dub letní	134	420	30-35	20-22	>100	2		
242	<i>Acer campestre</i>	javor babyka	124	390	20-25	18-20	>100	4		
243	<i>Metasequoia glyptostroboides</i>	metasekvoje čínská	92	290	20-25	10-12	60-100	2	ANO	
244	<i>Juglans regia</i>	ořešák královský	134	420	25-30	14-16	>100	2		

číslo	název latinsky	název česky	průměr kmene (cm)	obvod v 1,3 m (cm)	výška (m)	šířka koruny (m)	Věková kategorie	Sadov. hodnota	Kácení	poznámka
245	<i>Juglans regia</i>	ořešák královský	45	140	10-15	10-12	40-60	2	ANO	
246	<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea'	buk lesní	131	410	25-30	16-18	>100	1		
247	<i>Fagus sylvatica</i>	buk lesní	76	240	15-20	12-14	>100	1		
248	<i>Malus domestica</i>	jabloň domácí	29	90	10-15	4-6	>100	3		
249	<i>Malus domestica</i>	jabloň domácí	38	120	10-15	4-6	>100	3		
250	<i>Malus domestica</i>	jabloň domácí	41	130	10-15	8-10	>100	3		

Tabulka 5: Dendrologický průzkum skupin stromů a návrh opatření v úseku bažantnice –lovecký pavilon (zdroj: Vytvořeno autorkou)

číslo	Název latinsky	zastoupení taxonů %	Název česky	plocha (m ²)	průměrná výška (m)	průměrné stáří (roky)	Návrh zásahu
SS13	<i>Salix fragilis</i> <i>Tilia cordata</i>	70 30	vrba křehká lípa srdčitá			50	odstranění
SS14	<i>Alnus glutinosa</i>	100	olše lepkavá	1560	6	20	odstranění
SS15	<i>Salix fragilis</i>	100	vrba křehká	576	5	20	odstranění
SS16	<i>Buxus sempervirens</i> <i>Thuja occidentalis</i> <i>Salix erythroflexuosa</i>	40 30 30	zimostráz vždyzelený zerav západní vrba kroucená	325	5	15	odstranění
SS17	<i>Acer campestre</i> <i>Picea abies</i> <i>Thuja occidentalis</i>	40 30 30	javor babyka smrk ztepilý zerav západní	351	5	15	odstranění

5 VLASTNÍ PROJEKT

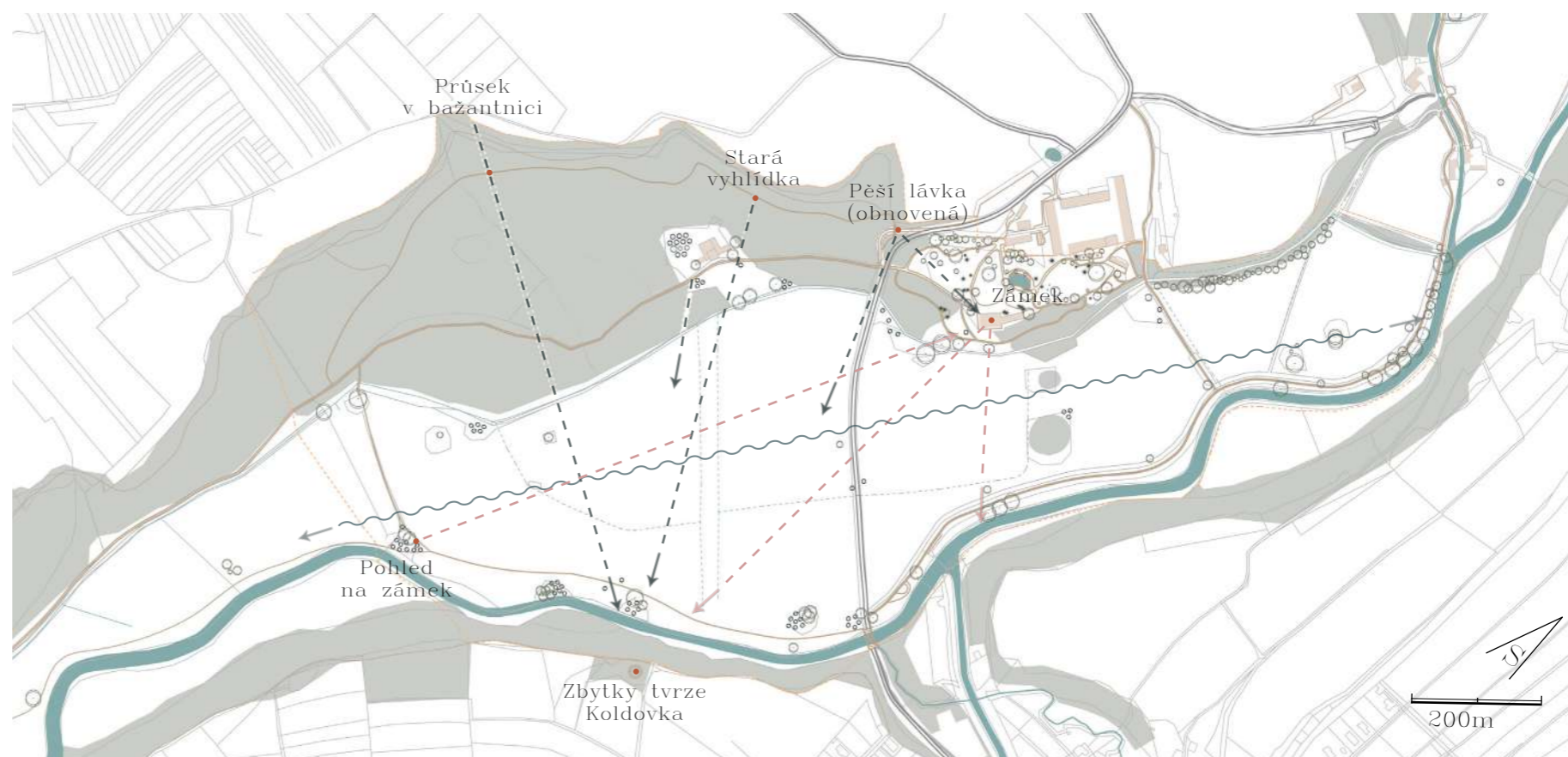

5.1 Koncept

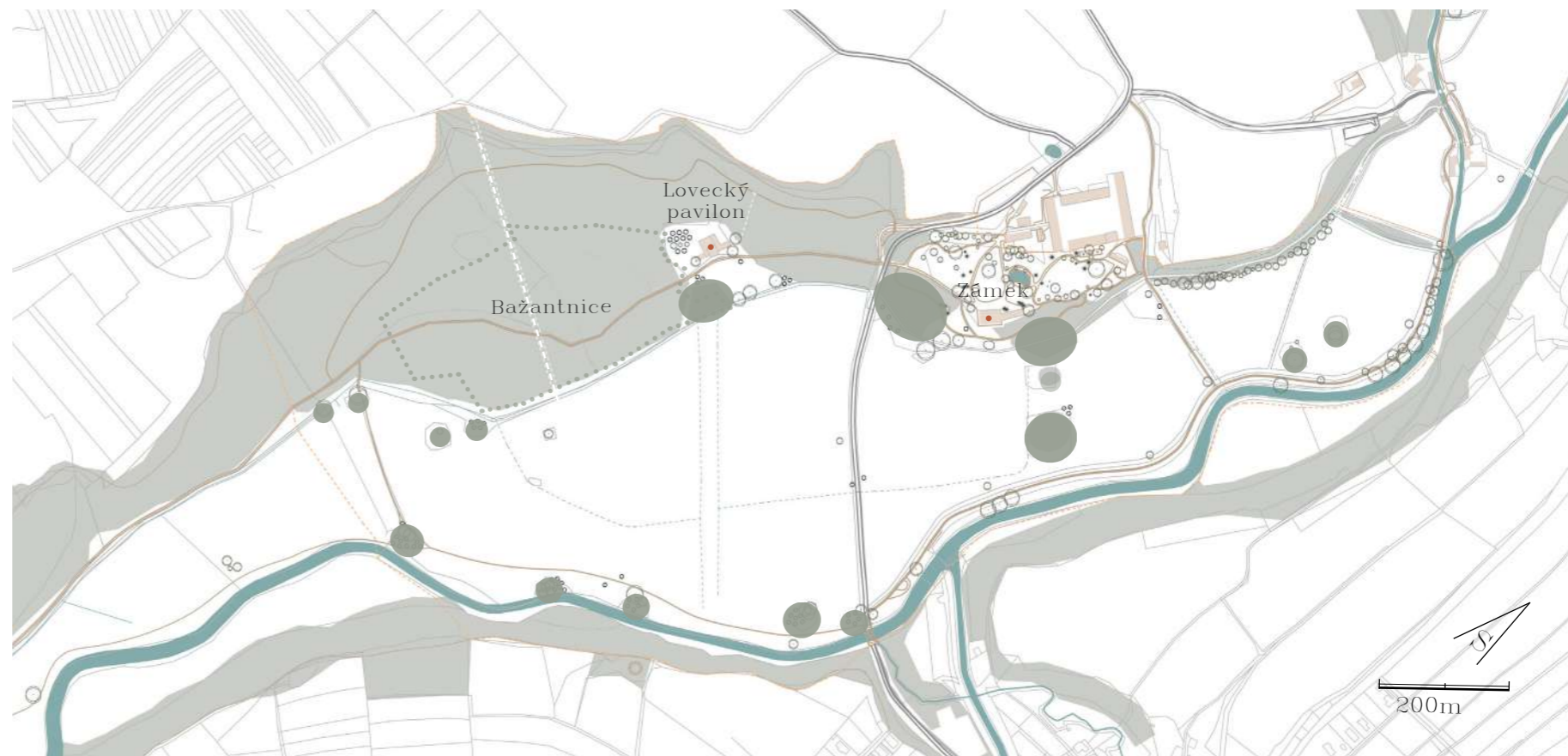
Návrh revitalizace vybrané části Ratibořic řeší snad nejrepresentativnější území, které zcela nevyužívá svého možného potenciálu. Koncepce se z podstatné části opírá o historická fakta zjištěná na základě analytické části v předchozích kapitolách práce. Z archivních map plyne jak řešení průhledů, tak i cestní síť a celkové propojení původní kompozice. Koncept se citlivě navrácí ke stylu přírodně-krajinářského parku s přihlédnutím k současnému stavu a také využití prostoru.

Cílem je tedy prostor zatraktivnit, prosvětlit a navrátit zmizelé průhledy. Toto by umožnilo následně obnovit staré stezky, jelikož by nabyly svého původního smyslu. Posečením náletových dřevin by se tedy odkryla řada průhledů v parku a došlo by k pohledovému propojení dvou zásadních partií v řešeném území – bažantnice a zámecké zahrady včetně luk s komponovanou zelení. Bažantnice a zámecká zahrada byly dříve v propojení. Park těsně přiléhající k zámku pozvolna přecházel do vedlejší bažantnice a luk. V současné době však obě partie poměrně necitlivě rozděluje komunikace, která byla do dnešní podoby upravena v 50. letech minulého století. V koncepci lze vidět vzniklé rozvolněné skupiny stromů (obr. 134) a řešení průhledů obr. (135) založené na historických plánech a podrobném terénním průzkumu.

Následně je řešena i prostupnost území. V současné době je nejvíce vytížená hlavní pěší trasa, která svým provedením prakticky nenabízí další alternativu vycházkového okruhu. Proto je nyní řešeno spojení mezi zámek a bažantnicí cestou v louce a starou zapomenutou cestou zvanou *zakázaná* nebo *Zakázanka*.

Obr. 134: Schéma hlavních průhledů vzniklých na základě probírky náletových dřevin (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

Obr. 135: Schéma zeleně (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

● Rozvolněné skupiny stromů

- - - - - Hranice řešeného území
- - - - - Zaniklé pěšiny
- - - - - Zaniklé průhledy
- Zastavení/bod zájmu
- Body zájmu/významná architektura
- Skupiny stromů: D-dub, J-jasan L-lípa, S-směs
- Skupiny stromů ve špatném stavu
- Rozvolněné skupiny stromů
- Lesy a porost
- Louky
- Cesty
- Vodní toky a plochy
- Budovy
- Vrstevnice
- Katastr

Obr. 136: Koncept (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

5.2 Studie

Následující studie se zabývá revitalizací historické krajinné úpravy Ratibořic. Navržené zásahy (obr. 138) jsou v úzkém vzájemném provázání a především ctí minulost tohoto místa. Prvním zásadním krokem je tedy celkové prosvětlení prostoru, čímž by opět vynikla historická architektura a také staré solitérní stromy zdejší komponované krajiny. Stromy jsou zde z velké části senescentní. Jejich stáří se odhaduje i přes 200 let. Ty jsou na místě samozřejmě ponechány vzhledem k jejich kulturní i ekologické hodnotě. Solitérní skupiny stromů je však potřeba doplnit (obr. 139), a to především jižně od zámecké zahrady v loukách před bažantnicí. Zde jsou solitéry ve výrazně horším stavu než v jiných partiích parku. V návrhu jsou nové skupiny uspořádány do formací, které navazují na stávající skupiny. Pokud byly dostupné archivní prameny, drží se výsadby starých plánů. V případě, že tomu tak nebylo, je volen zhruba stejný spon výsadeb do figur, které se archiváliemi alespoň inspirují. Důležité je také, aby zůstal zachován průhled skrz celé údolí do dálky – zhruba od kuchyňské zahrady směrem k České Skalici. Tvoří totiž malebnou scénu se stromovými kulisami, typickou pro krajinářský park. Navržené výsadby by měly do budoucna tuto kompozici podpořit.

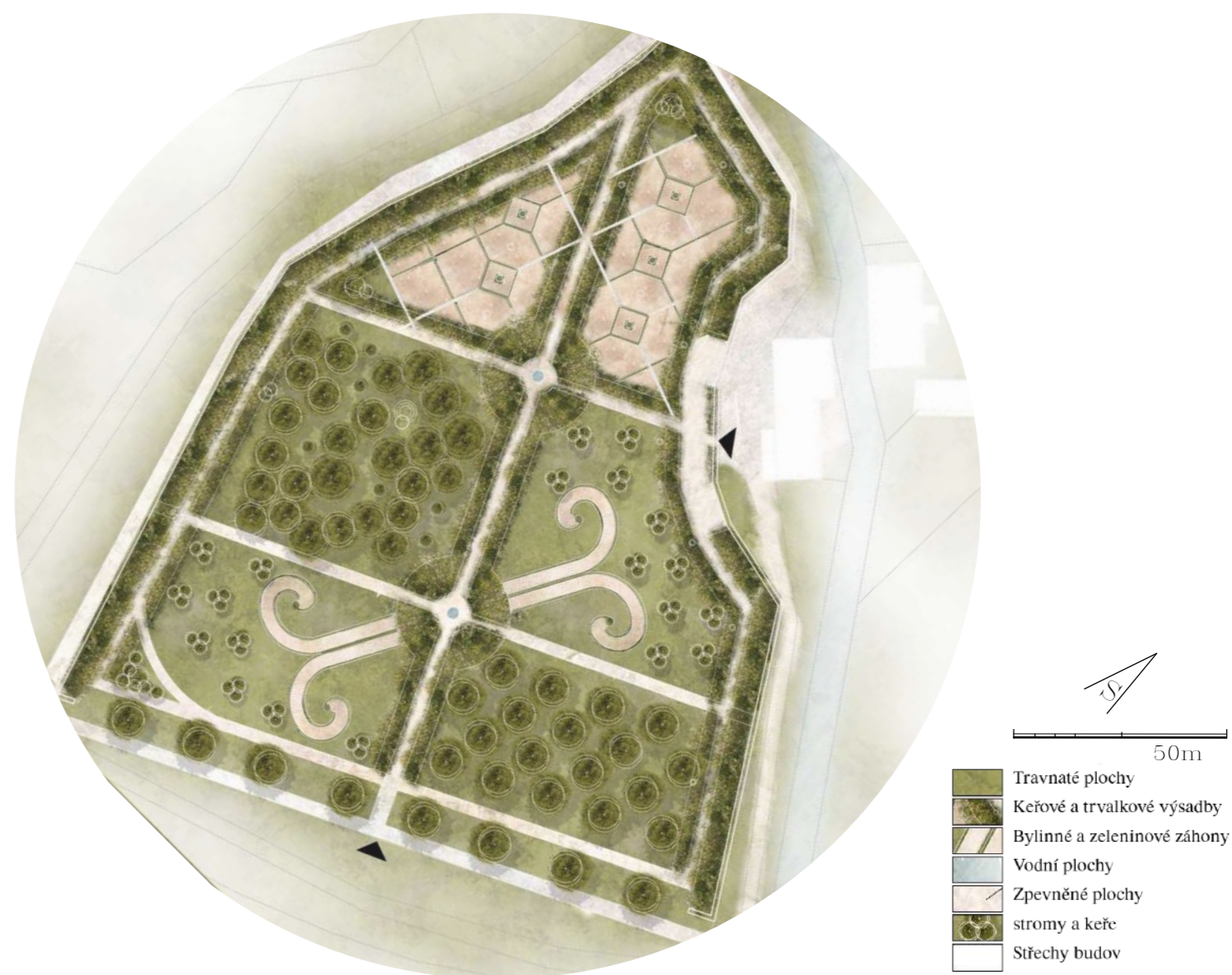
Území je turisticky velmi vytížené. Došlo tedy i na vytvoření nových pěších tras. Jedna je vytvořena znovu – cesta ve svahu nad bažantnicí a druhá – cesta v loukách již existuje, návrh jí ale dotváří. První z nich (již existující) nabízí okruh loukou mezi solitérními stromy podél stráně Podhradnice a řeky Úpy. Trasa vede od studánky v bažantnici napříč loukou ke skupině stromů, ze které se nabízí hezká vyhlídka na jižní stranu zámku. Dále vede cesta směrem k Vilémovu mostu kolem ojedinelých stromů v louce. Postupně se odkrývá klasicistní budova loveckého pavilonu. Průhled na ní je zprvu zamýšlen jako podhled pod korunami rozvolněné skupiny starých dubů na druhé straně louky. Blíže k Vilémovu mostu se pak pavilon ukáže v celé své kráse, právě tady cesta končí. Dále je možné pokračovat po cykloturistické trase podél Úpy až k bělidlu.

Další trasa je zamýšlena v lesích nad bažantnicí. Jedná se o obnovu staré zapomenuté cesty, která byla údajně určena pouze pro soukromé procházky vrchnosti. Z toho důvodu se jí říká *zakázaná* nebo *Zakázanka*. Tato varianta opět nabízí nově navržené průhledy. Podrobněji se jí věnují následující kapitoly.

V návrhu nelze zapomenout na jeden z nejmodernějších počinů krajinářské architektury přelomu 18. a 19. století. Jedná se o ha-ha příkop. Jeho pozůstatky se v Ratibořicích dodnes nachází. Zdivo příkopu je ale patrné jen na několika málo místech. Zbývá už spíše jen příkop, přes který vedou v místech zkrřížení s cestou kamenné mostky. Ha-ha je v návrhu obnoven zpět v místech od kuchyňské zahrady podél Bathildiny stezky a pod zámkem.

Pod zámkem tvořil předěl mezi zámeckou zahradou a hospodářsky využívanými loukami.

Do celkové situace na obrázku 138 je přiložen i návrh klasicistní kuchyňské zahrady (obr. 137) z bakalářské práce vyvořené pod vedením Jana Hendrycha, Ph.D., ASLA. Jednalo se o prostor v tristním stavu, do kterého byla navracena užitková zahrada v klasicistním uspořádání. Podle návrhu je zahrada z části přístupná veřejnosti. Také ale pracuje s myšlenkou, že by její výpěstky byly nabídnuty firmám zabývajícím se zpracováním bylin a jiného rostlinného materiálu. Vzhledem k lokalitě by se dalo nejspíše hovořit o biokvalitě (Švarcová 2021).

Obr. 137: Bakalářská práce - klasicistní kuchyňská zahrada (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

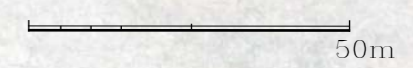
Obr. 138: Návrh (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

5.2.2 Řezopohled A-A'

Obr. 140: Řezopohled A-A' (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz; pamatkovykatalog.cz)

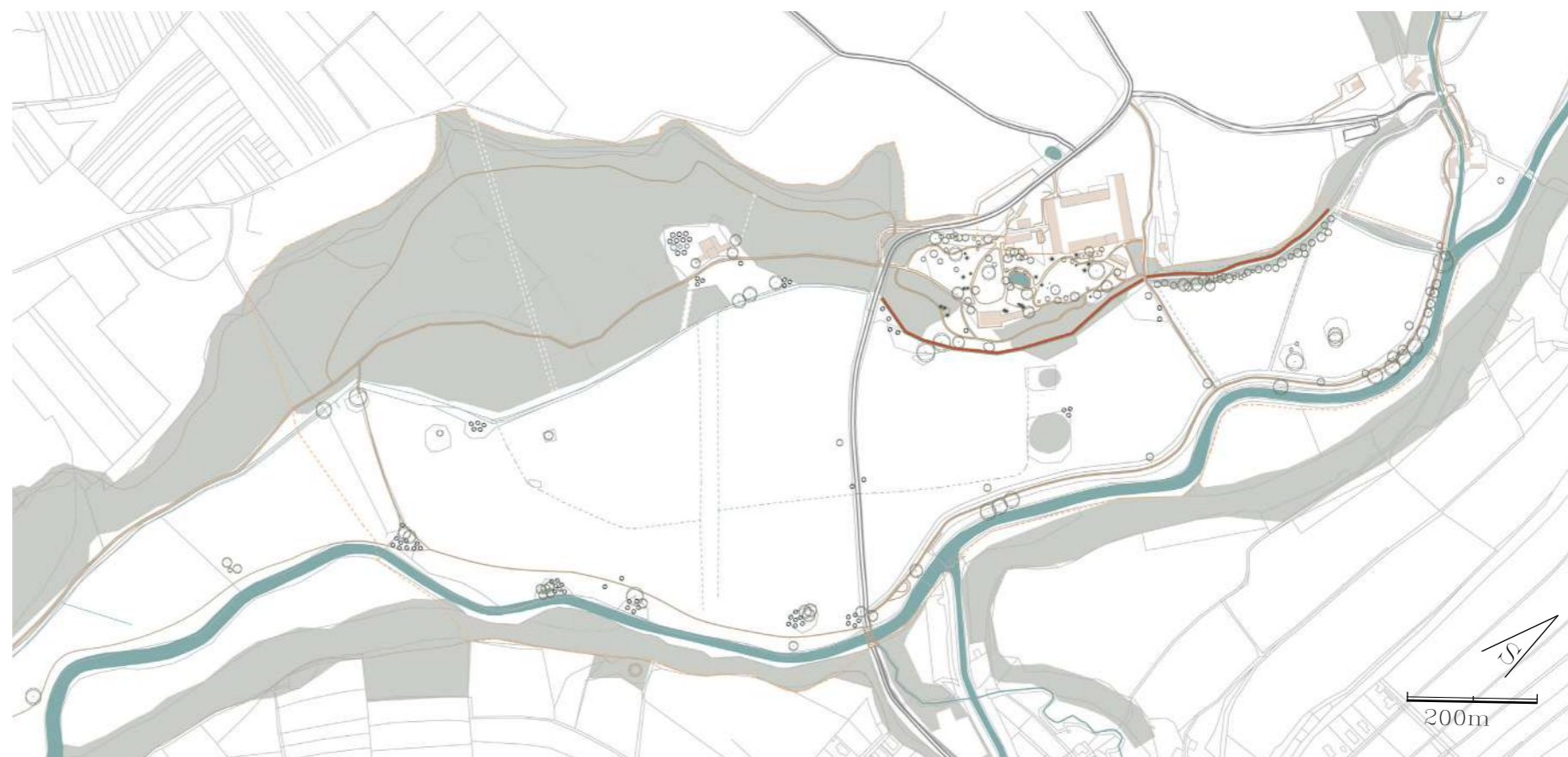

5.2.3 Ha-ha příkop a průhled k zámecké terase

Ha-ha příkop v Ratibořicích byl zbudován zřejmě na podnět zahradníka pocházejícího z Edinburghu Johna Taylora. Tento prvek projektoval krátce po roce 1817 hlavní architekt vrchnostenské stavební kanceláře v České Skalici Karl Borchmann (Komárek 2010). Obnova ha-ha příkopu je navržena v původní délce 479 metrů (obr. 141). Příkop tvoří z jedné strany kamenná opěrná zeď a od ní se zvedá zatravněný terén. Šířka dna příkopu se pohybuje okolo 1 metru a výška zdi je v rozmezí cca 1 až 1,8 metru (dle skutečných podmínek na místě).

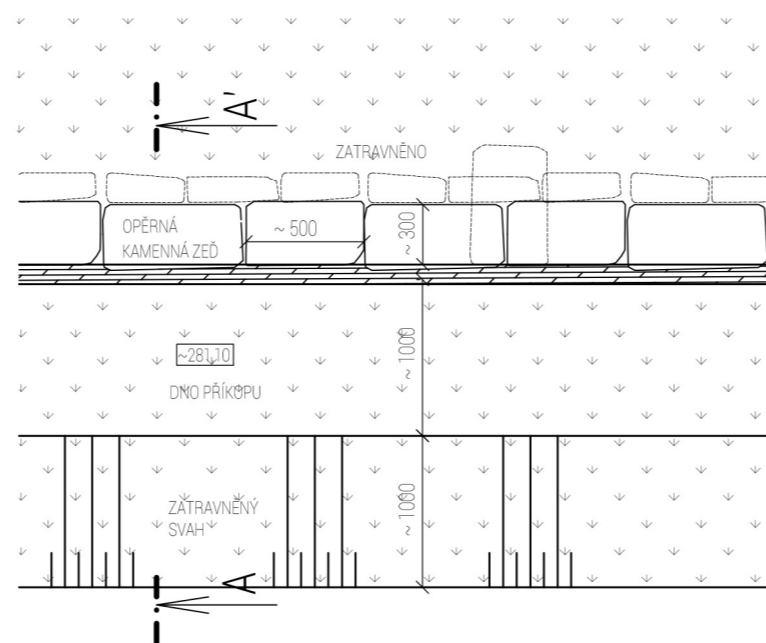
Návrh zohledňuje fakt, že by do budoucna mohla ha-ha příkopem protékat voda. Jedná se však o případ, kdy by byla opravena a zprovozněna technická památka hřbetinový zavlažovací systém. Příkop je nutné v první řadě vyčistit od náletové vegetace, což je zaznačeno do situace *návrh probírky*. Až poté je možné začít se stavbou. Možné řešení ha-ha příkopu je nastíněno na obrázku 142.

Vizuál na obrázku 143 zaznamenává ha-ha v situaci před zámek a také zobrazuje vzniklý průhled na zámeckou terasu. Průhled je navržen dle pokynů v plánu péče o NPP Babiččino údolí a dále zpracovaný v rámci této práce. Navrhovaný zásah by umožnil odkrytí pohledu na zámek z vycházkové trasy v louce před bažantnicí a také pohled ze stráně Podhradnice. Významný je samozřejmě i pohled obráceným směrem ze zámku do luk s komponovanou zelení.

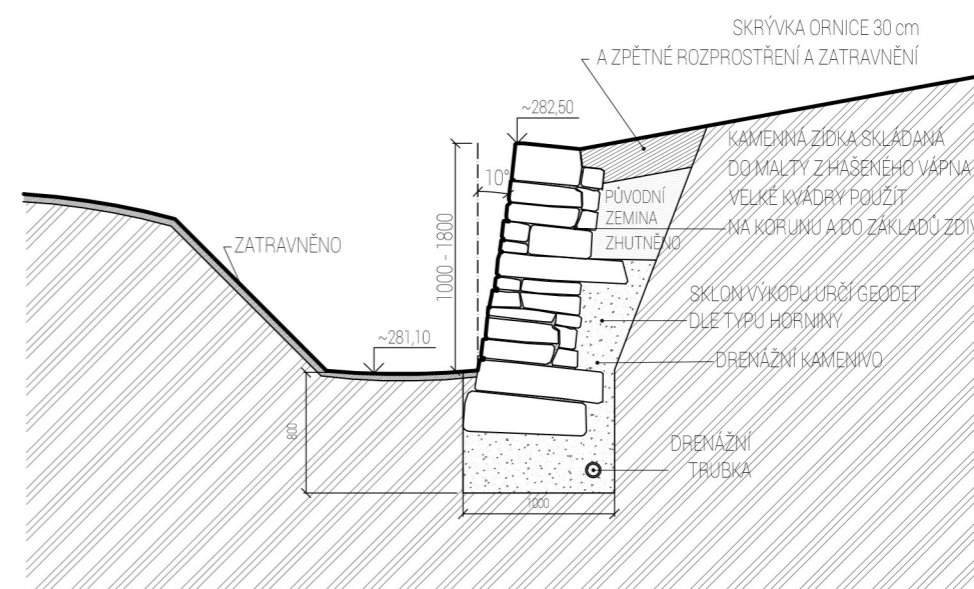

Obr. 141: Schéma vedení ha-ha příkopu (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

HA-HA PŘÍKOP 1:50

PŘÍČNÝ ŘEZ A-A'

Obr. 142: Příklad řešení ha-ha příkopu (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

Obr. 143: Vizualizace ha-ha příkopu a nového průhledu na zámeckou terasu (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

5.2.4 Lávka pro pěší mezi bažantnicí a zámeckou zahradou

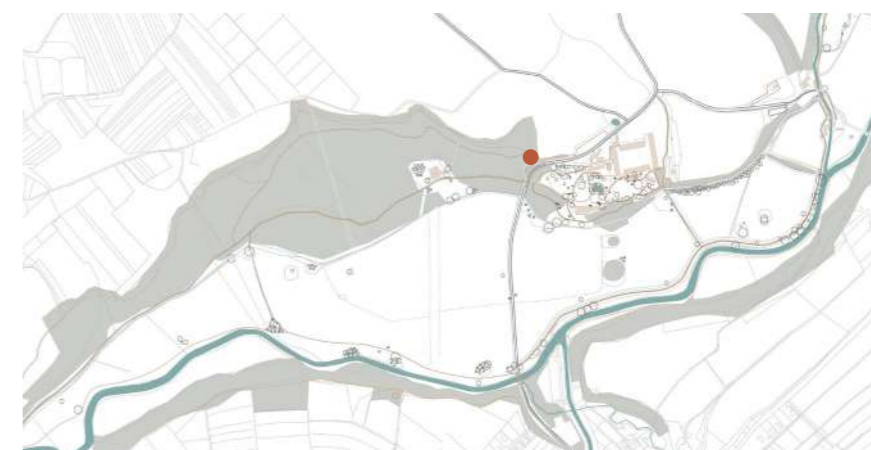
V místě křížení starých zapomenutých cest spojujících zámek Ratibořice se zahradou a bažantnicí je zničena stávající historická lávka pro chodce (obr. 144, 145, 146). Lávka překonává úvoz široký v místě křížení cca 6,5 metru a vysoký cca 4 metry. Lávka byla původně uložena na dvou mohutných kamenných pilířích založených do terénu a zapařovaných do protilehlých svahů úvozové cesty. Zbytky stávající ocelové konstrukce se ještě dochovaly. Zdá se podle zbytků konstrukce a její subtilnosti, že nosná část lávky byla tvořena jakousi příhradovou konstrukcí tvořenou spodním obloukem, stojkami na krajích a vodorovnou částí. Vše bylo vzájemně propojeno na obou stranách ještě ocelovou kružbou. Při osobní prohlídce bylo zjištěno, že zatímco ocelová konstrukce lávky je v dezolátním stavu, tak oba kamenné pilíře nevykazují zásadní statické poruchy a dají se kamenicky opravit.

Horní část stávajících pilířů bude nutno železobetonovou konstrukcí připravit na uložení ocelové mostovky nově navržené lávky a ukotvení její úložné konstrukce. Tato upravená část pilířů bude zpětně obložena původním kamenem tak, aby upravená a stávající část pilíře působily jako jeden celek. Pilíře budou očištěny, spáry zbaveny mechů a rostlin a vyspraveny. V horní části pilířů budou ukotveny ocelové prvky pro uložení mostovky lávky. Vzdálenost mezi pilíři je 6,5 metrů. Vzdálenost mezi protilehlými ocelovými prvky na uložení mostovky činí 7 metrů. Celková délka mostovky je 7,5 metrů.

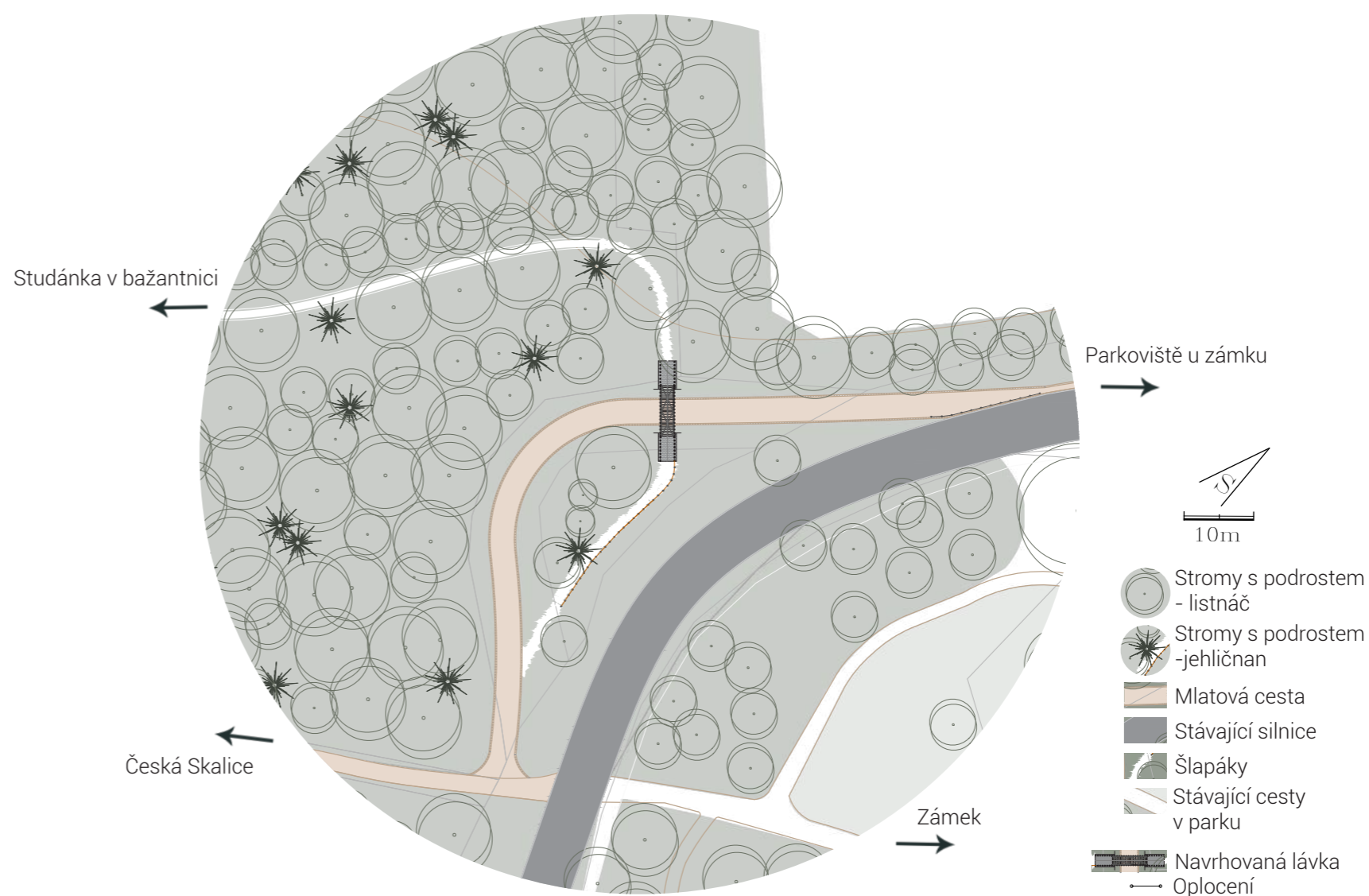
Samotná konstrukce mostu bude z ocelových profilů. Hlavním nosným prvkem mostovky jsou krajní ocelové nosníky vzniklé svařením dvou „U“ nosníků po celé délce a spojených na obou krajích „U“ nosníky stejného profilu. Oba podélné krabicové nosníky jsou navíc podepřeny ocelovými oblouky, které jsou ukotveny na stěnách obou pilířů. Plní nejen statickou, ale i estetickou funkci, kdy je zachován obloukový prvek, vyskytující se v původní konstrukci mostu. Mostovka je tvořena ještě podélným nosníkem a příčnými nosníky (I profil). Mezi nimi je také zavětrování proti vodorovným silám.

Mostovka je na jednom pilíři pevně ukotvena, ale na druhém je uložena kvůli tepelné roztažnosti kluzně. Svařované části lávky, hlavní nosníky lávky v čtne zábradlí, budou spojeny v dílně. Ostatní prvky s připravenými úchyty budou sešroubovány až na staveništi. Jednotlivé díly budou opatřeny základním nátěrem. Po sestavení lávky bude natřena 2x vrchním emailem barvy slonové kosti.

Konstrukce bude dopravena na stavenišť po úvozové cestě, která to umožňuje. Odtud bude také jeřábem osazena na pilíře. Do pilířů budou osazeny také ocelové sloupky plotu navazujícího na zábradlí lávky.

Obr. 144: Schéma umístění pěší lávky (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

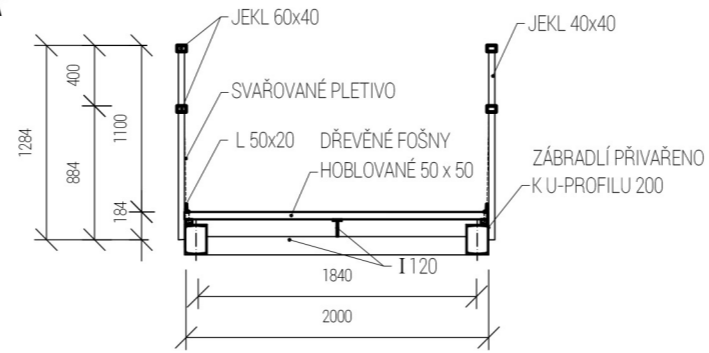

Obr. 145: Situace návrh křížení cest (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

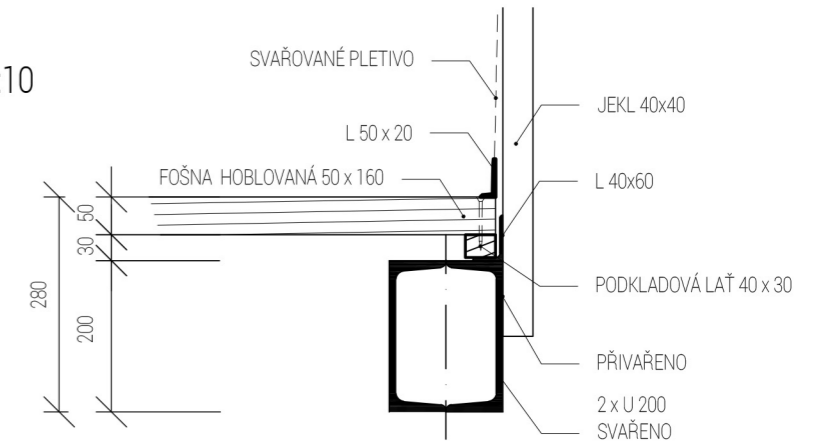

LÁVKA PRO CHODCE 1:50

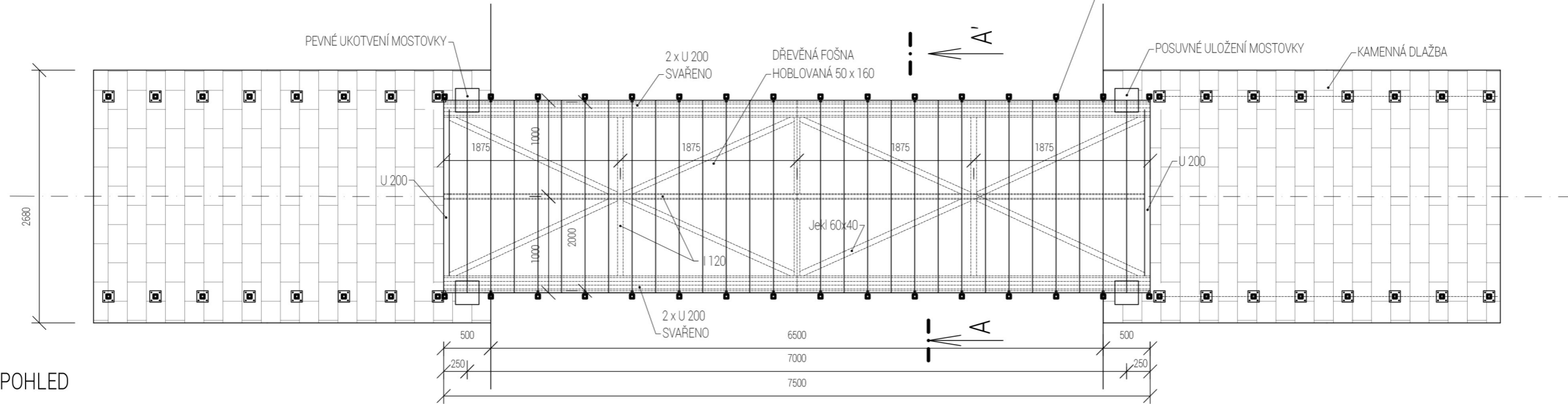
PŘÍČNÝ ŘEZ A-A'

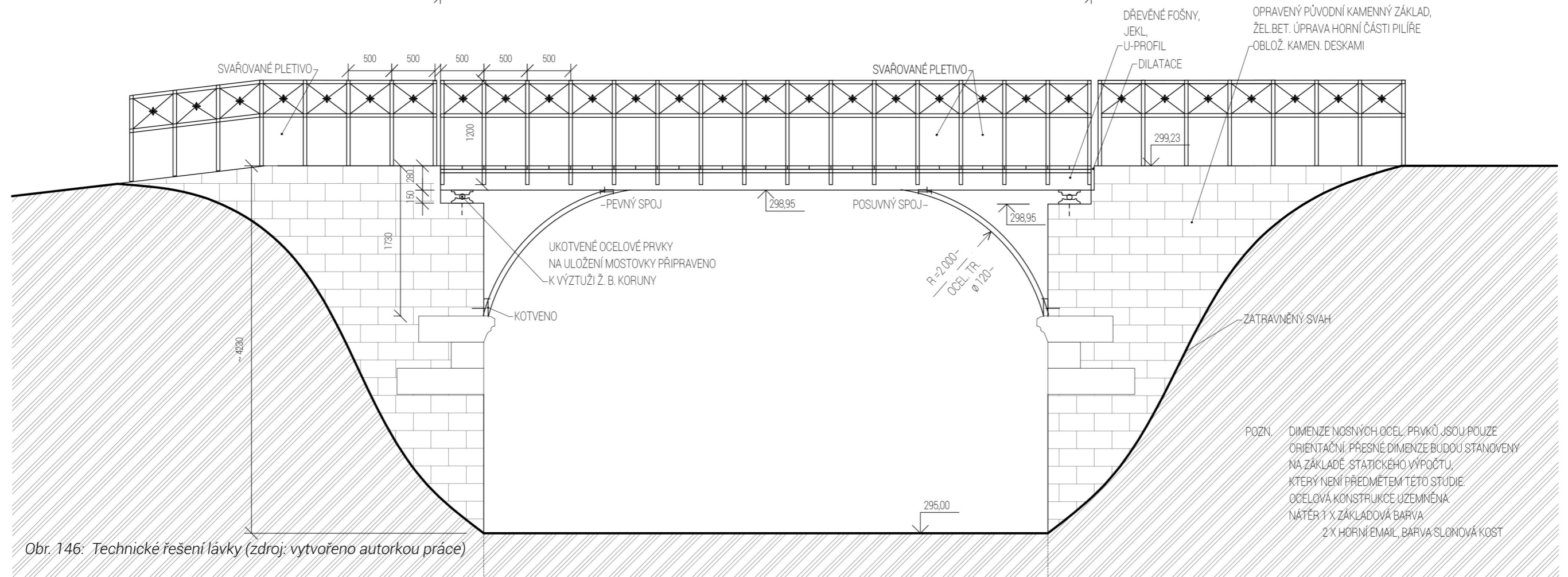
DETAIL 1:10

PŮDORYS

POHLED

POZN. DIMENZE NOSNÝCH OCEL. PRVKŮ JSOU POUZE ORIENTAČNÍ. PŘESNÉ DIMENZE BUDOU STANOVĚNY NA ZÁKLADĚ STATICKÉHO VÝPOČTU, KTERÝ NENÍ PŘEDMĚTEM TĚTO STUDIE. OCELOVÁ KONSTRUKCE UJEMNĚNA. NÁTĚR 1 X ZÁKLADOVÁ BARVA 2 X HORNÍ EMAIL, BARVA SLONOVÁ KOST

Obr. 146: Technické řešení lávky (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

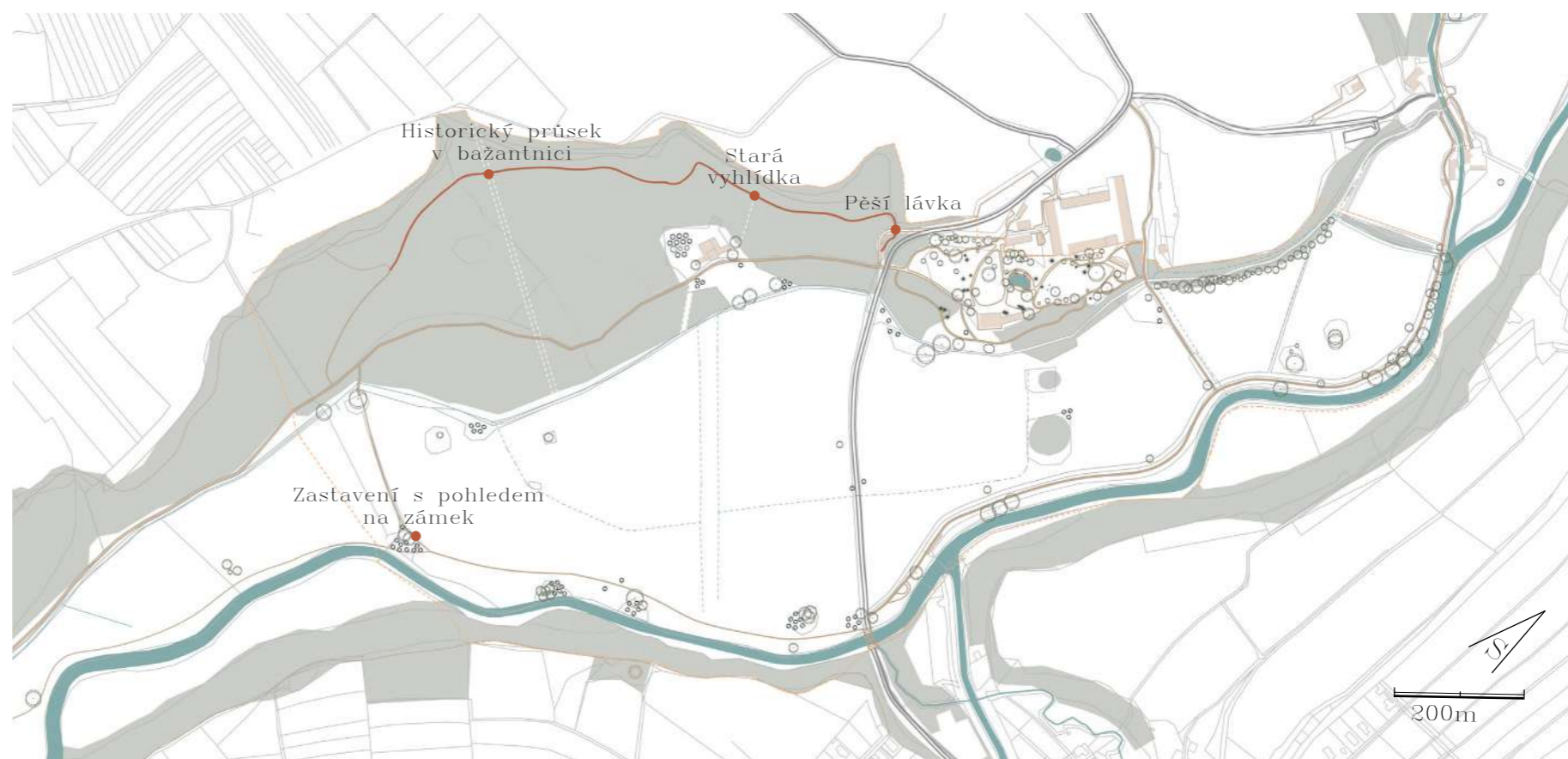
5.2.5 Cesta zvaná Zakázanka

Následující řádky vychází z vypravování pamětníků a místních pověstí. Ti totiž znali Ratibořice v dobách, kdy o tom, kdo a kam smí vstoupit, rozhodovala vrchnost - v tomto případě tedy majitelé dřívějšího Náchodského panství.

Když byla zmiňována spojitost mezi zámeckým parkem a bažantnicí pěší lávkou (obr. 148), je nutné také detailněji rozebrat kudy a kam spojení vedlo. Původní trasa, která je vidět na mapách získaných z SOA v Zámrsku vedla z jihozápadní části zámeckého parku přes železnou lávku do svahu v bažantnici. Pamětníci hovoří o cestě lidově nazývané *Zakázanka*, která byla údajně tak krásná, že vrchnost na její začátek umístila ceduli s nápisem *verboten* tedy zákaz a nechala si její líbeznot pouze pro sebe. Tento nápis se údajně nacházel u studánky v bažantnici. Do města Česká Skalice je to odtud ještě necelý kilometr. Nicméně projít zakázanou stezkou bylo lákavé, a tak jí občas použil i někdo z obyvatel České Skalice. V 50. letech minulého století byla cesta zrušena v důsledku změny příjezdové komunikace, která přetnula menší část zámeckého parku a definitivně přerušila propojení zámku a bažantnice skrze lávku. Svou funkci tedy ztratila i tzv. *Zakázanka*, jelikož chybělo napojení ze zámecké zahrady.

Po pečlivém zvážení a prozkoumání terénu je cesta navržena v původním záměru (obr. 147). Ukazuje totiž Ratibořice z jiné perspektivy, než jsou běžně známé. Zároveň také zatraktivní jedinou současnou cykloturistickou trasu spojující Českou Skalici a Ratibořice – Jedná se o červenou turistickou trasu, která má pojmenování cesta Boženy Němcové a Svatojakubská cesta – Východočeská. Vedou tudy ještě naučné stezky - Babiččino údolí a Po stopách erbu zlatého třmene. Tato turistická trasa je velmi frekventovaná.

Navržená cesta (obr. 147 a 149) ve svahu je pojmenovaná podle svého původního lidového znění *Zakázanka*. Nicméně by bylo potřeba přistoupit k jinému řešení začátku trasy přes nově navrženou lávku. Řešení je v detailu vyobrazeno na situaci v obr. 144 na straně 80. *Zakázanka* tedy nově začíná při přechodu ze zámecké zahrady do bažantnice, kde odbočuje na starou úvozovou cestu.

Obr. 147: Schéma trasování Zakázanky
(zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

Po vystoupení k pěší lávce se nabízí průhled na zámek a přes přilehlou louku na Vilémův most. Dále cesta pokračuje ve svahu nad loveckým pavilonem, kde je v místech staré vyhlídky navržen další průhled. Tentokrát směrem na stráň Podhradnice. Pod ní jsou obnoveny skupiny lip, které v budoucích letech podpoří stávající výsadby (obr. 150). Třetí zastavení v *Zakázance* je barokní průsek v lese. Ten je viditelný již na prvním vojenském mapování a znám nejméně do roku 1844 ze starých lesních map. Nabízí opět pohled na Podhradnici a skupiny stromů. Trasa končí jako kdysi u studánky v bažantnici. Celková délka trasy je 905 metrů.

Obr. 148: Vizualizace pěší lávky s průhledem k zámku a do luk (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

Zakázanka (obr. 149)
Soliterní výsadby v loukách (obr. 150)

Obr. 149: Vizualizace Zakázanky (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

Obr. 150: Vizualizace výsadeb v cílovém stavu (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

5.2.6 Řešení cest a prvků v parku

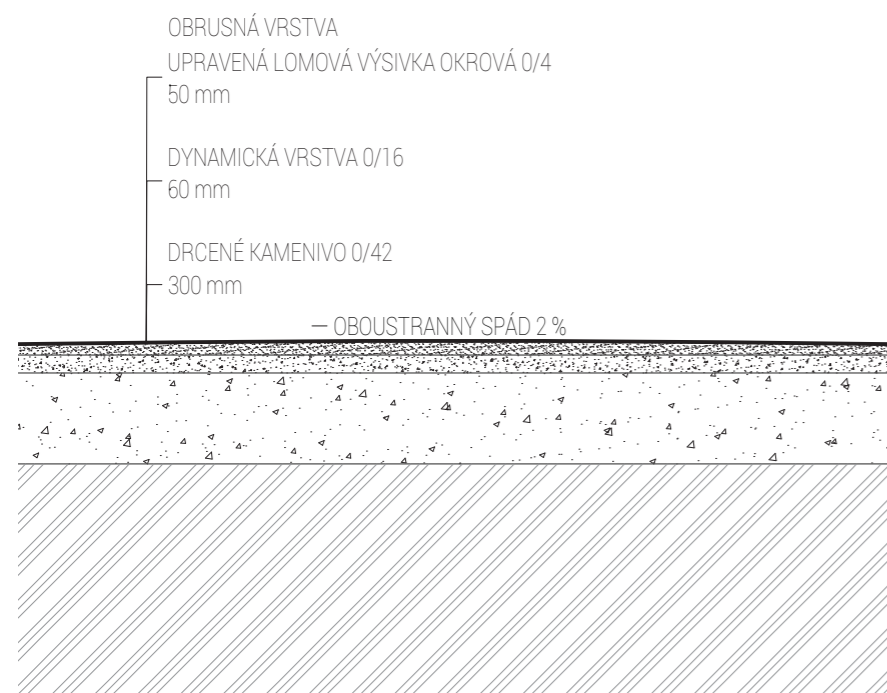
Cesty na obrázku 151, jsou navrženy ze tří druhů materiálů dle jejich účelu – mlat/perk (obr. 153), štěrk a šlapáky (obr. 154). Stezky určené pro pěší, s pohybem cyklistů jsou z mlatových povrchů v šíři 3 metry. Obrusnou vrstvu by měla tvořit lomová výsivka 0/4 (perk), aby odolávala pohybu cyklistů viz obrázek 152. Tloušťka souvrství je volena tak, aby v odůvodněných případech měl možnost projet i automobil. Štěrkové cesty jsou určené pro lesní pěšiny. Šlapákové cesty jsou navrženy u cest s větším sklonem. Dále se pak vyskytují v místě vyhlídky na zámek a staré vyhlídky v bažantnici, kde je jejich úkolem prostor zpobytnit.

Pro navrhovaná pobytová místa (obr. 156 a 157) jsou použity lavičky z imitace kamene s dřevěným sedadlem (159). Doporučuje se však do budoucna vyměnit všechny lavičky v parku. Další objekt umísťovaný do parku je kovový prvek (obr.158) odrážející světlo umístěný do prostoru zřícenin Koldovky - Tvrze Velkoskalické. Prvek by zde odrážel světlo a upozorňoval na dnes již neexistující hradby, jelikož je do tohoto místa velmi dobře vidět z navrhovaných průhledů.

Obr. 151: Schéma obnovy cest (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

- Mlatové povrchy
- - - Štěrkové cesty
- . . . Šlapáky

Obr. 152: Souvrství mlatových cest (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

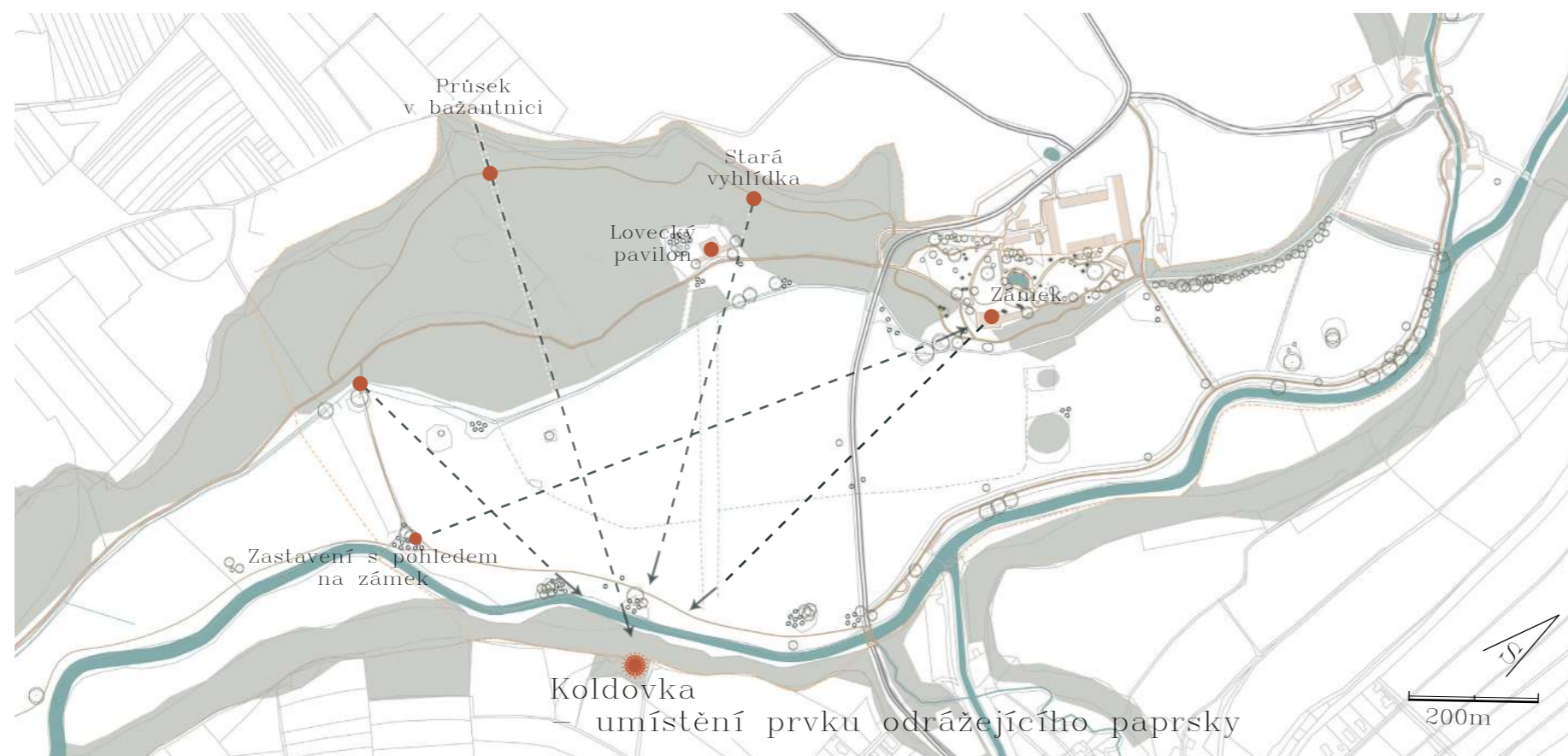

Obr. 153: Povrch cykloturistické cesty (zdroj: archiv autorky)

Obr. 154: Povrchy ze šlapáků (zdroj: hautegoulaine.fr)

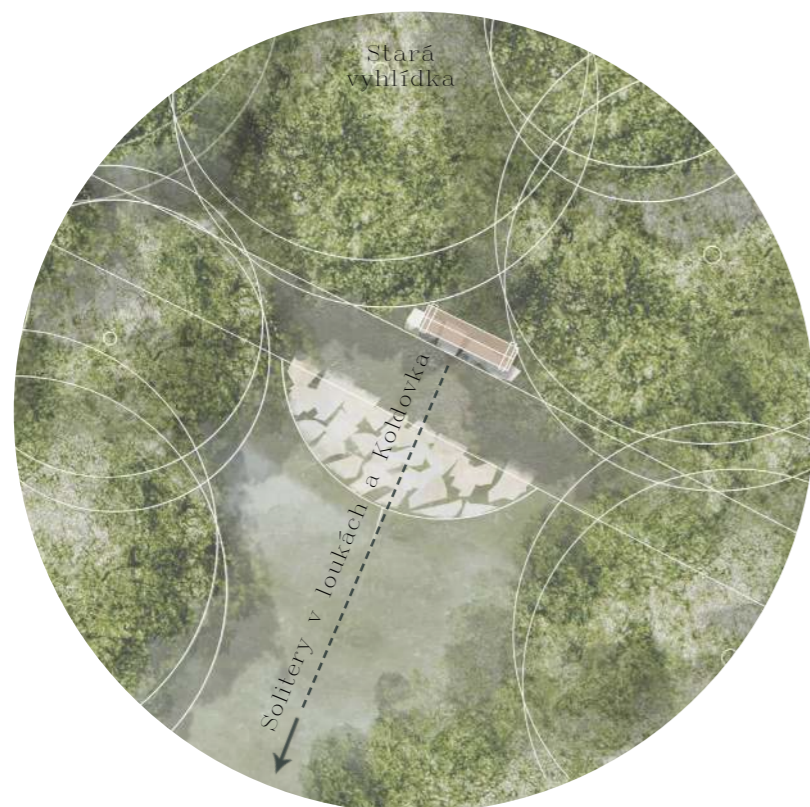

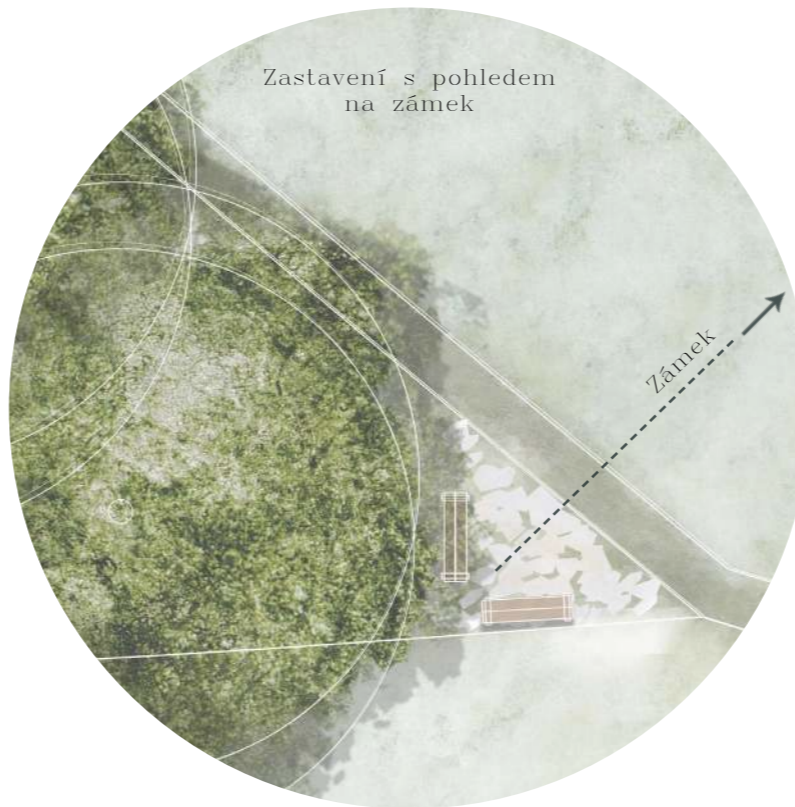
Obr.155: Schéma řešení vyhlídek (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

Obr. 158: Prvek odrážející paprsky (zdroj: eghn.org)

Obr. 156: Schéma - stará vyhlídka v bažantnici (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

Obr. 157: Schéma - zastavení s pohledem na zámek (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

Obr. 159: Lavičky - imitace kamene a dřeva (zdroj: archiv autorky)

5.3 Sortiment výsadeb a osazovací plány dřevin

Sortiment vysazovaných stromů a keřů v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka (obr. 161, 164)

Pro solitérní výsadby byly zvoleny převážně lípy, aby doplnily současné lipové skupiny. Pak také duby a jasany. Dále pak úzkokorunný dub *Quercus robur* 'Fastigiata' (obr. 160). Dub svým habitem připomíná cypřiš. Místo před zámkem zaujímá *Aesculus parviflora* - keřová forma kaštanu (obr. 163). Ke konci července je pokryt dlouhými vzpřímenými laty.

Z ovocných dřevin na vytvoření sadu u loveckého pavilonu (obr. 165-168) jsou zvoleny odrůdy jabloní typické pro východní Čechy a nebo nalezené v okolí - například odrůda Vilémovo z Velké Bukoviny (Haupt 2011).

Tabulka 6: Sortiment vysazovaných stromů a keřů
v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka (zdroj: vytvořeno autorkou)

Zkratka	Název latinsky	Název česky	Počet kusů
aespar	<i>Aesculus parviflora</i>	jírovec malokvětý K12	1
querobf	<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata' vel., 14-16	dub letní 'Fastigiata'	6
tilcor	<i>Tilia cordata</i> vel. 14-16	lípa srdčitá	5

Tabulka 7: Přesazované stromy
v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka (zdroj: vytvořeno autorkou)

Zkratka	Název latinsky	Název česky
153	<i>Acer platanooides</i>	javor mléč
154	<i>Acer platanooides</i>	javor mléč
160	<i>Quercus robur</i>	dub letní
161	<i>Quercus robur</i>	dub letní
174	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá
184	<i>Tilia cordata</i>	lípa srdčitá

Obr. 161: Schéma umístění úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

Obr. 160: *Quercus robur* 'Fastigiata' (zdroj: cutout-trees.com)

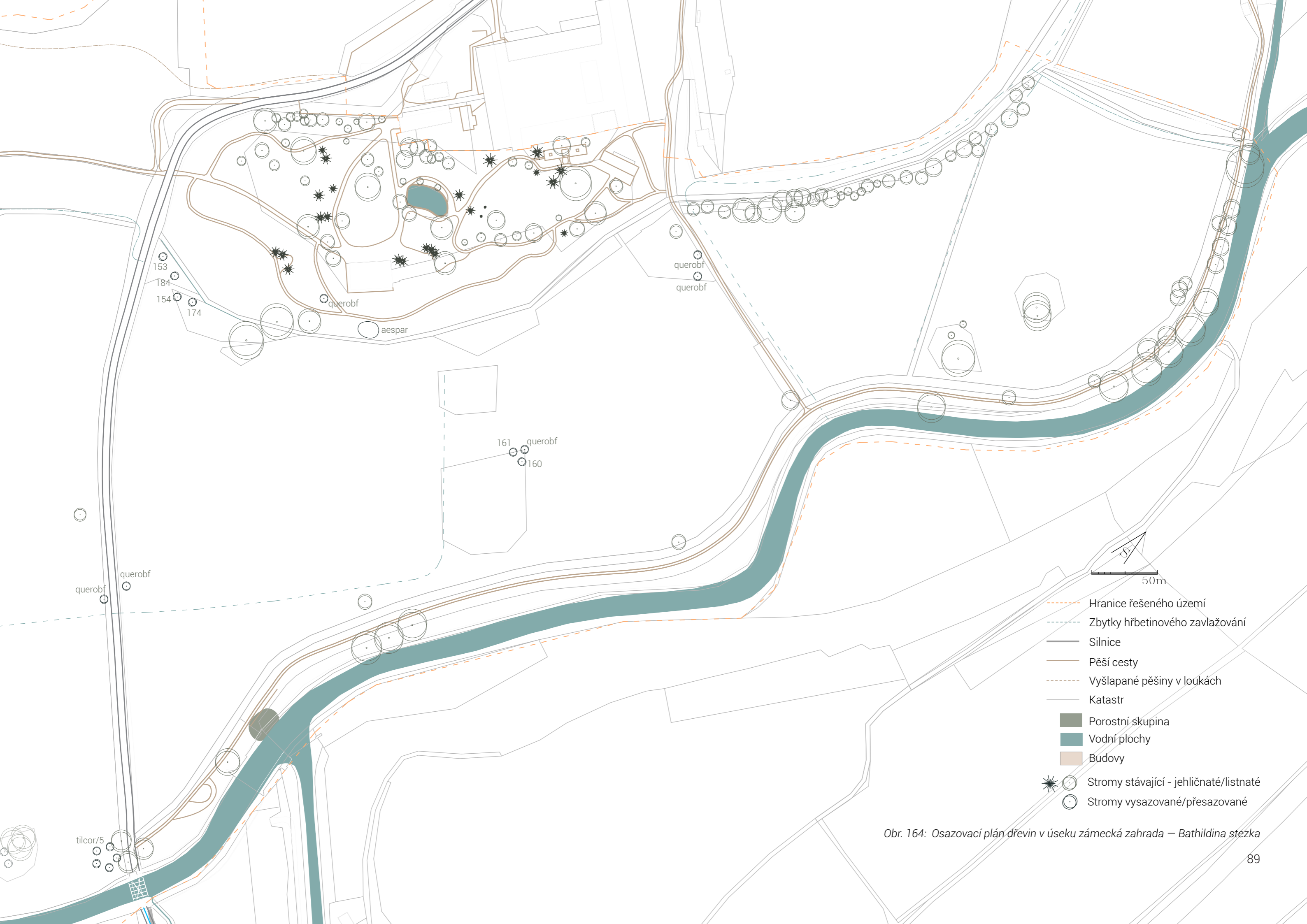

Obr. 162: *Tilia cordata* (zdroj: cutout-trees.com)

Obr. 163: *Aesculus parviflora* (zdroj: cutout-trees.com)

Obr. 164: Osazovací plán dřevin v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka

**Sortiment vysazovaných stromů a keřů
v úseku bažantnice – lovecký pavilon (obr. 169, 170)**

Tabulka 8: Sortiment vysazovaných stromů a keřů
v úseku bažantnice – lovecký pavilon (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

Zkratka	Název latinsky	Název česky	Počet kusů
querobf	<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata' vel. 14-16	dub letní 'Fastigiata'	3
querob	<i>Quercus robur</i> vel. 14-16	dub letní	2
fraexc	<i>Fraxinus excelsior</i> vel. 14-16	jasan ztepilý	7
tilcor	<i>Tilia cordata</i> vel. 14-16	lípa srdčitá	17

Tabulka 9: Sortiment vysazovaných ovocných stromů
v úseku bažantnice – lovecký pavilon (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

Zkratka	Název latinsky	Název česky	Počet kusů
maldomcm	<i>Malus domestica</i> 'Chrudimské malinové' VK	jabloň 'Chrudimské malinové'	2
maldompč	<i>Malus domestica</i> 'Panenské české' VK	jabloň 'Panenské české'	2
maldompl	<i>Malus domestica</i> 'Průsvitné letní' VK	jabloň 'Průsvitné letní'	1
maldomsv	<i>Malus domestica</i> 'Smiřické vzácné' VK	jabloň 'Smiřické vzácné'	2
maldomv	<i>Malus domestica</i> 'Vilémovo' VK	jabloň 'Vilémovo'	2

Obr. 165: Panenské české
(zdroj: Vaněk 1945)

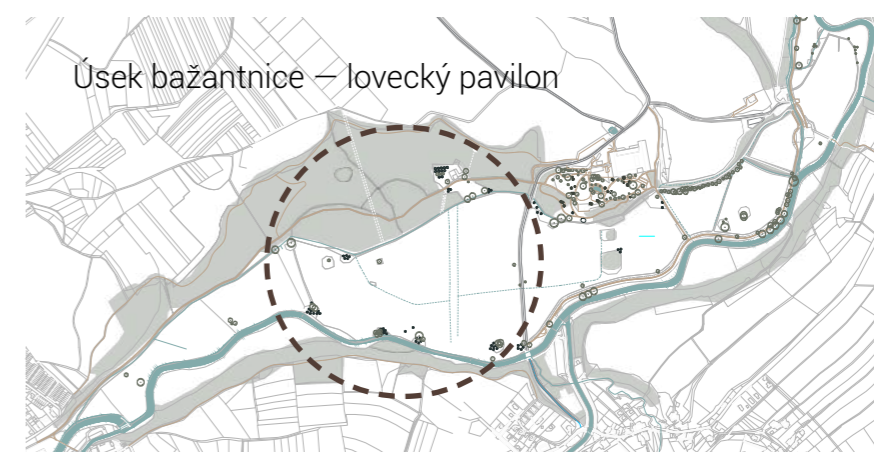
Obr. 167: Průsvitné letní
(zdroj: Vaněk 1945)

Obr. 166: Smiřické vzácné
(zdroj: Vaněk 1945)

Obr. 168: Vilémovo
(zdroj: Vaněk 1945)

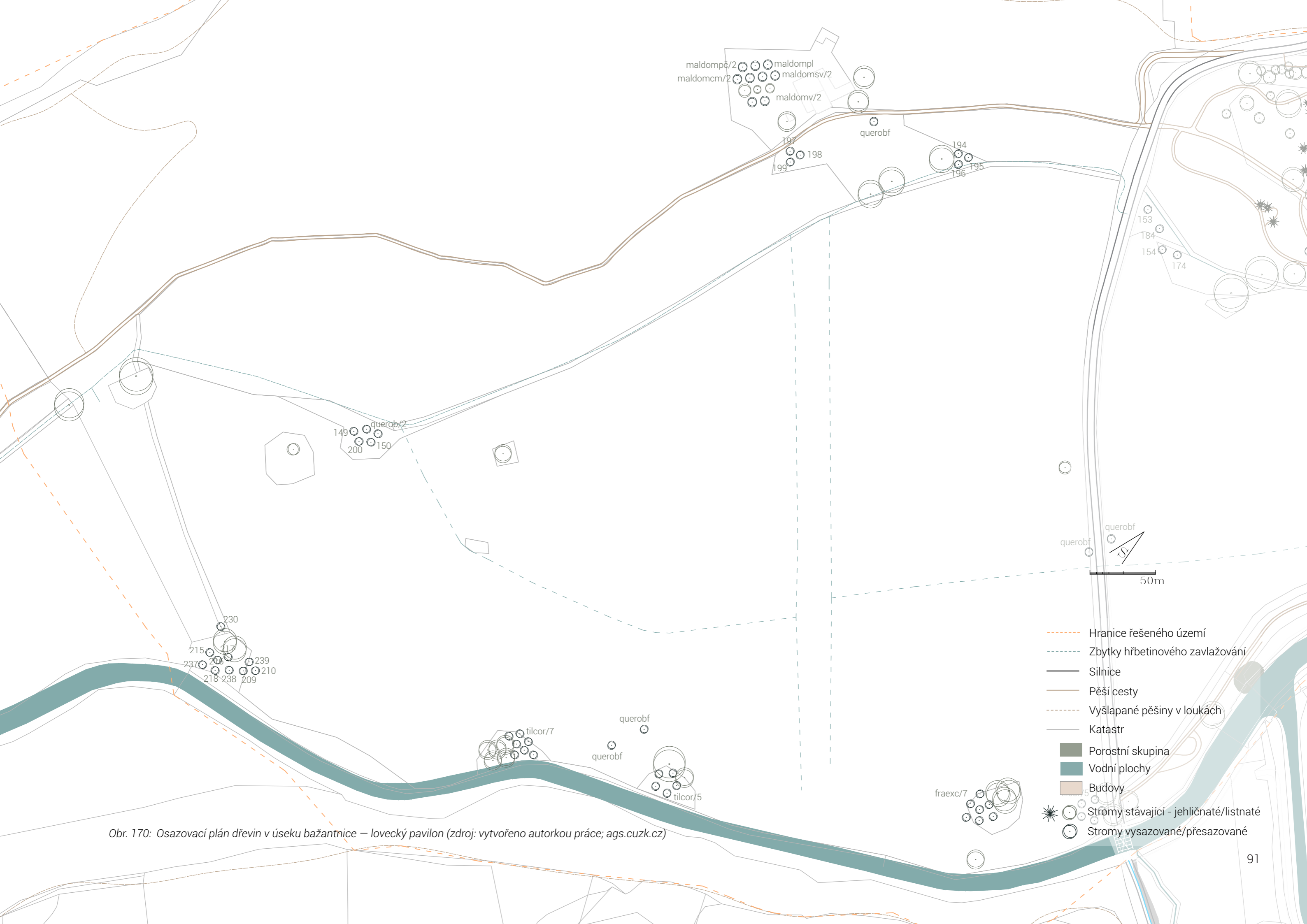

Obr. 169: Schéma umístění úseku bažantnice – lovecký pavilon
(zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

Tabulka 10: Přesazovaé stromy
v úseku bažantnice – lovecký pavilon (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

Číslo	Název latinsky	Název česky
149	<i>Quercus robur</i>	dub letní
150	<i>Quercus robur</i>	dub letní
194	<i>Quercus robur</i>	dub letní
195	<i>Quercus robur</i>	dub letní
196	<i>Quercus robur</i>	dub letní
197	<i>Quercus robur</i>	dub letní
198	<i>Quercus robur</i>	dub letní
199	<i>Quercus robur</i>	dub letní
200	<i>Quercus robur</i>	dub letní
209	<i>Acer campestre</i>	javor babyka
210	<i>Acer campestre</i>	javor babyka
215	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen
216	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen
217	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen
218	<i>Acer pseudoplatanus</i>	javor klen
230	<i>Quercus robur</i>	dub letní
237	<i>Carpinus betulus</i>	habr obecný
238	<i>Carpinus betulus</i>	habr obecný
239	<i>Carpinus betulus</i>	habr obecný

Obr. 170: Osazovací plán dřevin v úseku bažantnice – lovecký pavilon (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

- - - - - Hranice řešeného území
- - - - - Zbytky hřbetinového zavlažování
- Silnice
- Pěší cesty
- - - - - Vyšlapané pěšiny v loukách
- Katastr
- Porostní skupina
- Vodní plochy
- Budovy
- ⊙ Stromy stávající - jehličnaté/listnaté
- ⊙ Stromy vysazované/přesazované

5.3.1 Cílový stav soliterních výsadeb

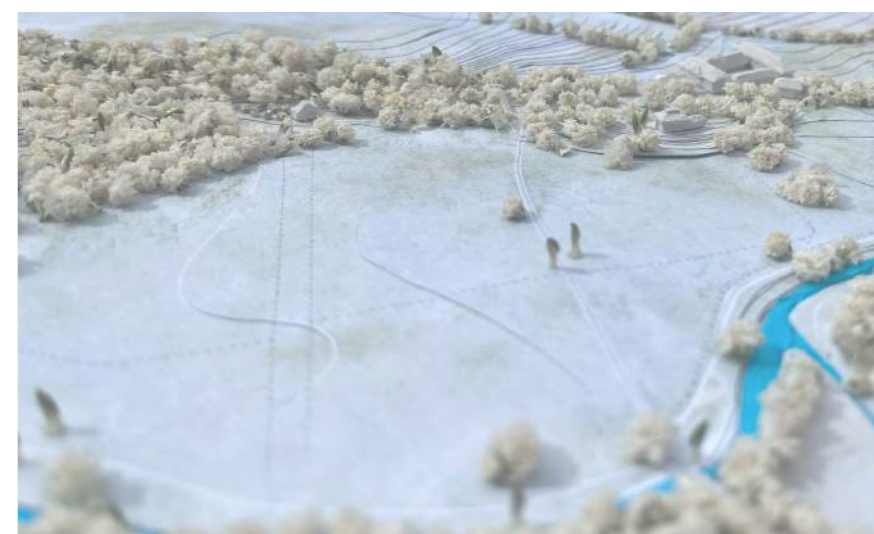
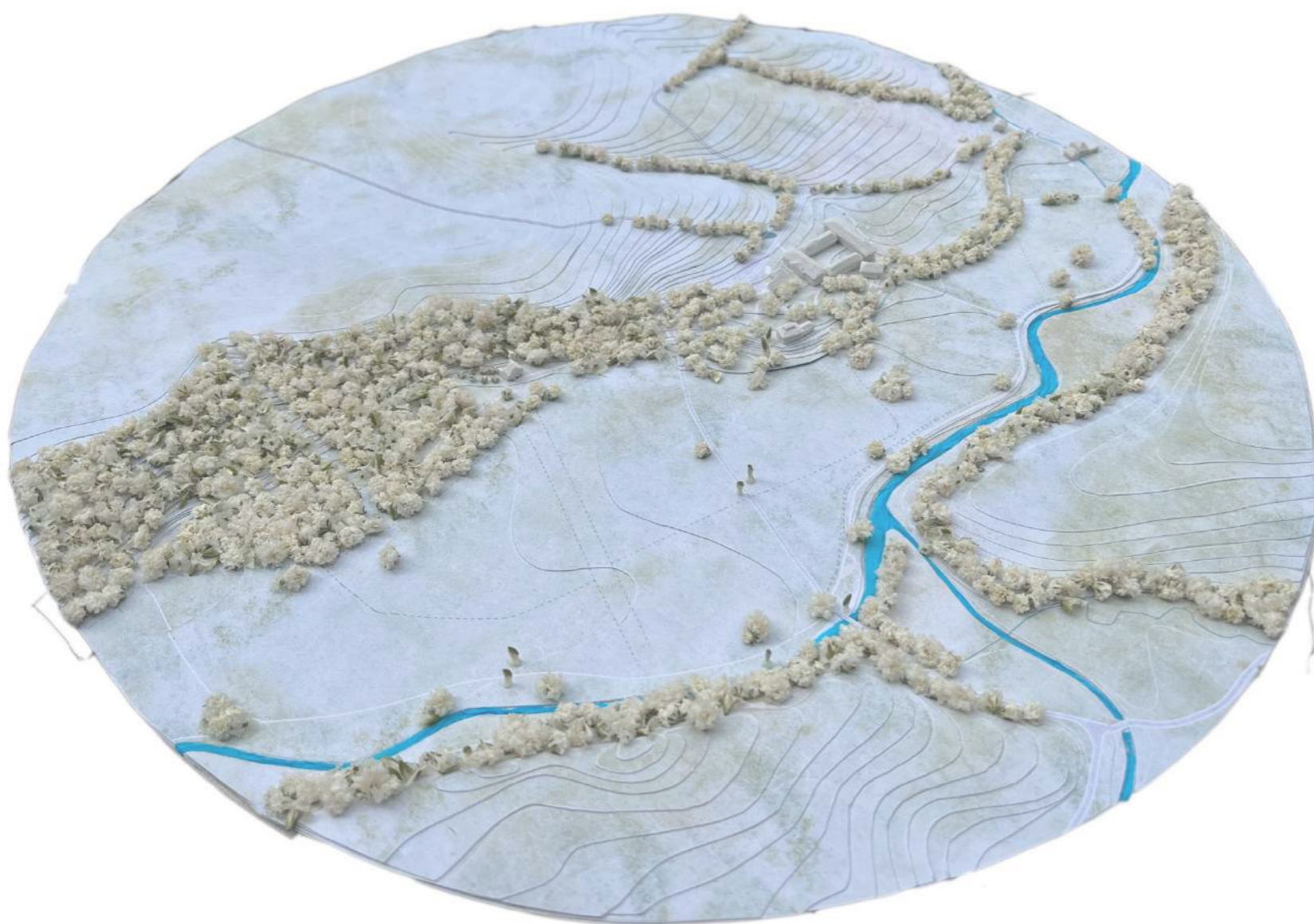
Na následujícím obrázku číslo 171 je graficky znázorněn cílový stav vysazovaných dřevin za cca 50 let. Krajinářský park je však dlouhodobá záležitost zdaleka přesahující uvedený věk. Stávající staré dřeviny jsou zakresleny přerušovaně, jelikož není jisté, jak dlouho budou setrvávat na stanovišti. Po jejich úhynu a zetlení pařezu by bylo vhodné dosadit nové stromy do jejich původního místa. Způsob výsadby je vidět na obrázku 172 pořízeném v Bad Muskau. Důvodem je, aby se do budoucna nevytratila původní kompozice.

Obr. 171: Cílový stav nových soliterních dřevin v loukách (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz)

5.4 Model

Obr. 173: Model (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

5.5 Ekonomické zhodnocení

Tabulka 11: Oceněný výkaz výměr (zdroj: vytvořeno autorkou práce)

Příprava stanoviště				
Název položky	Měrná jednotka m. j.	Počet m. j.	Cena za m. j.	Cena celkem
Odstranění stávajících asfaltových zpevněných ploch (část cykloturistické cesty) *	m ²	3076	1020	3 137 520,00 Kč
Odstranění nevhodných dřevin v porostech a sečení náletových dřevin *	-	-	-	1 900 000,00 Kč
Odstranění nevhodných dřevin kácením *	ks	42	5075	213 150,00 Kč
Vyčištění a příprava nové stezky v bažantnici (Zakázanka) *	-	-	-	70 000,00 Kč
* Cena včetně vytyčení, dopravy a materiálu.				
				5 320 670,00 Kč

Stavební prvky a založení cest				
Název položky	Měrná jednotka m. j.	Počet m. j.	Cena za m. j.	Cena celkem
Založení mlatových cest (perk 0/4) *	m ²	3555	1750	6 221 250,00 Kč
Založení štěrkových pěšin *	m ²	1905	1000	1 905 000,00 Kč
Založení šlapákových cest *	m ²	331	1300	430 300,00 Kč
Realizace ha-ha příkopu v délce 479 m *	-	-	-	2 850 000,00 Kč
Realizace pěší lávky v bažantnici *	-	-	-	1 100 000,00 Kč
Tvorba železného zábradlí *	m	1200	37	44 400,00 Kč
Lavička (imitace kamene) *	ks	15000	3	45 000,00 Kč
Kovový prvek odrážející paprsky s podstavcem *	ks	35000	1	35 000,00 Kč
* Cena včetně vytyčení, kotvení, dopravy a materiálu.				
				12 530 950,00 Kč

Vegetační úpravy				
Název položky	Měrná jednotka m. j.	Počet m. j.	Cena za m. j.	Cena celkem
Výsadba listnatého stromu, ok 14-16 cm s balem nebo pyramidy *	ks	40	7900	316 000,00 Kč
Výsadba ovocného rozvětveného vysokokmenu, výška kmene 170 cm a více *	ks	9	2160	19 440,00 Kč
Výsadba listnatého keře - kontejnerovaný, vel. více než 100 cm *	ks	1	660	660,00 Kč
Přesazení vybraných dřevin **	ks	23	7500	172 500,00 Kč
Roční následná péče o jednotlivé solitérní keře v rámci udržitelnosti ***	ks	1	125	125,00 Kč
Roční následná péče o jednotlivé stromy v rámci udržitelnosti po dobu 5 let ***	ks	73	3300	240 900,00 Kč
* Cena včetně nezbytných činností a materiálů, jako jsou vytyčení výsadeb, (příprava půdy), vykopání jamky, přesun hmot pro účely výsadby, výměna půdy, výsadba, sazenice, mulčování výsadby, povýsadbový řez, kotvení, ochrana kmene, zálivka, hnojení, materiál pro výsadbu (substrát, kotvení, ochrana kmene stromu, ochrana proti okusu v případě volné krajiny, drenáž, mulč, hnojivo, půdní kondicionér), likvidace zeminy zbylé po výměně.				
** Cena včetně zhotovení obalu kmene a spodních částí větví stromu z juty, vyzvednutí ze zeminy, hnojení a zalití.				
***Cena včetně zálivky včetně dopravy vody (běžně 8-12 x ročně), kontroly, doplnění nebo odstranění kotvicích a ochranných prvků, hnojení, kypření výsadbové mísy, výchovného řezu, vyžínání porostu, odplevelování, ochranu proti chorobám a škůdcům.				
				749 625,00 Kč

Celková cena	
Příprava stanoviště	5 126 170,00 Kč
Stavební prvky a založení cest	12 530 950,00 Kč
Vegetační úpravy	749 625,00 Kč
	18 601 245,00 Kč

6 DISKUZE

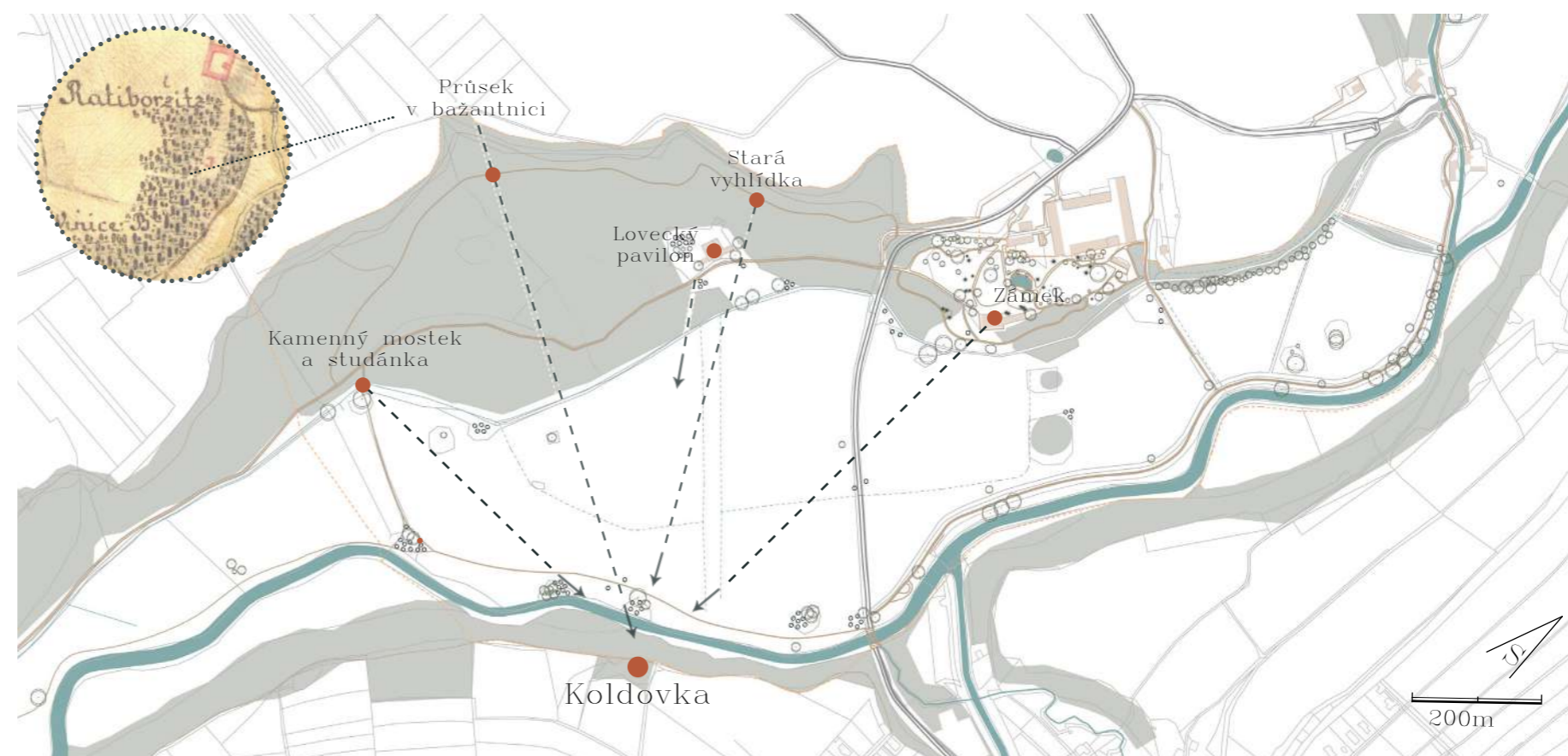
Obec Ratibořice u České Skalice a její blízké okolí se mohou na první pohled jevit jako místo velmi nenápadné. V minulosti se však staly dějištěm významných událostí spjatých s řadou klíčových osobností v kruzích politiky, národního obrození, literární historie a konečně i zahradního umění.

Zmíněno bylo setkání tří císařů, které lze shrnout ve slovech Klemense V. N. L. knížete Metternicha z roku 1813: „... Říká se, moje drahá Vilemíno, že Ratibořice se zapíše do stránek historie. Toto místo se stává diplomatickým centrem Evropy v době, kdy se nebohá Evropa stala shromaždištěm všech těžkostí světa ...“ (NPU 2024)

Ratibořice na počátku 19. století prošly významnou úpravou do podoby krajinářského parku. Tato jejich proměna byla mnohdy upozadována na úkor literární historie. Ratibořice jsou příkladem stylu zahradního umění, které do Evropy přicházelo z Anglie (Konečný 2010). Podle Hendrycha (2007) se do Čech tyto vlivy dostávaly přes sousední Německo – konkrétně Wörlitz a Bad Muskau. Konečný (2010) zmiňuje také spojení Ratibořic s Lednicko-Valtickým areálem i s projekční činností Josefa Kornhäusela přes adjunkta lichtenštejnské stavební kanceláře. Zmíněn je také Jan Filip Joendl působící zhruba ve stejné době i na Kačíně. Krajinářský park v Ratibořicích se formoval jako soudobá díla jemu podobná v Čechách – Veltrusy, Kačina a Lednicko-Valtický areál. Tyto příklady jsou povětšinou také upravené nivní krajiny do stylu krajinářského parku na přelomu 18. a 19. století (Hendrych 2005).

V analytické části práce byla historie Ratibořic rozebrána v mírně odlišném světle, než jak je běžně známá. Na základě průzkumu archiválií a leteckého snímkování z první poloviny 20. století, byly stanoveny některé krajinné struktury,

cesty a drobná architektura související s kompozicí zdejšího krajinářského parku. Pro návrh byla tedy vybrána část Babiččina údolí, o které by se na základě poznatků shrnutých v literárním přehledu a analýze území dalo říci, že zcela nevyužívá svůj potenciál, ačkoliv jí protíná hlavní turistická trasa. Zámeckou zahradu a bažantnici totiž nelze vnímat odděleně, jelikož park v blízkosti zámku volně přecházel do zdejších lesů a luk. Lesy v blízkém okolí zámku, především pak bažantnice, byly podle Müllera (1991) téměř parkově upravovány. Toho si lze všimnout i při průzkumu místa, jelikož současný vcelku neprostupný les je zde tvořený z větší části mladším náletovým porostem a pak zbytky velmi starých dřevin ve větším sponu. Návrh tedy kromě obnovy skupin starých solitér v loukách přichází s myšlenkou, jak zatraktivnit právě bažantnici a za pomoci průhledů jí propojit i s okolím zámku. Průhledy v parku byly navrženy smysluplně na základě historických map získaných převážně z SOA v Zámrsku, studie průhledů v Babiččině údolí z roku 2001 (zmiňované v plánu péče) a také pečlivého průzkumu přímo na místě.

Obr. 174: Schéma směřování pohledů na Koldovku (zdroj: vytvořeno autorkou práce; ags.cuzk.cz; oldmaps.geolab.cz)

Průhledy a měnící se scéna kompozice, kterou divák vidí před očima, když takto upravenou krajinou prochází, jsou totiž jedním ze základních principů krajinářského parku a klíčem k vytvoření malebnosti idylické až pastorální krajiny (Hendrych 2005; Charlesworth 2013).

Při zkoumání provázanosti průhledů mne napadla jedna hypotéza. Je známo, že k trendu krajinářského parku patřilo romantizování středověku. V parcích se totiž často objevovaly středověké ruiny jako je třeba Janův hrad v Lednicko-Valtickém areálu (Hendrych 2005). Muhlstein et al. 1996 uvádí, že v roce 1835 ještě stávaly na okraji stráně Podhradnice ruiny středověké tvrze Koldovky (Tvrze Velkoskalické). Přikláníla bych se tedy k názoru, že pohledy z parku mohly směřovat právě na tuto tvrz. Názor podporuje i fakt, že barokní průsek je nasměrován zhruba na ní (obr. 174). Dnes je však na místě pouze torzo zdiva a zadní část valu.

Způsobem, kdy byla odstraňována náletová vegetace za účelem odhalení průhledů a starých solitér, bylo pracováno například při revitalizaci krajinářského parku Mošnice v roce 2020. Mošnice jsou součástí krajiny pro chov a výcvik ceremoniálních kočárových koní v Kladrubech nad Labem, jež je zapsán na světové dědictví UNESCO (NPU 2019). Dalším typickým prvkem pro krajinářský park je ha-ha příkop, který se v Ratibořicích nacházel stejně jako třeba na Kačině (Komárek 2010). Návrh ho tedy obnovuje v jeho původní délce téměř 500 metrů. Babiččino údolí bylo protkáno řadou cestiček, které v průběhu posledních desetiletí postupně upadly v zapomnění. Návrh upozorňuje na jejich existenci, jelikož nabízí nevšední zážitek z naprosto jiného úhlu pohledu na Babiččino údolí, než jak je běžně známo. Jejich obnova včetně navržených průhledů a třeba i s interpretací různých úsměvných báchorek, které se předávají z generace na generaci, jako jsou „*O cestě zvaná zakázaná*“ a nebo „*O stráni Podhradnice*“, kde se nacházela tvrz *Koldovka* údajného loupežníka Jana Koldy, by oblast ještě více zatraktivily.

Do přírody v Ratibořicích i blízkého okolí bylo v posledních desetiletích velmi málo zasahováno. Ačkoliv se to na první pohled nemusí zdát, tuto skutečnost lze vnímat i v pozitivním slova smyslu. Historické intervence jako jsou například solitéry a různá drobná architektura nebyla totiž nenapravitelně zničena, ale naopak nabízí potenciál pro její obnovu mnohdy v původním rozsahu. Nicméně jelikož se jedná o člověkem kultivovanou krajinu, je nutné ji neustále udržovat jako odkaz na smysluplnou, ale i esteticky citlivou práci našich předků.

Podle průzkumů jsou krajinářské parky kromě svých důležitých krajinotvorných a estetických hodnot i význačným útočištěm chráněných druhů rostlin a živočichů. K zamyšlení pro mezioborovou spolupráci by pak bylo nastolení hospodaření, které by zvyšovalo biodiverzitu těchto míst. Metodika z roku 2016 péče o druhově bohaté (světlé) lesy zmiňuje krajinný park ve smyslu světlého lesa, ve kterém nedochází k hustému zápoji stromů. Osluněné kmeny s dutinami starých stromů v těchto lesích pak preferují některé druhy hmyzu, jako je například páchník hnědý a prosvětlený les vzácné druhy bylin třeba lilie zlatohlávek (Čížek et al. 2016). Nejen tyto druhy se v Ratibořicích

vyskytují (AOPK 2016). Bylo by tedy na uvážení odborníků, zda se například v ratibořické bažantnici nenavracet opět ke světlým lesům. Ty totiž postupně mizí, ačkoliv jsou vzácným biotopem přispívajícím k biodiverzitě přírodních společenstev (Čížek et al. 2016).

Význam a potenciál tohoto místa je skutečně mnohorozměrný. Další rozvoj Ratibořic by vyžadoval skutečně mezioborovou pozornost. Nicméně obdobným způsobem, jako je předkládáno v této práci, by se dalo pokračovat i v jiných částech Babiččina údolí – například v oblasti pod Rýzmburkem. Až do těchto míst zasahovala významná úprava krajiny z počátku 19. století. Toto pozoruhodné krajinářské dílo s odkazem na tvorbu Boženy Němcové by si doopravdy zasloužilo náležitou pozornost v podobě revitalizace krajinářské úpravy, do které bylo zasazeno literární dílo národního významu.

ZÁVĚR

Studie revitalizace dobové krajinné úpravy Ratibořic - Babiččina údolí nastínila možnosti, jakým způsobem lze přistupovat k budoucí péči o tuto lokalitu. Na podobném principu by bylo možné pokračovat i ve větším měřítku, tedy i v jiných částech této komponované krajiny. Práce přistoupila k projektu s velkým respektem k minulosti, jelikož vnímá důležitost lokalit jako jsou Ratibořice a celé Babiččino údolí. Jak uvádí Benátská charta: „ *Památky ... představují v současném životě národů živé svědectví jejich staletých tradic.*“. V práci byla rozebrána také kompozice parku, která přinesla nové průhledy, jež by bylo zajímavé realizovat.

Bylo zjištěno, že by Ratibořice vyžadovaly rozsáhlou mezioborovou spolupráci. Jelikož je zde opravdu mnoho podnětů ke zkoumání. Ze strany krajinářské architektury by byl velmi přínosný archivní průzkum zaměřený na vznik zdejšího krajinářského parku. Byla nastíněna provázanost Ratibořic s ostatními parky tohoto typu a také fakt, že fond Velkostatek Náchod nebyl doposud zcela inventarizován.

Práce vyzdvihla význam lokality v kontextu krajinářské architektury. Je zde také uvedeno i mnoho dalších důležitých aspektů. Podstatné je zdůraznit, že spousta těchto aspektů je přímo spjata s touto komponovanou krajinou z počátku 19. století.

Závěrem si dovoluji uvést slova Hermanna von Pückler-Muskau, který tvořil přibližně ve stejné době vzniku ratibořického parku. Komponovanou krajinu totiž vnímá jako „ ... *nejrozmanitější a nejpůvabnější ... když se spojí s tvůrčí rukou člověka - stejně jako surový drahokam dosáhne své největší krásy, když je vybroušen a vyleštěn.*“

(Pückler-Muskau 2014)

8 LITERATURA

Literární zdroje:

- Adington C. 2020. On Landscape Design: In the words of Masters through the centuries. Intramuros Books, London.
- AOPK ČR. 2016. Plán péče o národní přírodní památku Babiččino údolí na období 2016 – 2024. Správa CHKO Broumovsko, Police nad Metují.
- Baštecká L. 2009. Náchod. Paseka, Praha.
- Čáp J. 1998. Trhová registra rýzmburského panství z roku 1600. Pages 17-56 in Wolf V, editor. Jaroslav Šůla: Sborník příspěvků k šedesátinám. Historický klub, Hradec Králové.
- Čížek L, Šebek P, Bače R, Beneš J, Doležal J, Dvorský M, Miklín J, Svoboda M. 2016. Metodika péče o druhově bohaté (světlé) lesy. Entomologický ústav, Biologické centrum AV ČR, České Budějovice.
- Dümpelmann S. 2013. A Cultural History of Gardens in the Age of Empire. Bloomsbury, London.
- Felcman O, Adamská D. 2011. Území východních Čech od středověku po raný novověk. Nakladatelství Lidové noviny, Praha.
- Gibbon M. 1977. Stowe, Buckinghamshire: The House and Garden Buildings and Their Designers. Architectural History 20:31-44.
- Goodchild PH. 2008. Landscape Heritage, Biosphere Change, Climate Change and Conservation A General Approach and an Agenda 2006/2007. Pages 196-199. in M Petzet, J Ziesemer, editors. Heritage at Risk. E.Reinhold Verlag, Altenburg.
- Hendrych J, Líčeniková M. 2010. Les v zahradním umění. Pages 9-35 in Stibral K, Dadejík O, Peprník M editors. Kauza les: Environment jako estetický problém. Univerzita Palackého, Olomouc.
- Hendrych J. 2005. Tvorba krajiny a zahrad III: historické zahrady, parky a krajina, jejich proměny, kulturně historické hodnoty, význam a ochrana ČVUT, Praha.
- Hendrych J. 2007. The Influence of German landscape design on parks in Bohemia. Pages 118-124 in Rohde M, editor. The Prussian gardens in Europe. SPSPG Potsdam, Potsdam.
- Hendrych J. 2010. Cultivated Estate Landscapes of Kuks and Křivoklát. Pürglitz as early examples of „Ornamental Farming.“ Pages 47–60 in Die „Ornamental farm“. Gartenkunst und Landwirtschaft. Graphische Werkstätten, Zittau.
- Hopkins O. 2014. Architectural styles: a visual guides. Laurence King, London.
- Charlesworth M. 2013. Types of Gardens. Pages 29-50 in Bending S, editor. A cultural history of gardens in the age of enlightenment. Bloomsbury, London.
- Jacques D. 2016. William Kent's "Notion of Gardening": The context, the practice and the posthumous claims. Garden History 44: 24-50.
- Kocián J, Glos J, Kovář M, Poláková S. 2009. Plán nadregionálního a regionálního územního systému ekologické stability pro území královehradeckého kraje. Ageris, Brno. Available from https://www.khk.cz/assets/GIS/projekty/ziv-prostredi/Plan_USES_KHK.pdf (accessed March 2024).
- Kolda J. 2021. The Kuks hospital in bohemia -the early modern health care facility as a promotion of its founder. Pages 189-207 in Dirmeier A, Drascek D, Rudolph H, editors. Spitalobjekte. Materielle Kulturen des Spitals in der Vormoderne. Universität Regensburg, Regensburg.
- Konečný M. 2010. Die Verwandlungen des Muttertals in den Zeiten von Catharina Wilhelmine zu Sagan und die herzogliche Baukanzlei. Pages 113-118 in Komárek F, Konečný M editors. „Ani spolu, ani bez sebe ...“ interdisciplinarita v dějinách umění. Masarykova univerzita, Brno.
- Kotyza P, Smolík R. 2008. O počátcích panství Trutnov a Žacléř. Občanské sdružení Trutnov - město draka, Trutnov.
- Kučera Z, Semotanová E, Tůmová M. 2021. Česká města na starých mapách a plánech. Dobrovský, Praha.
- Hendrych J, Kupka J, Líčeniková M, Vorel I. 2011. Great Parks and Gardens of Central Bohemia. Foibos, Praha.
- Lasdun S. 1992. English Park: Royal, Private and Public. The Vendome Press, New York.
- Ludvík JM. 1857. Památky hradu, města a panství Náchoda, i vlastníkův jeho. Tiskem Lad. Pospíšila., Hradec Králové.
- Mikyška R. Geobotanická mapa ČSSR. Academia a Kartografické nakladatelství, Praha.
- Molnar A. 2011. The light of freedom in the age of enlightenment - part 1: The Netherlands. Philosophy And Society. 22: 143-166.
- Molnar A. 2011. The light of freedom in the age of enlightenment - part 2: England and France. Philosophy And Society. 22: 129-155.
- Mowl T. 2013. Design. Pages 29-50 in Bending S, editor. A cultural history of gardens in the age of enlightenment. Bloomsbury, London.

- Mühlstein L, Mühlsteinová L, Kábrt J. 1996. Kraj mládí Boženy Němcové. Merkur, Praha.
- Mühlstein L, Novák V, Škopek J. 1980. Náchodsko. Merkur, Praha.
- Muk J, Trejbalová E. 1989. Stavebně historický průzkum - Ratibořice - Babiččino údolí. Státní ústav pro rekonstrukce památkových měst a objektů. Praha.
- Müller M. 1991. Lesnická inventarizace SPR Babiččino údolí. Správa CHKO Broumovsko, Police nad Metují.
- Musil F. 2007. Kladsko. Libri, Praha.
- Němcová B. 1954. Babička. Albatros, Praha.
- Neuhäuslová Z. 1998. Mapa potencionální přirozené vegetace České republiky. Academia, Praha.
- Panning C. 2007. Pückler's Muskau Park. Bulletin of the German Historical Institute: Puckler and America 4:25-30.
- Pückler-Muskau H. 2014. Hints on landscape gardening: together with a description of their practical application in Muskau / by Herrmann Prince von Pückler-Muskau translated. Basel, Birkhäuser.
- Rogasch W, Hron P. 2007. Castles & gardens in Bohemia & Moravia. h.f. Ullmann, Potsdam.
- Rogers EB. 2007. What is the Romantic Landscape? Bulletin of the German Historical Institute 4:11-24.
- Schulz CN. 1979. Genius loci: Towards a Phenomenology of Architecture. Rizzoli, New York.
- Spadafora D. 1990. The Idea of Progress in Eighteenth-Century Britain. Yale University Press, New Haven.
- Symes M. 2013. Plantings. Pages 73-92 in Bending S, editor. A cultural history of gardens in the age of enlightenment. Bloomsbury, London.
- Šimek P, Jedličková S. 2014. Lesní estetika a obory – pohled krajinářského architekta?? Pages 110-126 in Steinová, Š editor. Prameny a studie č. 53 Obory a bažantnice v kulturní historii. Národní zemědělské muzeum, Praha.
- Švarcová A. 2021. Vznik a vývoj zámeckého parku v Ratibořicích u České Skalice [BSc. Thesis]. Česká zemědělská univerzita v Praze ČZU, Praha.
- Tomek WW. 1857. Älteste Nachrichten über die Herrschaften Braunau und Politz bis zur Zeit des Hussitenkrieges. Jaroslav Pospíšil, Praha.
- Vaněk J, Nehyba J. 2001. Návrh estetických průhledů Babiččiným údolím. Správa CHKO Broumovsko, Police nad Metují.
- Williamson T. 1995. Polite Landscapes: Gardens and Society in Eighteenth-century England. The Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Wirth Z. 1961. Ratibořice: státní zámek, kulturní a přírodní památky Babiččina údolí. Státní technické nakladatelství, Praha.
- Wyman D. 1938. Aesculus parviflora. Bulletin of Popular Information 11:48-49.
- Webové zdroje:**
- AOPK ČR. 2012. MapoMat. AOPK ČR, Praha. Available from <https://webgis.nature.cz/mapomat/> (accessed April 2024).
- Haupt V. 2011. Program staré a krajové odrůdy starých stromů. Available from <http://www.zapomenuodrudy.cz/> (accessed April 2024).
- ICOMOS. 2011. The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments - 1931. Available from <https://www.icomos.org/en/167-the-athens-charter-for-the-restoration-of-historic-monuments> (accessed March 2024).
- ICOMOS. 2011. The Florence Charter - 1982. Available from <https://www.icomos.org/en/what-we-do/focus/179-articles-en-francais/ressources/charters-and-standards/158-the-florence-charter> (accessed March 2024).
- ICOMOS. 2011. The Venice Charter- 1964. Available from <https://www.icomos.org/en/participer/179-articles-en-francais/ressources/charters-and-standards/157-thevenice-charter> (accessed March 2024).
- NPU. 2019. Krajina pro chov koní v Kladrubech je památkou světového dědictví UNESCO. Available from <https://www.npu.cz/cs/novinky/44486-krajina-pro-chov-koni-v-kladrubech-je-pamatkou-svetoveho-dedictvi-unesco> (accessed April 2024).
- NPU. 2024. Státní zámek Ratibořice. Available from <https://zamek-ratiborice.cz/cs> (accessed April 2024).
- National Trust. 2024. The gardeners that made Stowe. Swindon. Available from <https://www.nationaltrust.org.uk/visit/oxfordshire-buckinghamshire-berkshire/stowe-gardens/the-gardeners-that-made-stowe> (accessed February 2024).

Prouza V, Gürtlerová P. 1998. Databáze významných geologických lokalit: 2900. Česká geologická služba, Praha. Available from [http:// lokality.geology.cz/2900](http://lokality.geology.cz/2900) (accessed February 2024).

Rozkošný M et al. 2023. Příklady historických lokalit. in Závlahy - znovuobjevované dědictví, jejich dokumentace a popularizace. VÚV TGM, Praha. Available from <https://heis.vuv.cz/data/webmap/datovesady/projekty/zavlahy/docvystupy/vystava/katalog-kapitola-10.pdf?v=1> (accessed March 2024).

UNESCO. 2024. Muskauer Park / Park Mużakowski. Available from <https://whc.unesco.org/en/list/1127/> (accessed February 2024).

VUMOP, Holub J. 2024. Půda v mapách. Available from <https://mapy.vumop.cz/> (accessed March 2024).

Archivní zdroje:

Plan vom Garten zu Ratiborsitz, Co. v. Lohrenson. Nedatováno. Fond Velkostatek Náchod. SOA Zámorsk, Zámorsk.

Geometrische Oeconomische Charte Vom Vorwerck Rattiborzitz. 1799. Fond Velkostatek Náchod. SOA Zámorsk, Zámorsk.

Plan Von Den zur Ratiboritzer Wirtschafts Verwalterey & geherigen Mayrhofen Rattiborzitz Herzmanitz und Riezenburg. 1820. Fond Velkostatek Náchod. SOA Zámorsk, Zámorsk.

Situationsplan Schloss, Park und Meierhof in Ratibořitz. Nedatováno. Font Velkostatek Náchod. SOA Zámorsk, Zámorsk.

9 SEZNAM GRAFICKÝCH PŘÍLOH

Seznam obrázků

Obr. 1: Revitalizace Obory Obelisk Available from <https://landezine-award.com/deer-park-obelisk/> (accessed February. 2024).

Obr. 2: Revitalizace Obory Obelisk. Available from <https://landezine-award.com/deer-park-obelisk/> (accessed February. 2024).

Obr. 3: Obnova krajiny kočárových koní. Available from <https://www.atelierkrejcirikovi.cz/obnova-struktury-krajiny-narodniho-hrebcina-kladruby> (accessed February. 2024).

Obr. 4: Palác a zahrady Versailles. rok 1700. Available from [https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Plan_g%C3%A9n%C3%A9ral_de_Versailles._son_parc._son_Louvre._ses_jardins._ses_fontaines._ses_bosquets_et_sa_ville_par_N_de_Fer_1700_-_Gallica_2012_\(adjusted\).jpg](https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Plan_g%C3%A9n%C3%A9ral_de_Versailles._son_parc._son_Louvre._ses_jardins._ses_fontaines._ses_bosquets_et_sa_ville_par_N_de_Fer_1700_-_Gallica_2012_(adjusted).jpg) (accessed February. 2024).

Obr. 5: Versailles v roce 1668. namaloval Pierre Patel. Available from https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Palace_of_Versailles.gif (accessed February. 2024).

Obr. 6: The Leasowes park v roce 1811. Available from <https://reopenrose.getarchive.net/media/the-leasowes-seat-of-c-hamilton-esq-salop-1a43e2> (accessed February. 2024).

Obr. 7: Blenheim 1835. Available from <https://www.alamy.com/stock-photo-a-new-and-accurate-plan-of-blenheim-palace-uk-19th-century-engraving-77458454.html> (accessed February. 2024).

Obr. 8: Blenheim Palace. Available from <https://www.dailymail.co.uk/news/article-6285925/Blenheim-Palace-bridge-fully-revealed-time-250-years.html#v-7727771415895061978> (accessed February. 2024).

Obr. 9: Skupiny stromů. Available from <https://i.pinimg.com/originals/fd/b4/26/fdb42682ffacfee16b4a005f6c38108.png> (accessed February. 2024).

Obr. 10: Ha-ha příkop. Available from <https://www.nationaltrust.org.uk/discover/history/gardens-landscapes/what-is-a-ha-ha> (accessed February. 2024).

Obr. 11: Chrám svornosti a vítězství. Available from <https://static.independent.co.uk/s3fs-public/thumbnails/image/2016/08/24/17/ab-stowe-u2y2370.jpg> (accessed February. 2024).

Obr. 12: Grand Bridge - Blenheim Palace. Available from <https://paulgerald.com/international-hiking-trips/cotswald-way-side-trip-blenheim-palace/> (accessed February. 2024).

Obr. 13: Stowe v roce 1797. Available from https://www.ribapix.com/stowe-buckinghamshire-plan-of-the-house-and-gardens_riba38395 (accessed February. 2024).

Obr. 14: Chrám starověké ctnosti. Available from <https://www.nationaltrust.org.uk/visit/oxfordshire-buckinghamshire-berkshire/stowe-gardens/the-gardeners-that-made-stowe> (accessed February. 2024).

Obr. 15: Nový zámek v Mužákově. Archiv autorky.

Obr. 16: Průhled směrem k zámku. Archiv autorky..

Obr. 17: Hospital Kuks a část krajiny kolem. Available from <https://www.hospital-kuks.cz/en> (accessed February. 2024).

Obr. 18: Vyobrazení Kuks podle Michael Heinrich Rentz. Available from <https://www.cesonline.cz/arl-ces/cs/csg/?repo=cesrepo&key=70834671439> (accessed February. 2024).

Obr. 19: Mapa Veltrus cca 1800. Available from <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/84/Veltrusy-mapa.jpg> (accessed February. 2024).

Obr. 20: Zámek Kačina Available from <https://www.theatre-architecture.eu/cs/db.html?theatreId=158> (accessed February. 2024).

Obr. 21: Pohled na minaret. Available from https://www.idnes.cz/brno/zpravy/brehy-rybnika-v-lednici-se-droli.A120502_1772184_bno-zpravy_dmk/foto/BOR3c4e70_e013.jpg (accessed February. 2024).

Obr. 22: Dobové vyobrazení Náchodského zámku: zámek na ostrohu a pod ním se rozkládá město Náchod. Available from https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:History_of_N%C3%A1chod_14_-_N%C3%A1chod_from_the_west.jpg (accessed February. 2024).

Obr. 23: Mapa Velkostatku Náchod 1892. Available from https://www.starelesnimapy.cz/mapa/?category=stare-lesni-mapy&data_id=79_V_L_69 (accessed February. 2024).

Obr. 24: Ratibořický zámek - dobové vyobrazení Available from <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/o-zamku/historie> (accessed February. 2024).

Obr. 25: SHP zámku Ratibořice - sklep zámku. kde je vidět původní barokní zdívo. ÚOP Josefov.

Obr. 26: Osvětlení síně okny z polopatra na zámku v Hostivicích. Available from <https://mapy.cz/zimni?source=base&id=1701607&gallery=1&sourcep=foto&idp=3531904&x=14.255804&z=17&ovl=7> (accessed February. 2024).

Obr. 27: Zámek Kácov - dobová pohlednice. Available from https://www.soupispamatek.cz/arl-kcz/cs/detail-kcz_un_auth-0000670-Zamek-Kacov/ (accessed February. 2024).

Obr. 28: Geometrische Oeconomische Charte Vom Vorwerck Rattiborwitz. 1799. fond Velkostatek Náchod SOA Zámorsk.

Obr. 29: Zámek Ratibořice - pohled. Available from https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1414986 (accessed February. 2024).

Obr. 30: Zámek Ratibořice - půdorys (plánová dokumentace. rok 1887) Available from https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1419253 (accessed February. 2024).

Obr. 31: Zámek Ratibořice – dobové vyobrazení. Available from <https://eng.antikvariat11.cz/files/535296.jpg> (accessed February. 2024).

Obr. 32: Zámek Ratibořice – současnost. archiv Lukáše Doležala.

Obr. 33: Kavalierhaus. Archiv autorky.

Obr. 34: Plan Von Den zur Ratiboritzer Wirtschafts Verwalterey & geherigen Mayrhofen Rattiborwitz Herzmanitz und Riezenburg 1820. fond Velkostatek Náchod SOA Zámorsk.

Obr. 35: Lokalizace Ratibořic. použité geodatabáze OpenStreetMap. DIBAVOD; upraveno autorkou práce.

Obr. 36: NPP NKP. EVL. použité mapové aplikace MapoMat; upraveno autorkou práce.

Obr. 37: Popis území. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024); Available from <http://chartae-antiquae.cz/cs/maps/70247/?view=-75.42500019073486.95.3> (accessed April. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 38: Původní pohled ze stráně Podhradnice na zámek. Available from <https://aukro.cz/babicino-udoli-zamek-ratiborice-zernov-nachod-6970497837> (accessed March. 2024)

Obr. 39: Označení průhledů v NPP Babiččino údolí použité mapové aplikace MapoMat; AOPK ČR. 2016. Plán péče o národní přírodní památku Babiččino údolí na období 2016 – 2024. Available from https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/zchru/index.php?SHOW_ONE=1&ID=4 (accessed March 27. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 40: Geobotanická rekonstrukční mapa. použitá mapová aplikace MapoMat; Available from <https://aukro.cz/babicino-udoli-zamek-ratiborice-zernov-nachod-6970497837> (accessed March. 2024); Mikyška R. Geobotanická mapa ČSSR. Academia a Kartografické nakladatelství. Praha; upraveno autorkou práce.

Obr. 41: Mapa potenciální vegetace. použitá mapová aplikace MapoMat; Neuhäuslová Z. 1998. Mapa potencionální přirozené vegetace České republiky. Academia. Praha; upraveno autorkou práce)

Obr. 42: ÚSES. použitá mapová aplikace MapoMat; upraveno autorkou práce.

Obr. 43: ÚSES. použitá mapová aplikace MapoMat; upraveno autorkou práce.

Obr. 44: Hydrologické poměry. použitá mapová aplikace MapoMat; upraveno autorkou práce.

Obr. 45: Mapa odtokových linií. Available from <https://mapy.vumop.cz/> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 46: Historický zavlažovací systém. Available from <https://heis.vuv.cz/data/webmap/datovesady/projekty/zavlahy/default.asp?t=vystupy&t2=cr> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 47: Skupiny půdních typů. Available from <https://mapy.vumop.cz/> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 48: Třídy ochrany. Available from <https://mapy.vumop.cz/> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 49: Mapa potenciální retence Available from <https://mapy.vumop.cz/> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 50: Digitální model terénu. Použitá databáze DMR 4G ČUZK; upraveno autorkou práce.

Obr. 51: Originální mapy stabilního katastru – 1840. Available from https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_9054_6 (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 52: Indikační skici stabilního katastru . Available from <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=HRA569018400> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 53: Letecké snímky 1937. Available from <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1937> NACH80.08879&bz=-623127.03.-1021848.72 (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 54: Současný stav 2023. Available from <https://ags.cuzk.cz/archiv/> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 55: Legenda k porostní mapě polesí Ratibořic z roku 1844. Available from <http://chartae-antiquae.cz/cs/maps/68529/?view=-65.89.2> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 56: Legenda k porostní mapě revíru Rýzmburk-Ratibořice z roku 1906. Available from <http://chartae-antiquae.cz/cs/maps/70284/?view=-67.102.2> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 57: Porostní mapa polesí Ratibořic z roku 1844. Available from <http://chartae-antiquae.cz/cs/maps/68529/?view=-65.89.2> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 58: Porostní mapa revíru Rýzmburk-Ratibořice z roku 1906. Available from <http://chartae-antiquae.cz/cs/maps/70284/?view=-67.102.2> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 59: Situationsplan vom Schloss. Park und Meierhof in Ratibořitz - zhruba polovona 19. století - dřevěný mostek. fond Velkostatek Náchod. SOA Zámorsk.

Obr. 60: Plan vom Garten zu Ratiborsitz - zhruba polovona 19. století. fond Velkostatek Náchod. SOA Zámorsk.

Obr. 61: Stezka ve svahu na loveckém pavilonem – 1966. Available from <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1966> NACH90.00234&bz=-623031.02.-1021842.32 (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 62: Rozvolněná skupina stromů před loveckým pavilonem - 1966. Available from <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1966> NACH90.00234&bz=-623031.02.-1021842.32 (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 63: Plan VonDen zur Ratiboritzer Wirtschafts Verwalterey & geherigen Mayrhofen Rattiboritz Herzmanitz und Riezenburg 1820. fond Velkostatek Náchod. SOA Zámorsk.

Obr. 64: Výřez z plánu Ratibořic 1799 - průsek v bažantnici 1799. fond Velkostatek Náchod. SOA Zámorsk.

Obr. 65: Výřez z plánu Ratibořic. Heřmanic a Rýzmburku 1820 - průsek v bažantnici. fond Velkostatek Náchod. SOA Zámorsk.

Obr. 66: Výřez z porostní mapy 1844 - průsek v bažantnici. Available from <http://chartae-antiquae.cz/cs/maps/68529/?view=-65.89.2> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 67: Výřez z leteckého snímku 1937 - část lovecký pavilon. bažantnice a přilehlé louky (zdroj: ags.cuzk.cz)

Obr. 68: Výřez z leteckého snímku 1966 - část lovecký pavilon. bažantnice a přilehlé louky. Available from <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1966> NACH90.00234&bz=-623031.02.-1021842.32 (accessed March. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 69: Výřez z leteckého snímku 1937 - část zámecká zahrada a louky pod zámkem. Available from <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1937> NACH80.08879&bz=-623127.03.-1021848.72 (accessed March. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 70: Výřez z leteckého snímku 1966 - část zámecká zahrada a louky pod zámkem . Available from <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1966> NACH90.00234&bz=-623031.02.-1021842.32 (accessed March. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 71: Výřez z leteckého snímku 1937 - část Bathildina stezka a kuchyňská zahrada. Available from <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1937> NACH80.08879&bz=-623127.03.-1021848.72 (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 72: Výřez z leteckého snímku 1966 - část Bathildina stezka a kuchyňská zahrada . Available from <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1966> NACH90.00234&bz=-623031.02.-1021842.32 (accessed March. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 73: Označení vyobrazení. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 74: Pohled na zámek. Available from <https://eshop.mlha.gr/mlha/eshop/39-1-Pohledy-fotografie-atp/0/5/71711-Pohled-Zamek-Ratiborice> (accessed March. 2024).

Obr. 75: Pohled na zámek. Available from <https://pohlednice.sbiram.cz/38-nachodsko--ratiborice--partie-z-babiccina-udoli--cca-1930/> (accessed March. 2024).

Obr. 76: Pohled na zámek. Archiv autorky.

Obr. 77: Vilémův most. Available from <https://www.artbook.cz/products/105517?variant=27736491593> (accessed February. 2024).

Obr. 78: Vilémův most. Available from <https://www.gash.cz/vsechny-pohlednice/pohlednice-ratiborice--babiccino-udoli-zamek-s-mostem-pres-upu/> (accessed February. 2024).

Obr. 79: Vilémův most. Archiv autorky.

Obr. 80: Označení vyobrazení. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 81: Výhled z podhradnice Available from <https://aukro.cz/babiccino-udoli-panorama-se-zamkem-23-cw41-7010574652> (accessed February. 2024).

Obr. 82: Výhled z podhradnice Available from <https://aukro.cz/babiccino-udoli-zamek-ratiborice-zernov-nachod-6970497837> (accessed February. 2024).

Obr. 83: Výhled z podhradnice. Archiv autorky..

Obr. 84: Lovecký pavilon. Available from <https://aukro.cz/lovecky-zamecek-ratiborice-6987913478> (accessed February. 2024).

Obr. 85: Lovecký pavilon. Available from <https://aukro.cz/cb-pohlednice-ceska-skalice-ratiborice-lovecky-pavilon-cista-7048897694> (accessed February. 2024).

Obr. 86: Lovecký pavilon. Archiv autorky.

Obr. 87: Označení vyobrazení. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 88: Zámek. Archiv autorky.

Obr. 89: Řeka Úpa a starý dub. Archiv autorky.

Obr. 90: Řeka Úpa a staré duby. Archiv autorky.

Obr. 91: Bathildina stezka. Archiv autorky.

Obr. 92: Bathildina stezka. Archiv autorky.

Obr. 93: Pozůstatky ha-ha příkopu v Bathildině stezce. Archiv autorky.

Obr. 94: Označení zámecké zahrady. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 95: Zámek. Archiv autorky.

Obr. 96: Výhled ze zámecké terasy. Archiv autorky.

Obr. 97: Průhled do luk. Archiv autorky.

Obr. 98: Pohled na liliovník před zámkem. Archiv autorky.

Obr. 99: Rozvolněná skupina stromů pod zámkem. Archiv autorky.

Obr. 100: Průhled do luk. Archiv autorky.

Obr. 101: Pohled směrem ke skleníku. Archiv autorky.

Obr. 102: Salet v parku. Archiv autorky.

Obr. 103: Altán v parku. Archiv autorky.

Obr. 104: Fontána. Archiv autorky.

Obr. 105: Starý jasan americký a jezírko. Archiv autorky.

Obr. 106: Jezírko a zámek. Archiv autorky.

Obr. 107: Oranžerie . Archiv autorky.

Obr. 108: Kavalierhaus. Archiv autorky.

Obr. 109: Magnolie a průhled do louky. Archiv autorky.

Obr. 110: Označení pohledů. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024); upraveno autorkou práce.

Obr. 111: Pohled na zámek z jihovýchodu. Archiv autorky.

Obr. 112: Lovecký pavilon. Archiv autorky.

Obr. 113: Lovecký pavilon. Archiv autorky.

Obr. 114: Lovecký pavilon. Archiv autorky.

Obr. 115: Vilémův most. Archiv autorky.

Obr. 116: Zbořeniště Koldovky (tvrze Velkostaklické). Archiv autorky.

Obr. 117: Skupina jasanů. Archiv autorky.

Obr. 118: Skupina lip . Archiv autorky.

Obr. 119: Úzkokorunný dub v loukách . Archiv autorky.

Obr. 120: Kamenný mostek přes náhon u studánky v bažantnici. Archiv autorky.

Obr. 121: Pěšina v ..zakázance" . Archiv autorky.

Obr. 122: Pěšina v ..zakázance. Archiv autorky.

Obr. 123: Zřejmě stará vyhlídka na lovecký pavilon a Podhradnici. Archiv autorky.

Obr. 124: Železná lávka, která původně propojovala bažantnici a zámecký park. zřejmě s průhledem k zámku . Archiv autorky.

Obr. 125: Železná lávka. Archiv autorky.

Obr. 126: Územní plán Česká Skalice – výřez Ratibořice. Falta M. Čiháková L. Územní plán Česká Skalice. Urbaplan. Hradec Králové. Available from <https://www.ceskaskalice.cz/urad/odbor-vystavby-a-zivotniho-prostredi/uzemni-plan/?page=all> (accessed February. 2024).

Obr. 127: Mapa majetkových vztahů v řešeném území Available from <https://nahlizenidokn.cuzk.cz/> (accessed February. 2024). Upraveno autorkou práce.

Obr. 128: Ortofoto s označením řešeného území Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 129: Výkres dendrologického průzkumu porostů a návrh probírky. Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 130: Výkres dendrologického průzkumu stromů a skupin a návrh probírky v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka. Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 131: Označení úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka. Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 132: Výkres dendrologického průzkumu stromů a skupin a návrh probírky v úseku bažantnice – lovecký pavilon Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 133: Označení úseku bažantnice – lovecký pavilon

Obr. 134: Schéma hlavních průhledů vzniklých na základě probírky

náletových dřevin . Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 135: Schéma zeleně . Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 136: Koncept . Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 137: Bakalářská práce - klasicistní kuchyňská zahrada. Vytvořeno autorkou práce.

Obr. 138: Návrh . Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 139: Výkres navrhovaných stromů . Vytvořeno autorkou práce. na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 140: Řezopohled. Vytvořeno autorkou práce.

Obr. 141: Schéma vedení ha-ha příkopu v parku . Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 142: Příklad řešení ha-ha příkopu . Vytvořeno autorkou práce.

Obr. 143: Vizualizace ha-ha příkopu a nového průhledu na zámeckou terasu . Vytvořeno autorkou práce.

Obr. 144: Schéma umístění pěší lávky. Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 145: Situace návrh křížení cest. Vytvořeno autorkou práce. na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 146: Technické řešení lávky. Vytvořeno autorkou práce.

Obr. 147: Schéma trasování Zakázanky . Vytvořeno autorkou práce. na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 148: Vizualizace pěší lávky s průhledem k zámku a do luk . Vytvořeno autorkou práce.

Obr. 149: Vizualizace Zakázanky. Vytvořeno autorkou práce.

Obr. 150: Vizualizace výsadeb v cílovém stavu. Vytvořeno autorkou práce.

Obr. 151: Schéma obnovy cest Vytvořeno autorkou práce. na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February. 2024).

Obr. 152: Souvrství mlatových cest. Vytvořeno autorkou práce.

Obr. 153: Povrch cykloturistické cesty (zdroj: archiv autorky)

Obr. 154: Povrchy ze šlapáků Available from https://www.hautegoulaine.fr/fileadmin/Haute-Goulaine/1-VOTRE-COMMUNE/D-Ses-projets/Amenagement_du_centre-bourg/1D.Centre-bourg_presentation.pdf/ (accessed February, 2024).

Obr.155: Schéma řešení vyhlídek. Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February, 2024).

Obr. 156: Schéma - stará vyhlídka v bažantnici Vytvořeno autorkou práce.

Obr. 157: Schéma - zastavení s pohledem na zámek. Vytvořeno autorkou práce.

Obr. 158: Prvek odrážející paprsky. Available from <https://www.eghn.org/en/gesamtkunstwerk-branitz-park-and-palace/> (accessed February, 2024).

Obr. 159: Lavičky - imitace kamene a dřevo. Archiv autorky.

Obr. 160: Quercus robur 'Fastigiata'. Available from <https://www.cutout-trees.com/> (accessed February, 2024).

Obr. 161: Schéma umístění úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka. Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February, 2024).

Obr. 162: Tilia cordata. Available from <https://www.cutout-trees.com/> (accessed February, 2024).

Obr. 163: Aesculus parviflora. Available from <https://www.cutout-trees.com/> (accessed February, 2024).

Obr. 164: Osazovací plán dřevin v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka. Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February, 2024).

Obr. 165: Panenské české. Vaněk J. 1945. 100 nejdůležitějších odrůd. Nakladatelství zahradnické literatury. Chrudim.

Obr. 166: Průsvitné letní. Vaněk J. 1945. 100 nejdůležitějších odrůd. Nakladatelství zahradnické literatury. Chrudim.

Obr. 167: Smiřické vzácné. Vaněk J. 1945. 100 nejdůležitějších odrůd. Nakladatelství zahradnické literatury. Chrudim.

Obr. 168: Vilémovo. Vaněk J. 1945. 100 nejdůležitějších odrůd. Nakladatelství zahradnické literatury. Chrudim.

Obr. 169: Schéma umístění úseku bažantnice – lovecký pavilon. Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February, 2024).

Obr. 170: Osazovací plán dřevin v úseku bažantnice – lovecký pavilon. Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February, 2024).

Obr. 171: Cílový stav nových soliérních dřevin v loukách. Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February, 2024).

Obr. 172: Příklad provedení výsadby - Bad Muskau. Archiv autorky.

Obr. 173: Model. Archiv autorky.

Obr. 174: Schéma směřování pohledů na Koldovku. Vytvořeno autorkou práce na podkladu CUZK. Available from <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/> (accessed February, 2024).

Tabulky

Tabulka 1: Dendrologický průzkum porostů a návrh probírky. Vytvořeno autorkou práce.

Tabulka 2: Dendrologický průzkum dřevin a návrh kácení v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka. Vytvořeno autorkou práce.

Tabulka 3: Dendrologický průzkum skupin stromů a návrh opatření v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka. Vytvořeno autorkou práce.

Tabulka 4: Dendrologický průzkum dřevin a návrh kácení v úseku bažantnice – lovecký pavilon. Vytvořeno autorkou práce.

Tabulka 5: Dendrologický průzkum skupin stromů a návrh opatření v úseku bažantnice –lovecký pavilon. Vytvořeno autorkou práce.

Tabulka 6: Sortiment vysazovaných stromů a keřů v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka. Vytvořeno autorkou práce.

Tabulka 7: Přesazované stromy v úseku zámecká zahrada – Bathildina stezka. Vytvořeno autorkou práce.

Tabulka 8: Sortiment vysazovaných stromů a keřů v úseku bažantnice – lovecký pavilon. Vytvořeno autorkou práce.

Tabulka 9: Sortiment vysazovaných ovocných stromů v úseku bažantnice – lovecký pavilon. Vytvořeno autorkou práce.

Tabulka 10: Přesazované stromy v úseku bažantnice – lovecký pavilon. Vytvořeno autorkou.

Tabulka 11: Oceněný výkaz výměr. Vytvořeno autorkou práce.